

PANETTU VAI PANTU, JUOKSETTU VAI JUOSTU?
PANNA- JA JUOSTA-VERBIEN VOKAALIVARTALOISTUMINEN

Suomen kielen
pro gradu -tutkielma
Oulun yliopisto
21.5.2021

Salli Kärkkäinen

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimuksen aihe, tutkimuskysymykset ja hypoteesi	1
1.2. <i>Panna</i> - ja <i>juosta</i> -verbien polysemia	3
2. AIEMPI TUTKIMUS	5
2.1. <i>Panna</i> -verbi	5
2.2. Muu vokaalivartaloihin liittyvä tutkimus	6
3. TEOREETTINEN TAUSTA	11
3.1. Sanavartalot ja vartaloallomorfit	11
3.2. Morfologisista muutoksista	14
3.3. Vokaalivartalot lapsenkielen tutkimuksessa	18
4. AINEISTO	21
5. ANALYYSI	26
5.1. Aineiston luokittelu	26
5.2. Infiniittiset muodot	27
5.2.1. A-infinitiivimuodot	28
5.2.2. E-infinitiivimuodot	32
5.2.3. NUT-partisiippimuodot	36
5.2.4. TU-partisiippimuodot	41
5.3. Finiittiset muodot	42
5.3.1. Passiivimuodot	43
5.3.2. Imperatiivimuodot	44
5.3.3. Potentiaalimuodot	46
5.4. <i>Panna</i> -verbin merkitykset	48
5.5. <i>Juosta</i> -verbin merkitykset	58
5.6. Analyysin yhteenvedo	69
5. PÄÄTÄNTÖ	73

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuksen aihe, tutkimuskysymykset ja hypoteesi

Tarkastelen pro gradu -tutkielmassani verbien *panna* ja *juosta* **vokaalivartaloistumista**. Tarkoitukseni on selvittää internetkeskusteluaineiston avulla, millaisissa yhteyksissä norminvas-
taisesti vokaalivartaloisia muotoja esiintyy sekä millaisissa merkityksissä niitä käytetään. Vartalo on se osa, joka jää jäljelle, kun sananmuodosta otetaan taivutustunnukset pois. Vokaalivartalo päättyy vokaaliin, ja kaikilla suomen taipuvilla lekseemeillä on vokaalivartalo, ja lisäksi mahdollisesti konsonanttivartalo. (Koivisto 2013: 98–105.) Vokaalivartaloistuminen on morfologinen muutos, jossa konsonanttivartalon tilalla on alkanut yleistyä vokaalivartalo sellaisissa muodoissa, joihin vokaalivartalo ei yleiskielen normien mukaan kuulu. Esimerkiksi muodossa *juos+sut* on konsonanttivartalo *juos-*, ja vokaalivartaloinen muoto olisi **juokse+nut*, jossa vartalo *juokse* päättyy vokaaliin. Esimerkeissä (1) ja (2) on A-infinitiivi-muodot, joissa A-infinitiivin tunnus on liittynyt vokaalivartaloon (**pane+a*, **juokse+a*).

- (1) *esim. runkata , panea, nussia , ottaa suihin ym.*
- (2) *Ei tarvitsisi Linnanmäellä joka kesä juoksea .*

Kandidaatintutkielmani (Kärkkäinen 2018) aihe oli *panna*-verbin vokaalivartaloistuminen, ja aineistoni keräsin silloinkin internetkeskustelukorpuksista. Selvitin, millaisissa verbimuodoissa vokaalivartaloita esiintyy ja missä muodoissa ne ovat yleisimpiä. Lisäksi kiinnostukseni oli vahvasti siinä, missä merkityksessä *panna*-verbiä käytetään, kun se esiintyy vokaalivartalosisena. Kandidaatintutkielma jäi mielestäni liian suppeaksi katsaukseksi, joten halusin jatkaa *panna*-verbin tarkastelua myös pro gradussa. Aluksi tarkoitus oli tarkastella *panna*-verbiä kyselytutkimuksen avulla, mutta etenkin tämän tutkimuskohteen luonteen vuoksi oli suuri riski siihen, että kyselyllä ei saisi riittävästi tähän tutkimukseen soveltuvia vastauksia. Siispä päädyin lopputulokseen, että pitäydyn internetkeskusteluaineistossa, sillä se on sekä omassa aiemmassa tutkimuksessani että muissa vokaalivartaloistumisesta tehdyissä opinnäytetöissä osoittautunut päteväksi työkaluksi osoittamaan vokaalivartaloistumisilmiötä.

Santeri Palviainen ja Katja Västi (Palviainen & Västi 2016, 2017; Västi & Palviainen 2020) ovat tarkastelleet vokaalivartaloiden yleistymistä suomen kielessä, ja näiden tutkimusten pohjalta alun perin itsekin päädyin tutkimaan vokaalivartaloistumista. Palviainen ja Västi (2016)

esittävät, että vokaalivartalo on sitä todennäköisempi, mitä perussanamaisemmaksi lekseemi mielletään, mitä harvinaisempi perussanamainen lekseemi on käytössä, mitä harvinaisempi yleisen lekseemin muotoryhmä on käytössä ja mitä produktiivisemmaksi johdin hahmottuu. Kandidaatintutkielmassani (Kärkkäinen 2018) hypoteesini pohjautui näihin ajatuksiin, ja se ei toteutunut, sillä vokaalivartaloita esiintyi selkeästi useammin yleisissä muotoryhmissä. Kerron tarkemmin omista havainnoistani sekä Palviaisen ja Västin tutkimuksista luvussa 2.

Valitsin *panna*- ja *juosta*-verbit tarkasteltavaksi, koska en aiemmassa tutkimuksessani verrannut *panna*-verbiä ja sen vokaalivartaloesiintymiä mihinkään toiseen lekseemiin, jolloin huomioni ei ollut siinä, kuinka yleisessä käytössä *panna*-verbi on. Lisäksi haluan tutkia tarkemmin, onko verbin merkityksellä vaikutusta vokaalivartaloistuneiden muotojen esiintymiseen. Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että vokaalivartalat yleistyvät niissä sanoissa, jotka ovat käyttöfrekvenssiltään harvinaisempia. Esimerkiksi Sirviö (2020) ja Korja (2019) ovat havainneet vokaalivartaloistumista *surra*-verbin kohdalla, jonka järjestysluku on *Suomen kielen taajuussanaston* mukaan 4005. Sen sijaan *panna*-verbin järjestysnumero on 361 ja *juosta*-verbin 981. (Saukkonen, Haipus, Niemikorpi & Sulkala 1979.)

Koska itse tarkastelin kandidaatintutkielmassani (Kärkkäinen 2018) *panna*-verbiä, joka luvuista päätellen on melko taajaan esiintyvä verbi, voin nyt tässä tutkielmassa verrata, miten vokaalivartaloisuus ilmenee *panna*-verbissä verrattuna *juosta*-verbiin. Hypoteesini on, että näissä verbeissä vokaalivartaloistumista ilmenee vähintäänkin yhtä paljon, sillä *panna*-verbissä on jo havaittavissa aika runsaasti vokaalivartaloistumista (ks. kandidaatintutkielmani tulokset, luku 2.1.). Toki näiden verbien polysemian luonne on hieman erilainen, kuten *Kielitoimiston sanakirjan* määritelmät verbeistä osoittavat (ks. luku 1.2.)

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

- Missä verbimuodoissa vokaalivartaloita esiintyy norminvastaisesti *panna*- ja *juosta*-verbeissä?
- Millaisissa merkityksissä *panna*- ja *juosta*-verbien norminvastaiset vokaalivartalo-muodot esiintyvät?

1.2. *Panna-* ja *juosta*-verbien polysemia

Polysemia tarkoittaa sitä, että yhdellä lekseemillä on useita eri merkityksiä (Koivisto 2013: 84). Alun perin kiinnostuin *panna*-verbin merkitysten tutkimisesta, sillä *panna* on hyvin polyseeminen verbi (KS 2020 s.v. *panna*). Tähän tutkielmaan valitsin lisäksi tarkasteltavaksi *juosta*-verbin, sillä *juosta* on myös polyseeminen verbi, mutta sen polysemia on luonteeltaan erilaista kuin *panna*-verbillä (KS 2020 s.v. *juosta*). Voisi sanoa, että *juosta*-verbi kuvaa joko jonkinlaista kuvaannollista tapahtumaa tai konkreettista liikettä, kun taas *panna*-verbillä on paljon erilaisia käyttötarkoituksia. Siksi nämä verbit tarjoavat mahdollisuuden tarkastella laajemmin, millainen vaikutus polysemialla on vokaalivartaloistumisessa.

Kielitoimiston sanakirja erittelee seuraavat merkitykset *panna-* ja *juosta*-verbeille (KS 2020 s.v. *panna*, *juosta*).

Panna:

1. asettaa, siirtää, sijoittaa, pistää, työntää, sovittaa jk jhk paikkaan. *Panna kirjat laukuun.*
 kuv. *Panna (asia) pöydälle.*
 ark. *Pane [= anna] pari euroa.*
  - a. toimittaa, viedä, lähettää. *Panna ilmoitus lehteen.*
  - b. kirjoittamisesta, merkitsemisestä, mieleen painamisesta. *Lausunto pantiin pöytäkirjaan.*
 kuv. *Panna jk jkn tiliin, laskuun syyksi.*
  - c. kuluttaa, käyttää, sijoittaa. *Pani viikossa palkkansa menemään.*
 kuv. *Panna kaikki peliin.*
2. saattaa jk jhk tilaan, asentoon t. asemaan, muuttaa jnk tila, asento, asema t. olomuoto toisenlaiseksi. *Panna ovi lukkoon. Panna kansi kiinni.*
 kuv. *Panna jkn pää pyörälle.*
3. määrätä, asettaa, sijoittaa jku t. jk jhk t. jksik; määrätä, asettaa jllek hinta, maksu tms. *Kokeisiin oli pantu liian vaikeat kysymykset.*
4. pakottaa, saattaa t. saada jku tekemään jtak. *Äiti pani pojan pyytämään anteeksi.*
5. jnk toiminnan aloittamista, uudelleen järjestämistä tms. merkitsevissä ilmauksissa. *Panna toimeksi.*
 ark. *Panna töpinäksi, tuulemaan.*
6. tehdä, laittaa, valmistaa. *Panna aitaa.*
 erik. mallasjuoman valmistamisesta. *Panna olutta, sahtia.*
7. ark. vars. miehestä: olla yhdynnässä, naida.
8. hallasta: turmella, vioittaa. *Halla pani taimet.*
9. pitkälle, makuulle menemistä merkitsevissä ilmauksissa: paneutua, mennä, käydä, ruveta. *Panna pitkälle, pitkäkseen.*
10. murt. ääntelemisestä. *Miau, pani kissa.*
11. murt. *Pankaas istuen [= istukaa]!*

Juosta:

1. tav. kävelyä vauhdikkaammasta yhtäjaksoisesta jaloilla liikkumisesta. *Juosta kilpaa. Juosta täyttää vauhtia.*

a. käydä pikipäin, kipaista jssak. *Juoksi kaupassa.*

b. käydä usein jssak. *Juoksi jatkuvasti naapurissa.*

c. kulkea, kierrellä (kiireisesti) asioilla. *Juosta asioilla.*

2. nesteistä ja hienojakoisista aineista: virrata, valua, vuotaa. *Vesi, puro juoksee. Haavasta juoksee verta.*

3. purkautua, luistaa, liukua. *Lanka juoksee kerältä.*

4. jnk pitkänomaisen kulku-, etenemissuunnasta. *Helmaan asti juokseva nappirivi.*

5. kuv.

Sillä pojalla järki juoksee leikkaa, on terävä järki.

Palkka, eläke juoksee tulee säännöllisesti.

Korko juoksee karttuu koko ajan.

Kuten näistä määritelmistä pystyy havainnoimaan, molemmilla verbeillä on useita erilaisia merkityksiä. Toki on muistettava, että *Kielitoimiston sanakirja* ei ole kielitieteellisesti täsmällinen työkalu kuvastamaan polysemiaa, mutta se antaa kuitenkin käsityksen verbien merkitysten laajuudesta. Tässä työssä pyrin selvittämään, onko näiden verbien vokaalivartalo-esiintymien kohdalla havaittavissa polysemiaa ja, jos on, missä Kielitoimiston sanakirjan tunnistamissa merkityksissä vokaalivartaloisia muotoja esiintyy.

2. AIEMPI TUTKIMUS

Tässä luvussa kerron omaan tutkimusaiheeseeni liittyvästä aiemmasta tutkimuksesta. *Panna*-verbiä on tutkittu oman tutkimukseni lisäksi yhdessä pro gradu -tutkielmassa (Alajärvi & Pirttijärvi 1995), jossa tarkasteltiin *panna*-verbin polysemiaa. Sen sijaan *juosta*-verbiin liittyvää tutkimusta en ole löytänyt.

2.1. *Panna*-verbi

Kuten luvussa 1 totesin, kandidaatintutkielmani aihe oli *panna*-verbin vokaalivartaloistuminen. Aineistoni keräsin internetkeskustelukorpuksista. Tutkin, missä muodoissa vokaalivartaloistuneita muotoja esiintyy, ja mitä verbillä ilmaistaan, kun se on norminvastaisesti vokaalivartaloineen. Tutkimukseni pohjautui muun muassa Palviaisen ja Västin (2017) ajatukseen siitä, että vokaalivartalo on sitä yleisempi mitä harvinaisempi muotoryhmä on kyseessä. Merkityksen osalta hypoteesini oli, että vokaalivartaloisia muotoja esiintyy erityisesti silloin, kun halutaan ilmaista seksuaalista merkitystä. Lisäksi pohdin, onko *panna*-verbin taivutusparadigmassa tapahtumassa muutos polysemian takia, eli esiintyykö vokaalivartaloistuneita muotoja selkeästi tietyissä merkityksissä. (Kärkkäinen 2018: 1.)

Tutkimuksessa selvisi, että *panna*-verbin norminvastaisia vokaalivartaloisia muotoja esiintyi eniten yleisissä muotoryhmissä: A-infinitiivissä (*panea), NUT- ja TU-partisiipeissa (*panenut, *panettu), passiivissa (*panetaan) ja imperatiivissa (*panekaa). Yksittäiset tapaukset olivat harvinaisemmista muotoryhmistä, esimerkiksi potentiaalista (*panenee). Totesin, että hypoteesi, jonka mukaan vokaalivartalot olisivat yleisimpiä harvinaisissa muotoryhmissä, ei toteutunut (Kärkkäinen 2018: 2020). Jotta voisi varmistua siitä, toteutuuko hypoteesi lopulta, pitäisi tarkastella vokaalivartaloisten esiintymien suhdetta vastaavien muotojen konsonantivartaloisiin esiintymiin. Aineistosta 70 % tapauksista oli seksuaalimerkityksisiä, loput 30 % tapauksista olivat sellaisia, joissa *panna*-verbiä käytettiin jossain muussa merkityksessä. Näistä tuloksista päätelin, että *panna*-verbin vokaalivartaloisia muotoja esiintyy useimmin silloin, kun verbillä halutaan ilmaista seksuaalista merkitystä. (Kärkkäinen 2018: 19.)

Outi Alajärvi ja Taina Pirttijärvi (1995) tarkastelevat pro gradu -tutkielmassaan *Onko panna laitettu pannaan? Panna- ja laittaa-verbin polysemiaa* sitä, millaisissa merkityksissä *panna*-

verbiä käytetään. Nämä verbit ovat tutkimuskohteena, sillä molemmat ovat transitiivisia liikkuttamisverbejä, joilla on objekti, ja *panna*- ja *laittaa*-verbin sisältävissä lauseissa verbin merkitys koostuu ydinmerkityksen lisäksi myös ympäröivän lauseen merkityksestä. Tässä tutkimuksessa aineistossa on neljä suomen yleiskielen korpusta, kerätty esimerkkiaineisto sekä kyselyn tulokset. Alajärvi ja Pirttijärvi selvittivät muun muassa, miten liikkuttamisen kesto ja tarkkuus, liikkuttajan ja liikutettavan objektin ominaisuudet ja sijainti vaikuttavat verbin valintaan. (Alajärvi & Pirttijärvi 1995: 3.) *Panna*-verbin kohdalla prosessit hahmottuvat pääasiassa abstraktiin avaruuteen. Verbin ilmaisemat tapahtumat ovat asettamisen semanttisia laajentumia, ja laajentumat ovat useissa sanonnoissa, joissa verbiin on lujasti kiteytynyt joko muuttuja tai kiintopiste tai molemmat, kuten *Liisa pani juoksuksi*. (Alajärvi & Pirttijärvi 1995: 146.)

Alajärvi & Pirttijärvi pitävät aineistonsa perusteella prototyyppinä *panna*-verbiä, joka ilmaisee fyysisen kolmiulotteisen sijainnin muutosta spatiaalisessa tilassa, kuten lauseessa *Jukka pani kitaran sängylle* (Alajärvi & Pirttijärvi 1995: 121, 169). Oman tutkimusaiheeni kannalta kiinnostavaa on se, että Alajärvi ja Pirttijärvi tunnistavat *panna*-verbin käytön seksuaalisessa merkityksessä. He toteavat, että *panna*-verbiin assosioidaan ”häiritseviä sivumerkityksiä”, ja siksi sen käyttöä vältellään. Esimerkiksi opettajat saattavat välttää käyttämästä tätä verbiä opittunneilla, vaikka yhden merkityksen arkaluontoisuus ei saisi estää käyttämästä verbiä johonkin toiseen tehtävään. Myös kyselyn vastausten perusteella näytti siltä, että seksuaalimerkitys on kognitiivisesti niin keskeinen, että se rajoittaa verbin käyttöä. (Alajärvi & Pirttijärvi 1995: 23, 170.)

2.2. Muu vokaalivartaloihin liittyvä tutkimus

Katja Västi ja Santeri Palviainen tarkastelevat artikkelissaan Kokeellisia näkökulmia innovatiivisiin vokaalivartaloihin (2020), millaisen kuvan kyselytutkimukset antavat vokaalivartaloiden yleistymisestä niissä konteksteissa, joissa norminmukaisesti esiintyy konsonanttivartalo. Vokaalivartaloiden yleistymistä on ihanteellisinta tutkia spontaanisti tuotetusta puhutusta kielestä, mutta sellaisen aineiston kerääminen voi olla haastavaa, koska innovatiivisia vokaalivartaloesiintymiä ei puheessa esiinny riittävän taajaan. Siksi yksi ratkaisu on tarkastella vapaamuotoista kirjoitettua kieltä, kuten itse olen tehnyt kandidaatintutkielmassani ja myös tässä työssä teen. Myös Sirviö (2018, 2020), Korja (2019), Pöyhtäri (2019) ja Ylitalo (2020)

ovat keränneet aineistonsa internetkeskustelukorpuksista. Aineiston voi kerätä myös kokeellisilla menetelmillä, kuten Liukkonen (2018), Keränen (2019) sekä Västi ja Palviainen ovat tehneet.

Västin ja Palviaisen tutkimusaineisto on kerätty kolmella erilaisella kyselylomakkeella. Lomaketyypit olivat samanlaisia kaikille informanteille. Lomakkeista kaksi on monivalintalomakkeita: ensimmäinen on niin sanottu rinnakkaismuotojen monivalinta, toinen yksinkertainen monivalinta, ja kolmas on elisitointilomake. Molemmissa monivalintalomakkeissa arvioidaan vokaalivartalomuotojen luontevuutta käyttäen neliportaista Likertin asteikkoa, mutta monivalintatehtävässä arvioidaan myös saman sanan norminmukaista konsonanttivartaloista muotoa. Elisitointitehtävässä täydennetään virkkeiden sanoja taivutusmuotoisiksi. Tehtävätyyppien tarjoama tieto on luonteeltaan erilaista, sillä informantit arvioivat annettua muotoa sekä tuottavat muotoja itse. Tarkastelussa oletuksena on, että informantit pitävät annettuja muotoja joissain määrin vieraina silloin, kun kyseessä on varhainen ja epävarma kielenmuutos. Siispä kielenmuutoksiin suhtaudutaan suopeammin, kun muutos on pidemmällä. (Västi & Palviainen 2020: 208–209.)

Kuten jo luvussa 1.1 mainitsin, Västin ja Palviaisen mukaan näyttää siltä, että konsonanttivartaloinen taivutus säilyy paremmin yleisten lekseemien muodoissa. Tämä selittyy sillä, että korkea esiintymistajuus tukee mutkikasta morfologiaa paremmin (Paunonen 2003: 205–211). Jonkinlaista taajuussuhteiden vaikutusta vokaalivartaloisten muotojen luontevuusjärjestykseen on havaittavissa, sillä verbit *olla* ja *mennä* sekä substantiivit *mies* ja *lapsi* ovat yleisiä lekseemejä, ja informantit arvioivat nämä ”täysin epäluonteviksi” useammin kuin verbit *purra* ja *surra* tai substantiivit *tuli* ja *vuori*. Elisitointitehtävän perusteella informantit käyttivät vokaalivartaloita niissä lekseemeissä, joiden innovatiivisiin muotoihin suhtauduttiin monivalintatehtävissä keskimääräistä suopeammin: **purenut*, **purea*, **suretaan*, **surettiin*. (Västi & Palviainen 2020: 235.)

Vokaalivartaloistumista on siis tutkittu Oulun yliopistossa viime vuosina jonkin verran, ja nyt kerron tarkemmin näistä tutkimuksista, jotka mainitsin luvun alussa. Sonja Liukkonen tutki kyselytutkimuksen avulla, miten yläkoululaiset suhtautuvat vokaalivartaloistumiseen. Tutkimus on toteutettu samalla tavalla kuin Palviaisen ja Västin (2017) tutkimus. Yläkoulun luokista kolme vastasi elisitointitestilomakkeella ja kolme monivalintalomakkeella. Monivalin-

talomakkeessa informantti arvioi, kuinka luontevana pitää muotoa. Elisitointilomakkeessa informantti muodostaa itse oikealta tuntuvan päätteen. Molemmat lomakkeet sisälsivät samoja lekseemejä, joita on mahdollista taivuttaa vokaalivartaloiksi. (Liukkonen 2018: 5–6.) Tutkimustulosten perusteella norminvastaista vokaalivartaloisuutta esiintyy eniten yksikön partitiivissa: monivalintatestissä informanteista suurin osa merkitsi **vuorea*-muodon luontevaksi, elisitaatiotestissä taas tuotettiin eniten **veitseä*-muotoa. Myös NUT- ja TU-partisiipeissa Liukkonen havaitsi useita vokaalivartaloisia esiintymiä, nimittäin monivalintatestissä muoto **surettu* oli luonteva suurelle osalle informanteista. (Liukkonen 2018: 22.)

Maria Sirviö tutki pro gradussaan (2020) *surra*-verbin konsonanttivartaloisia ja vokaalivartaloistuneita NUT- ja TU-partisiippimuotoja. Tutkimuksen internetkeskusteluaineisto on kerätty Kielipankin konkordanssihakujelmalla eli Korpilla Suomi24-sivuston keskustelupaltoilta. Sirviö keskittyy tutkimuksessaan morfosyntaksiin eli tarkastelee aineiston esiintymiä sekä muoto-opin että lauseopin näkökulmasta. Morfosyntaksi keskittyy kielipilliseen rakenteeseen kuuluihin ilmiöihin eli sananmuotoihin. (Sirviö 2020: 26.) Analyysin perusteella Sirviö tuli lopputulokseen, että vokaalivartaloistumista tapahtuu niissä muotoryhmissä, joita kielen käyttäjät tuottavat enimmäkseen. Vokaalivartalot eivät yleisty kaikissa lekseimin morfosyntaktisissa konteksteissa yhtä aikaa, vaan tietyt kontekstit ovat alttiimpia muutokselle. *Surra*-verbin NUT-partisiipin nominatiivimuodon sisältävissä perfekteissä vokaalivartalot yleistyvät erityisesti. (Sirviö 2020: 85–86.)

Sirviön pro gradu -tutkielma on jatkoa kandidaatintutkielmalle (2018), jossa Sirviö tutki internetkeskusteluaineiston avulla vokaalivartaloiden yleistymistä verbien *surra*, *purra*, *tulla* ja *mennä* NUT- ja TU-partisiipeissa. Näistä verbeistä *tulla* ja *mennä* ovat selkeästi yleisempiä kuin *surra* ja *purra*. Analyysin perusteella vokaalivartalot ovat yleisempiä NUT-partisiipeissa kuin TU-partisiipeissa. Sirviö havaitsi, että harvinaisemmissa perussanoissa vokaalivartaloistumista esiintyy useammin kuin yleisemmissä perussanoissa, mikä tukee Palviaisen ja Västin havaintoja (2016) (ks. luku 1.1). (Sirviö 2018: 1, 29.)

Vokaalivartaloita on tutkittu tähän asti muissakin kandidaatintutkielmissa. Oulun yliopistossa valmistuneista kandidaatintutkielmista tuorein on Ella Leinosen tutkielma (2021), jossa Leinonen tarkasteli vokaalivartaloisia *nähdä*-verbin NUT-partisiippeja internetkeskusteluaineistossa. Tutkimuksen kohteena oli, millaisissa morfologisissa konteksteissa vokaalivartaloistu-

misilmiötä esiintyy, ja millaisissa morfosyntaktisissa tehtävissä vokaalivartaloiset NUT-partisiippimuodot esiintyvät. Tarkastelu osoitti, että morfologisista konteksteista yksikön nominatiivi (*näkeny, *näkenyt) oli yleisin muotoryhmä, mutta yksikön genetiivit (esim. *näkeneeni) ja monikon nominatiivit (*näkeneet) edustuivat myös. Morfosyntaktisista tehtävistä yleisin oli liittomuoto, toiseksi yleisin tehtävä oli referatiivirakenne. (Leinonen 2021: 2, 33.)

Emma-Katariina Korja tarkasteli vokaalivartaloiden yleistymistä verbien *nähdä*, *tehdä*, *tulla*, *mennä*, *purra* ja *surra* A-infinitiiveissä. Tässäkin työssä internetkeskusteluaineisto kerättiin Korpin avulla. Korja halusi selvittää, esiintyykö A-infinitiivien vokaalivartaloistuneita muotoja keskustelupalstoilla enemmän yleisissä vai harvinaisemmissa perussanoissa, ja mitkä ovat yleisimmät syntaktiset tehtävät, joissa vokaalivartaloistuneet A-infinitiivit esiintyvät. Hypoteesi oli, että vokaalivartaloisia muotoja esiintyy enemmän harvinaisemmissa (*purra*, *surra*) kuin yleisemmissä (*nähdä*, *tehdä*, *tulla*, *mennä*) perussanoissa. (Korja 2019: 1.) Tämän tarkastelun perusteella eniten esiintymiä oli *nähdä*-verbillä, joka oli aineiston neljänneksi yleisin verbi. Vähiten esiintymiä oli *mennä*-, *tulla*- ja *nähdä*-verbeillä. A-infinitiivin osalta vokaalivartaloistumista tuntuu tapahtuvan hitaasti, eikä muotoja esiinny vielä kirjoitetussa yleiskielessä (Korja 2019: 32.)

Essi Pöyhtäri tutki potentiaalin vokaalivartaloiden yleistymistä verbeissä *tulla*, *nähdä*, *tehdä*, *surra* ja *purra*. Analyysin perusteella vokaalivartaloistuminen vaikuttaa oletettua yleisemmältä ilmiöltä, sillä Pöyhtärin internetkeskusteluaineisto sisältää erilaisia analogisia innovaatioita. Lisäksi vokaalivartaloistuneet muodot taipuvat aineistossa kaikissa persoonamuodoissa monikon 1. ja 2. persoonaa lukuun ottamatta. (Pöyhtäri 2019: 1, 29.) Oman tutkimukseni kannalta tässä työssä kiinnostavinta on se, että Pöyhtärin valitsemista verbeistä suurin osa on polyseemisiä, kuten myös ne verbit, joita itse tarkastelen. *Tulla*-verbillä on useita eri merkityksiä, ja Pöyhtärin mukaan se oli aineiston lekseemeistä selkeästi taajin. Myös verbeillä *tehdä*, *nähdä* ja *purra* on jonkin verran polysemiaa. *Surra*-verbi oli siis ainut, jolla polysemiaa ei ole niin paljon, ja sen vokaalivartaloistunutta potentiaalia ei löytynytäkään. (Pöyhtäri 2019: 29; KS 2020 s.v. *tulla*, *tehdä*, *nähdä*, *purra*, *surra*)

Vokaalivartaloistumista on tutkittu verbien lisäksi myös nomineissa. Inka Keränen selvitti kyselytutkimuksella, kuinka luontevina kielenpuhujat pitävät partitiivimuotoisten johdosten vokaalivartaloistumista. Informantteina oli 56 yliopisto-opiskelijaa. Hän tarkasteli kahta produktiivista johdinta (superlatiivijohdin *-in* : *-impA* - : *-immA*-, karitiivijohdin *-tOn* - : *-ttOmA*-) sekä

yhtä epäproduktiivista *-(e)liAs-* : *-(e)liAA-*) ja yhtä karttuvaa *-llinen-*johdinta. Tarkastelussa oli siis esimerkiksi muodot **kauneimpaa*, **suurimpaa*, **hyödyttömää*, **rauhallisea* ja **kivuliaata*. Analyysi osoitti, että selkeästi luontevimpina pidetään superlatiivijohtimella muodostettujen johdosten vokaalivartaloisia muotoja. Epäluontevimpia olivat *-llinen-*johdosten vokaalivartalomuodot. Johdosten leksikaalistuneisuudella ei ollut suurta merkitystä tuloksiin, vaikka jonkinlaista vaikutusta oli havaittavissa: *-llinen-*johdosten leksikaalistunutta **oleellisea*-muotoa ei arvioitu täysin epäluontevaksi yhtä jyrkästi kuin kahta muuta *-llinen-*johdosta. (Keränen 2019: 1–2, 19–22.)

Aunemaria Ylitalo tarkasteli keskustelupalsta-aineiston avulla muotoja **lapsea* ja **mieheä* ja sitä, millaisissa lauseenjäsen tehtävissä nämä partitiivimuodot esiintyvät. Näiden muotojen syntaktiset tehtävät ovat objekti, adposition täydennys, e-subjekti, lukusanan täydennys, komparatiivijohdoksen täydennys ja intensiteettiä ilmaiseva kiteytynyt toistorakenne. Nämä muodot eivät käyttäydy täysin samalla tavalla, sillä muoto **lapsea* esiintyy useammissa konteksteissa kuin **mieheä*, ja **lapsea* tuotti enemmän osumia kuin **mieheä*. Ylitalo toteaa, että vaikka vokaalivartaloistuminen vaikuttaa olevan pidemmällä lekseemillä *lapsi*, ilmiö ei siltikään ole systemaattinen, sillä jopa samoissa virkkeissä saattaa esiintyä vokaali- ja konsonantivartaloisen partitiivi. Lekseemin *lapsi* vokaalivartaloistumista saattaa selittää vartaloiden äännevaihteluiden määrä ja laatu (*ps* : *s*, *i* : *e* ja *e* : $\emptyset$). (Ylitalo 2020: 1, 24.) Tässä tutkielmassa huomionarvoista on se, että Ylitalo on kiinnittänyt huomiota muotojen semanttisiin konteksteihin. Vaikka lekseemeillä *lapsi* ja *mies* (KS 2020 s.v. *lapsi*, *mies*) ei ole yhtä laajaa polysemiää kuin verbeillä *panna* ja *juosta* (ks. luku 1.2), on kiinnostavaa, että semanttisten ja morfologisten muutosten yhteys on huomioitu muissakin opinnäytetöissä kuin omassani.

3. TOOREETTINEN TAUSTA

Seuraavassa luvussa 3.1. keskityn sanavartaloihin sekä *panna*- ja *juosta*-verbien vartaloallomorfeihin. Lisäksi esittelen luvussa 3.2., millaisia morfologisia muutoksia suomen kielessä on tapahtunut. Lopuksi luvussa 3.3. käyn läpi lapsenkielen tutkimusta ja sitä, millä tavalla verbien vartalot kehittyvät lapsenkielessä.

3.1. Sanavartalot ja vartaloallomorfit

Sanavartalo on se osa sananmuodosta, joka jää jäljelle, kun taivutustunnukset jätetään pois. Suomen sananmuodoissa vartalo sijaitsee sidonnaisten morfeemien edellä. Tutkimani sanat ovat perussanoja, ja tällaisten sanojen vartalo koostuu yhdestä leksikaalisesta morfeemista. Morfeemilla on vakiintunut fonologinen asunsa, ja tähän kielenyksikköön kytkeytyy tietynlainen merkitys. Sanavartalo voi olla lekseemin kaikissa taivutusmuodoissa sama (esim. *talo*-), mutta joidenkin lekseemien vartalolla on eri sananmuodoissa erilaisia asuja, vartalovariantteja (esim. lekseemillä *nähdä*). Näistä keskeisimpiä ovat vokaalivartalo (verbillä voi olla heikko ja vahva vokaalivartalo, esim. *näke*-, *näe*-) ja konsonanttivartalo (*näh*-). Nämä vartalovariantit ovat morfeemin **allomorfeja**. (Koivisto 2013: 66, 98–100.) *Panna*-verbin allomorfeja ovat vokaalivartalo /pane/ ja konsonanttivartalo /pan/. Sen sijaan *juosta*-verbillä on *ks* : *s* -vaihtelua, eli vokaalivartalossa /juokse/ on konsonanttiyhtymä *ks*, jota konsonanttivartalossa /juos/ vastaa toinen konsonanteista (Koivisto 2013: 164). Tällaiset foneemivaihtelut ovat morfofonologista vaihtelua. Morfofonologinen vaihtelu tarkoittaa sitä, että morfeemiin kuuluvalla äännesegmentillä on eri ympäristöissä erilaiset foneemiesiintymät (Koivisto 2013: 67; VISK 2008 § 40).

Lekseemejä, joilla on vain vokaalivartalo, kutsutaan yksivartaloisiksi. Sanoja, joilla on vokaalivartalon lisäksi myös konsonanttivartalo, kutsutaan sen sijaan kaksivartaloisiksi. (VISK 2008 § 55.) *Panna* ja *juosta* ovat kaksivartaloisia, sillä niillä on sekä vokaali- että konsonanttivartalot. Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen näiden verbien A-infinitiivejä, E-infinitiivejä, NUT- ja TU-partisiippeja, passiiveja, imperatiiveja sekä potentiaaleja. Seuraavaksi käyn läpi, millaiset vartalotyypit näissä muodoissa edustuvat norminmukaisina, ja millaisilta norminvastaiset muodot näyttävät.

A-infinitiivillä on perusmuoto eli lyhyt muoto (*tehdä*) ja translatiivi eli pitkä muoto (*tehdäkseen*). A-infinitiivi on ikään kuin verbin perusmuoto. Yksivartaloisilla verbeillä A-infinitiivin tunnus liittyy vokaalivartaloon. Lyhyeen vokaaliin päättyvän vartalon jäljessä tunnus on *-A* (*luke+a*) ja pitkän vokaaliaineksen jäljessä *-dA* (*saa+da*). Jos verbillä on konsonanttivartalo, A-infinitiivin tunnus liittyy siihen. Tällöin tunnuksen konsonantti on joko vartalon *s:n* jäljessä *t*-aineksinen (*nous+ta*) tai konsonantti assimiloituu vartalon loppukonsonantin kanssa ja on *l-*, *r-* tai *n*-aineksinen (*tul+la*, *pur+ra*, *men+nä*). Verbeillä *tehdä* ja *nähdä* A-infinitiivin tunnus on *-dA* (*teh+dä*, *näh+dä*). (VISK 2008 § 73, 120.) Sekä *panna-* että *juosta-*verbillä on vokaali- ja konsonanttivartalot, ja tällöin norminmukaisena tunnus liittyy konsonanttivartaloon: *pan+na* ~ **pane+a*, *juos+ta* ~ **juokse+a*.

E-infinitiivissä lyhyeen vokaaliin päättyvän vartalon jäljessä tunnus on *e* (*kerto+e-*). Yksivartaloisissa *e*-vartaloisissa verbeissä tunnuksen edellä on sen sijaan *i* (*luki+e-*). Jos verbillä on konsonanttivartalo, tunnukset liittyvät siihen myös E-infinitiivissä. Samalla tavalla kuin A-infinitiivissä, E-infinitiivissä tunnus määräytyy vartalon loppukonsonantin mukaan *t-*, *l-*, *r-* tai *n*-aineeksiseksi (*nous+te-*, *tul+le-*, *pur+re-*, *men+ne-*), ja verbeillä *tehdä* ja *nähdä* *d*-aineeksiseksi (*teh+de-*, *näh+de-*). (VISK 2008 § 120.) Norminmukaisena *panna-* ja *juosta-*verbien E-infinitiivimuodot ovat siis *pan+ne-* ja *juos+te-*. Vokaalivartaloisena eli norminvastaisena E-infinitiivimuodot ovat **pani+e-* ja **juoksi+e-*.

NUT-partisiipin tunnukset ovat *-nUt*, *-lUt*, *-rUt* ja *-sUt*. NUT-partisiipilla on useita tunnusvariantteja, sillä tunnuksen konsonantti assimiloituu sanavartalon konsonantin kanssa (esim. *men+nyt*, *ol+lut*, *sur+rut*, *pes+synt*). Lisäksi tunnuksella on myös useita allomorfeja (*-nee-*, *-lee-*, *-ree-*, *-see-* : *-ne-*, *-le-*, *-re-*, *-se-*), jotka esiintyvät NUT-partisiippiä taivutettaessa (esim. *men+nee+nä* : *men+ne+i+nä*). Aktiivin NUT-partisiipin tunnus liittyy yksivartaloisten verbien vokaalivartaloon. Kaksivartaloisissa verbeissä tunnus liittyy konsonanttivartaloon. NUT-partisiipit kuuluvat taivutukseltaan sellaisten kaksivartaloisten nominien ryhmään, joiden vokaalivartalossa on *ee* (esim. *syönyt* : *syönee-*). Puhekielessä taas NUT-partisiippi on useimmiten *U*-loppuinen. (VISK 2008 § 122.) Norminmukaisesti *panna-*verbillä NUT-partisiipin tunnus on *-nUt-* : *-nee-* : *-ne-* (*pan+nut* : *pan+nee+na*, *pan+ne+i+na*), ja vokaalivartaloisena tunnukset ovat samanlaiset (**pane+nut*, **pane+nee+na*, **pane+ne+i+na*). Sen sijaan *juosta-*verbillä tunnus on *-sUt-* : *-see-* : *-se-* (*juos+sut*, *juos+see+na*, *juos+se+i+na*), mutta vokaalivartaloisena tunnus on muodossa *-nUt-* : *-nee-* : *-ne-* (**juokse+nut*, **juokse+nee+na*, **juokse+ne+i+na*).

TU-partisiipin tunnus on $-(t)U$, ja tunnus liittyy NUT-partisiipin tavoin yksivartaloisilla verbeillä vokaalivartaloon, kaksivartaloisilla konsonanttivartaloon. TU-partisiippi on passiivimuotoinen partisiippi, joten sen tunnuksia koskee sama periaate kuin passiivin tunnuksia muutenkin (ks. seuraava kappale). TU-partisiipilla siis on pitkä ($-ttu-$: $-tu-$) ja lyhyt ($-tu-$: $-dU-$, $-IU-$, $-nU-$, $-rU-$, $-U-$) tunnus, ja molemmilla on vahva ja heikko aste (VISK 2008 § 122.) Norminmukaisesti konsonanttivartaloisena verbit saavat siis lyhyen tunnuksen: $pan+tu$, $juos+tu$. Pitkä tunnus liittyy vokaalivartaloisiin muotoihin ($*pane+ttu$: $*pane+tu+lle$, $*juokse+ttu$: $*juokse+tu+n$).

Passiivissa tunnus liittyy yksivartaloisilla verbeillä vokaalivartaloon, kaksivartaloisilla konsonanttivartaloon. Passiivin tunnus tekee verbin vartalosta passiivivartalon, johon liittyvät modus- ja tempustunnukset sekä passiivin persoonapäätte $-Vn$. Passiivilla on pitkä tunnus $-ttA-$: $-tA-$ ja lyhyt tunnus $-tA-$: $-dA-$, $-lA-$, $-rA-$. $-nA-$ tai $-A-$, ja molemmat tunnustyytit osallistuvat astevaihteluun. Modus ja tempus vaikuttavat tunnuksen valintaan. (VISK 2008 § 110.) Passiivin tunnus on konsonanttivartaloisena indikatiivin preesensissä lyhyt heikkoasteinen ($pan+na+an$), indikatiivin imperfektissä lyhyt vahva-asteinen ($pan+t+i+in$). Juosta-verbillä tunnus on lyhyt $-tA-$, ja imperfektissä loppu- A puuttuu ($juos+ta+an$, $juos+t+i+in$). Vokaalivartaloisena verbi saa pitkän tunnuksen, ja *panna*-verbillä indikatiivin preesens on heikkoasteinen ($*pane+ta+an$), imperfekti vahva-asteinen ($*pane+tt+i+in$). Juosta-verbi saa pitkän tunnuksen ($*juokse+ta+an$: $*juokse+tt+i+in$).

Imperatiivin tunnus vaihtelee persoonan mukaan, tosin ainoa selkeästi erottuva persoonapäätte on monikon 1. persoonassa ($pan+kaa+mme$, $juos+kaa+mme$). Yksikön 2. persoonan imperatiivimuotona toimii rajageminaation aiheuttava vokaalivartalo (*pane*, *juokse*). Monikon 2. persoonan tunnus sen sijaan on $-kAA$, joka yksivartaloisilla verbeillä liittyy vokaalivartaloon, kaksivartaloisilla konsonanttivartaloon: $pan+kaa$, $juos+kaa$. Kolmannen persoonan tunnukset ovat $-kOOn$ ja $-kOOt$, jotka liittyvät samalla tavoin vartaloon kuin $-kAA$: $pan+koon/koot$, $juos+koon/koot$. Kielteinen imperatiivi muodostetaan apuverbin *älä* (*älkäämme*, *älkää*, *älkөөn*, *älkөөt*) avulla. Pääverbi on yksikössä samanmuotoinen kuin myönteisessä imperatiivissa, sen sijaan monikon kielteisessä imperatiivissa ja kolmannessa persoonassa pääverbi sisältää tunnuksen $-kO$, apuverbi *kää-* tai *kөөn-* tunnuksen: *älä pane/juokse*, *älkäämme/älkää/älkөөn/älkөөt* $pan+ko/juos+ko$. (VISK 2008 § 118.) Siispä norminvastaisesti vokaalivartaloisina imperatiivin muodot näyttävät seuraavilta:

TAULUKKO 1. Imperatiivin vokaalivartaloiset muodot.

Persoona	Myönteinen		Kielteinen	
	Yksikkö	Monikko	Yksikkö	Monikko
1.		<i>*pane+kaa+mme,</i> <i>*juokse+kaa+mme</i>		<i>älkäämme</i> <i>*pane+ko,</i> <i>älkäämme</i> <i>*juokse+ko</i>
2.		<i>*pane+kaa,</i> <i>*juokse+kaa</i>		<i>älkää</i> <i>*pane+ko,</i> <i>älkää</i> <i>*juokse+ko</i>
3.	<i>*pane+koon,</i> <i>*juokse+koon</i>	<i>*pane+koot,</i> <i>*juokse+koot</i>	<i>älkөөn *pane+ko,</i> <i>älkөөn</i> <i>*juokse+ko</i>	<i>älkөөt</i> <i>*pane+ko,</i> <i>älkөөt</i> <i>*juokse+ko</i>

Potentiaalin tunnus on *-ne-*, ja se liittyy yksivartaloisilla verbeillä vokaalivartaloon, kaksivartaloisilla verbeillä konsonanttivartaloon. Konsonanttivartaloon liittyessään tunnus muodostaa vartalon konsonantin kanssa geminaatan, ja tunnuksen konsonantti joko assimiloituu loppukonsonanttiin (*tul+le-*) tai päinvastoin (*hypän+ne-*). Myös esimerkiksi *panna*-verbi saa *ne*-tunnuksisen potentiaalin tunnuksen. (VISK 2008 § 117.) Norminmukaisena *panna*- ja *juosta*-verbien potentiaalimuodot ovat siis *pan+ne-* ja *juos+se-*, ja vokaalivartaloistuneena potentiaalimuodot ovat muotoa **pane+ne-* ja **juokse+ne-*.

3.2. Morfologisista muutoksista

Morfologiset muutokset ovat usein pitkäaikaisia prosesseja, joissa muutoksen alkuperäinen syy löytyy kielihistorian uumenista. Esimerkkinä tästä on konsonanttivartaloisten nomini- ja verbimuotojen väistyminen vokaalivartaloisten tieltä. (Paunonen 2003: 201.) Tämä ilmiö on havaittavissa myös nykysuomessa.

Koiviston (2013) mukaan kielenmuutos alkaa innovaatioista, ja näiden innovaatioiden syntyyn on sisäisiä ja ulkoisia syitä. Sisäiset syyt perustuvat kielen rakenteellisiin ominaisuuksiin eli siihen, miten nämä ominaisuudet ilmaisevat merkityksiä. Muutokset johtuvat pyrkimyksestä luoda toimivampaa kielijärjestelmää. Sen sijaan ulkoiset syyt liittyvät kielen käyttöympäristöön, sillä kieli elää kielenpuhujien mukana, ja näin kielelle syntyy jatkuvasti uusia käyttötarpeita. Muutoksessa tärkein vaikuttaja on analogia eli samanlaisuussuhde. (Koivisto 2013: 339–340.) Fertig (2013) käyttää termejä analoginen muodoste ja analoginen innovaatio. Analoginen muodoste syntyy, kun kielenkäyttäjä tuottaa muodon, joka perustuu kielessä jo olemassa olevaan muotoon. Analoginen innovaatio on taas sellainen muodoste, jota käytetään kielen normeista poikkeavalla tavalla. (Fertig 2013: 4.) Esimerkiksi lapsen kielenkehityksen tutkimuksessa on havaittu, että lapsi käyttää analogisia sanamuodosteita. Käsittelen Laalon (2011) tutkimusta luvussa 3.3.

Heikki Paunonen (2003) on tarkastellut kielen muutoksia strukturalismin näkökulmasta. Tämän näkemyksen mukaan kieli on järjestelmä, jonka osat vaikuttavat toisiinsa, eli kielessä tapahtunut muutos johtaa uusiin muutoksiin. Foneettis-fonologisen ja morfologisen muutoksen suhde on usein kiinteä. Muutoksille voidaan esittää morfologisia perusteluja, kuten pyrkimys säilyttää morfologiset tunnusaineokset, paradigman yhtenäisyyden tavoittelu tai pyrkimys muotojen selkeähahmotteisuuteen. (Paunonen 2003: 190–191.) Esimerkiksi omassa tutkimuksessani *panna-* ja *juosta-*verbien vokaalivartaloistumista voitaisiin selittää sillä, että paradigma olisi yhtenäisempi: *pane+e* : **pane+nut*, ~ *pan+nut*, *juokse+n* : **juokse+ttu* ~ *juos+tu*.

Jotta vokaalivartaloistumisen syitä voitaisiin ymmärtää, on tarkasteltava, miten konsonanttivartalot ovat syntyneet sekä millaisia hyötyjä ja haittoja niistä on. Konsonanttivartaloiden synty selittyy suomen kielen typologisella luonteella. Suomi on pitkälti agglutinoiva kieli. Agglutinoivassa kielessä sanavartaloihin liitetään pääteaineoksia, jolloin vartaloiden ja suffiksien yhdistelmät tuottavat uusia sanoja, kuten *talo+i+ssa*. Näiden kielten etu on se, että sanamuodot ovat läpinäkyviä ja helposti segmentoitavia. Toisaalta tällaisen kielen ongelma on, että tavuluku on helposti hyvinkin korkea. Täten suomen kielen esihistoriassa on tapahtunut hyödyllinen innovaatio, kun monien taivutusmuotojen tavuluku on supistunut. (Koivisto 2013: 23; Laalo 2011: 229.) Esimerkiksi kaksivartaloisten *e*-vartaloisten sanojen yksikön essiivi- ja partitiivimuotojen konsonanttivartalot ovat syntyneet *e*:n sisäheiton seurauksena (esim. *toometa >> *tuonta*) (Hakulinen 1979: 81).

Konsonanttivartaloisuus on johtanut morfologisen säännöstön mutkistumiseen, ja siitä syystä vokaalivartaloiset muodot ovat pyrkineet valtaamaan alaa konsonanttivartaloisilta (Hakulinen 1979: 84). Vokaalivartaloistumista voidaan selittää Paunosen (2003) esittelemällä strukturaalisen **reuna- ja keskusalueen hypoteesilla**, joka havainnollistaa konsonanttivartaloisten muotojen vähittäistä väistymistä. Tämän hypoteesin mukaan kielen muutokset tapahtuvat sellaisissa ryhmissä, jotka ovat muutosalttiilla strukturaalisella reuna-alueella. Toisin sanoen keskusalueella ei tapahdu muutosta yhtä helposti. Ongelmallista tosin on, miten muutoksille altis reuna-alue ja stabiili keskusalue määritellään. Paunonen esittää, että morfologisen järjestelmän näkökulmasta stabiileilta vaikuttavat käyttöfrekvenssiltään pienemmät sanat sekä sellaiset muotoryhmät ja taivutustyyppit, joilla ei ole morfofonologista tai allomorfista vaihtelua, kuten *talo* : *talo*+*n* : *talo*+*a*. Käänteisesti mitä enemmän muotoryhmässä on havaittavissa tällaista vaihtelua, sitä alttiimpi se on vartalon muutoksille. Esimerkiksi yksikön partitiivi *nientä* on väistymässä *niemeä*-muodon tieltä, sillä lekseemillä *niemi* on allomorfista vaihtelua (*niemi* : *nieme*+*n* : *nien*+*tä* ~ *nieme*+*ä*). On siis oletettavaa, että vartaloiden yhdenmukaistumista tapahtuu, sillä lekseemi on muutosalttiilla reuna-alueella. (Paunonen 2003: 207–208, 216.)

Kuitenkin kielellisen järjestelmän osa-alueet, jotka ovat muutosalttiilla reuna-alueella, ovat useimmiten sijainneet aiemmin stabiililla keskusalueella. Toisin sanoen esimerkiksi lekseemin taivutukseen liittyvä allomorfinen vaihtelu ei välttämättä merkitse sitä, että lekseemin taivutus olisi muuttumassa. (Paunonen 2003: 216.) Kuitenkin Paunosen havainnot puoltavat sitä ajatusta, että *panna*- ja *juosta*-verbit sijaitsevat myös muutosalttiilla reuna-alueella. Molemmilla verbeillä on vartalovaihteluita (*pane*+*vat* : *pan*+*nee*+*t*, *juokse*+*vat* : *juos*+*see*+*t*), ja kandidaatintutkielmani (Kärkkäinen 2018) osoitti, että ainakin tietyissä verbin käyttöympäristöissä on havaittavissa vokaalivartaloisen muodon yleistymistä (*pane+*nee*+*t*, *juokse+*nee*+*t*).

Vanhan kirjasuomen aikana konsonanttivartaloisuus on vielä ollut yleistä, esimerkiksi *tonna* 'totena', *vennä* 'vetenä', *tulla* 'tulena' -tyyppisiä yksikön essiivimuotoja esiintyi. Nämä olivat kuitenkin sitä konsonanttivartaloisten muotojen kerrostumaa, joka alkoi väistyä jo vanhan kirjasuomen syntyaikoina. Myöhemmin konsonanttivartaloisten muotojen väistymistä ja vokaalivartaloisten vastineiden yleistymistä voidaan seurata kirjallisista lähteistä. 1800-luvun suomessa konsonanttivartaloiset essiivimuodot ovat olleet yleisempiä kuin nykyisin, esimerkiksi

lekseemillä *lapsi* on ollut vokaalivartaloinen essiivimuoto *lapsena*, ja lisäksi konsonanttivartaloiset muodot *lasna* ja *lassa*. Nykypuhekielessä konsonanttivartaloisia essiivimuotoja esiintyy lähinnä kiteytymän tapaisissa ilmauksissa, joissa niitä ei välttämättä edes hahmoteta essiivimuodoiksi, kuten *vuonna* tai *täynnä*. (Paunonen 2003: 203–204.)

Yksikön partitiiveissa konsonanttivartaloiset muodot ovat edelleen pitäneet roolinsa, tosin tietyissä yksittäisissä sanoissa vokaalivartaloiset muodot ovat syrjäyttäneet konsonanttivartaloiset muodot, kuten *suksi* : *suksea*, *ripsi* : *ripseä*. Varsinaisesti vokaalivartaloisten yksikön partitiivimuotojen ekspansio näkyy uusien rinnakkaisvarianttien yleistymisenä: nykyään vokaalivartaloiset variantit, kuten *loimea*, *niemeä*, *tuomea*, ovat selkeästi yleisempiä kuin konsonanttivartaloiset *lointa*, *nientä* ja *tuonta*. Paunonen pitää mahdollisena, että ennen pitkää suomen kielessä yleistyvät **pieneä*, **suonea* -tyyppiset muodot. (Paunonen 2003: 204.)

Essiivimuodoissa vokaalivartalot ovat yleistyneet nopeammin kuin partitiivimuodoissa, sillä essiivimuotojen merkitys on rajallisempi kuin partitiivimuotojen, ja essiivi on myös käyttöfrekvenssiltään harvinaisempi. Lisäksi yksikön essiivissä muutokset ovat kohdistuneet niin vartalo- kuin pääteainekseen. Toisin kuin yksikön partitiivissa, assimilaatioiden vaikutus on ulottunut myös sijapäätekonsonanttiin (*las+na* > *las+sa*). Konsonanttivartaloisuus on siis essiivissä johtanut laajempaan allomorfiseen vaihteluun kuin partitiivissa. (Paunonen 2003: 205–206.)

Myös rakenteelliset seikat selittävät vokaalivartaloisten muotojen yleistymistä. Morfeemien rajalla tapahtunut *e:n* sisäheitto ja siihen perustuva konsonanttivartaloisten muotojen syntyminen on saanut aikaan erilaisia morfeeminrajaisia äännekehityksiä, joiden tarkoitus on ollut yksinkertaistaa morfeeminrajaisia konsonanttiyhtymiä. Samalla ne kuitenkin ovat johtaneet morfofonologisten tai allomorfisten vaihtelusuhteiden syntymiseen, joko konsonanttivartaloisten yksinkertaistumiseen (**laps+ta* > *las+ta*) tai osittaiseen assimilaatioon (**tuom+ta* > *+tuon+ta*). (Paunonen 2003: 206.)

Vokaalivartaloistumista on lisäksi havaittu myös murteissa. Hannele Forsberg (1998) on tutkinut suomen potentiaalisen morfologian vaihtelua. Yksikön 3. persoonan potentiaalimuodot ovat kokeneet analogisia muutoksia, ja potentiaalisen käytön väheneminen on edistänyt muotojen syntyä, kun paradigma on pyrkinyt yhtenäisemmäksi. Etenkin kaksitavuiset *e*-vartaloiset sanat ovat kokeneet näitä muutoksia, ja Forsberg mainitsee näistä esimerkkinä muun muassa

panna-verbin. Vokaalivartalaisuutta esiintyy potentiaalimuodoissa eniten sydänsavolaisissa murteissa, eteläisimmissä itäsavolaismurteissa ja läheisissä kaakkoismurteissa. Näiltä murrealueilta on siis havaittu esimerkiksi *panna*-verbistä potentiaalimuotoja *panenee* ~ *panenoo*. (Forsberg 1998: 152, 164.)

Produktiivisen taivutusjärjestelmän kannalta konsonanttivartalot ovat erikoisia, sillä vartalo-variantti saattaa poiketa muusta paradigmasta, tai ne aiheuttavat assimilaatiota suffikseissa. Esimerkiksi verbin *häiritä* NUT-partisiippimuoto *häirin+nyt* poikkeaa verbin paradigmasta, sillä taivutustunnukset liitetään yleensä vokaalivartaloon, kuten *häiritse+n* : *häiritse+vät*. (Laalo 2011: 230.) Partisiippimuoto on siis poikkeus verbin paradigmassa. Vokaalivartalaisuuden esiintymistä konsonanttivartaloiden paikalla voidaan siis selittää sillä, että kaksivartaloiset sanat pyrkivät yksivartaloisiksi. Tässä tapauksessa konsonanttivartaloinen *häirin+nyt* muuttuisi muotoon **häiritse+nyt*, eli verbin paradigma olisi yksinkertaisempi.

3.3. Vokaalivartalot lapsenkielen tutkimuksessa

Vokaalivartaloiden kehittymistä on tutkittu myös lapsen kielenkehityksen eri vaiheissa. Kieltä oppiva lapsi pyrkii rakentamaan kielestä mahdollisimman yksinkertaisen, ja lapsen kielessä esiintyy paljon sellaisia analogisia muotoja, jotka osaltaan ennakoivat yleisemminkin tapahtuvia muutoksia (Paunonen 2003: 237). Tästä syystä pidän lapsenkielen tutkimusta oman tutkimukseni kannalta hyödyllisenä, sillä se voi mahdollisesti tarjota selityksiä, miten vokaalivartaloistuminen yksinkertaistaa kielen käyttöä.

Klaus Laalo on tutkinut lapsenkielen kehitystä teoksessaan *Lapsen varhaiskielioppi ja miniparadigmat* (2011). Morfologian kehityksessä voidaan erottaa kolme vaihetta: esikielioppi, varhaiskielioppi ja kieliopin jäsentymisvaihe. Esimorfologisessa vaiheessa ilmaukset ovat enimmäkseen yksisanaisia, eikä taivutusta ole vielä, vaan lapsi käyttää sanoja yhdessä muodossa: sananmuodot ovat valmiina opittuja kokonaisuuksia, eikä muotojen välille ole vielä kehittynyt suhteita. Lapsi siis jäljittelee kuulemiaan sanoja. Nominimuodoista yleisin on yksikön nominatiivi, sillä lapset käyttävät näitä perusmuotoja myös muiden muotojen edustajina. (Laalo 2011: 21.) Vaikka kielelliset ilmaukset koostuvat esikieliopin vaiheessa usein vain yhdestä sanasta, tähän muotoon liittyy niin paljon ilmaisuvoimaa, että se vastaa kokonaista lausetta: esimerkiksi *kotiin* saattaa tarkoittaa 'mennään kotiin' (Laalo 2011: 22).

Kun tiettyihin tilanteisiin liittyviä sananmuotoja alkaa kertyä riittävästi, lapsi oppii yhdistämään uusien lekseemien vastaavia muotoja vastaavanlaisiin tilanteisiin. Näin hän pystyy aloittamaan kieliopin konstruoinnin ja siirtyä varhaismorfologiseen vaiheeseen. Lapsella on niin paljon erilaisia sananmuotoja, että näiden muotojen yhtäläisyyksien ja erojen avulla alkaa hahmottua morfologisia oppositioita ja muotojen välisiä suhteita, joiden varassa kielenaineiden prosessointi alkaa. Kehitysvaiheessa esiintyy usein lapsen omia, yksilöllisiä analogiamuodosteita. Tärkeänä osana tässä vaiheessa on miniparadigmojen syntyminen. (Laalo 2011: 22.) Miniparadigmojen määritelmä on, että lapsi osaa tuottaa saman lekseemin vähintään kolme muotoa, nämä muodot tuotetaan spontaanisti, ne ovat identifioitavissa ja niitä esiintyy erilaisissa käyttöyhteyksissä (Laalo 2011: 24).

Kieliopin ja morfologian jäsentymisvaiheessa lapsi on oppinut ensikielensä morfologian pääpiirteet. Jäsentymisvaiheessa lasten analogioissa erottuu usein yhteisiä kielikohtaisia tendenssejä eli lapsi saattaa käyttää vokaalivartaloa konsonanttivartalon sijasta, esimerkiksi muotoa *juoksenut*. (Laalo 2011: 23, 226–227.) Lapsi suosii mahdollisimman selkeitä ja helposti hahmotettavia kielen elementtejä, ja siksi käyttää yleisimpiä perusvariantteja, kuten vokaalivartaloisia muodosteita, jotka korvaavat konsonanttivartaloisia muotoja. Analogiamuodosteet kuten *käte+ä*, *juokse+ta+an* ja *pese+nyt* ovat morfotaktisesti läpinäkyvämpiä eli luonnollisempia kuin konsonanttivartaloiset *kät+tä*, *juos+ta+an* ja *pes+syt*, koska vartalon ja pääteen yhdistelmä on samantapainen kuin yksivartaloisissa sanoissa (esim. *lähde+tä+än*, *sano+nut*). Yksivartaloisia sanoja on selvästi enemmän kuin kaksivartaloisia, joilla on vokaali- ja konsonanttivartalo. (Laalo 2011: 227.)

Laalo on tarkastellut kahden lapsen, Marin ja Tomin, kielenkehitystä päiväkirja- ja nauhoiteaineiston pohjalta. Marin puheessa nominien muodoista yksikön partitiivissa esiintyy analogisia vokaalivartaloita, ja yksikön partitiivi onkin nykytaivutuksessa ryhmä, jossa ylipäättään voi esiintyä analogisia vokaalivartalomuotoja. Verbeissä on useita muotoryhmiä, joiden normi on kaksivartaloisten sanojen konsonanttivartaloisuus. Ensimmäinen Marin käyttämä passiivimuoto oli *mennään*, jota hän käytti ensimmäisen kerran iässä 1;4. Vielä iässä 1;10 Mari käytti *juosta*-verbistä toisilta opittua konsonanttivartaloista passiivia *juostaan*, mutta 1;11 iässä sen rinnalle ilmaantui vokaalivartaloinen *juoksetaan*. Myös *tejetään* 'tehdään' ja *nousetaan* ilmaantuivat samassa iässä. Marin passiivimuodoissa alkoi siis esiintyä vokaalivartaloiden suosimista samaan aikaan, kun passiivinmuodostus produktiivistui. (Laalo 2011: 236–237.)

Tomi käytti verbien vokaalivartaloisia analogiamuotoja iästä 1;10 alkaen, ja ensimmäiset tapaukset olivat passiivista ja NUT-partisiipista. Passiivin kieltomuodon *ei juokseta* vokaalivartaloisuus on luonnollista siinä mielessä, että iästä 1;8 alkaen Tomi käytti samasta verbistä vain vokaalivartaloista muotoa *juoksee*, minkä vuoksi vokaalivartalo voitti konsonanttivartalon passiivin kieltomuodossa. (Laalo 2011: 246.) Tomin puheessa analogioita esiintyy tyypillisimmin verbeissä, joiden vartalo on kolmitavuinen, ja jossa vartalon lopussa on *itse-* ja *ile-* aines. Vokaalivartaloita esiintyy toisaalta myös sellaisissa kaksitavuisissa verbeissä, joissa äännevaihtelut vartalon ja suffiksin yhtymäkohdassa vaikeuttavat konsonanttivartaloisissa muodoissa morfologisten ainesten tunnistamista. Jälkimmäistä tyyppiä tavataan jo aivan ensimmäisissä tapauksissa, esimerkiksi 1;10 iässä *pääseny* vrt. *päässy* ja *juokseta* : *juosta*. (Laalo 2011: 250.)

Laalo toteaa, että vokaalivartaloiset analogiamuodot eivät kuitenkaan ole pelkästään lapsenkielen ilmiö, sillä vakiintuneet konsonanttivartaloiset muodot korvautuvat toisinaan vokaalivartaloisilla muodoilla myös aikuisten puheessa. Aikuisten puheessa esiintyy usein esimerkiksi muotoja *kieleä*, *lapsee*. Tällaiset muodosteet ovat osoitus jännitteestä, joka vallitsee taivutusmuodoissa säännöllisten vokaalivartaloiden ja epäsäännöllisten konsonanttivartaloiden välillä. (Laalo 2011: 229.)

Myös Laalo paikantaa selityksen kielihistoriasta kuten Paunonenkin (ks. luku 3.2.). Monet konsonanttivartaloiset muodot poikkeavat taivutusjärjestelmän produktiivisista malleista, ja täten on ymmärrettävää, että lapsi pyrkii korvaamaan konsonanttivartaloisia muotoja vokaalivartaloisilla siinä vaiheessa, kun taivutusjärjestelmä alkaa jäsentyä. Kielen kehityksessä on vaihe, jossa lapsella on erityinen taipumus suosia vokaalivartaloita: morfologian jäsentymisvaiheessa lapsi hallitsee taivutusjärjestelmästä vasta ydinosan, suffiksien päävariantit ja yleisimpien taivutustyyppien tärkeimmät vartalovariantit. Tässä kohtaa lapsi korvaa kompleksisia konsonanttivartalomuotoja yksinkertaisilla vokaalivartaloisilla muodosteilla. (Laalo 2011: 230–231.)

4. AINEISTO

Käytin aineistoni keräämiseen Kielipankin konkordanssihakuohjelmaa eli Korpia. Rajasin hakua internetkeskusteluaineistoihin, ja näissä on yhteensä 18 korpusta, joissa on 310 855 704 sanetta ja 25 802 682 virkettä. Näihin korpuksiin kuuluvat Suomi24- ja Ylilauta-sivustojen keskustelupalstat. Vaikka toteutin haun *panna*-verbin osalta jo kandidaatintutkielmassani (Kärkkäinen 2018), Suomi24-korpuksat ovat sittemmin täydentyneet. Lisäksi toteutin kandidaatintutkielmassa haun suppeampana, enkä huomionut kaikkia muotoja, joita tähän hakuun olen sisällyttänyt. Tästä syystä tein haut *juosta*-verbin muodoista, ja lisäksi *panna*-verbin osalta uudet, tarkemmat haut.

Pro gradu -tutkielmani aineisto on siis kielenkäyttäjien vapaasti tuottamaa tekstiä keskustelupalstoilla. Aiemman tutkimukseni (Kärkkäinen 2018) kohdalla kävi ilmi, että ainakin oman tutkimusaiheen suhteen keskustelupalstat tuottavat sellaista luonnollista tekstiä, josta vokaalivartaloisuutta pystyy tarkastelemaan. Siksi päädyin rajaamaan korpuksat samalla tavalla tässä pro gradu -tutkielmassa.

Keskustelupalstoilla keskustelu on osallistujien välistä kielellistä toimintaa, jossa osallistujien puheenvuorot rakentavat keskustelun merkitystä kirjallisessa vuorovaikutuksessa. Keskustelupalstoilla tapahtuva keskustelu voi olla kahden- tai monenvälistä. (Helasvuo, Johansson & Tanskanen 2014: 13.) Keskustelupalstat voidaan luokitella osaksi sosiaalista mediaa, sillä ne ovat verkon välityksellä tapahtuvaa ja vuorovaikutteista kommunikaatiota, joka on yksityistä keskustelua julkisempaa (Laaksonen, Matikainen & Tikka 2013: 16). Sosiaalisessa mediassa keskustelutilanne saattaa olla niin luonnollinen tilanne, että keskusteluun osallistujat käyttävät kieltä vapaammin kuin esimerkiksi virallisemmassa keskustelussa. Tästä syystä uskon, että internetkeskusteluista kerätty aineisto tarjoaa kuvan tarkastellusta ilmiöstä eli vokaalivartaloistumisesta.

Tyypillisesti verkkokeskustelut on jaettu kahteen ryhmään, synkronisiin ja asynkronisiin palveluihin. Synkroninen palvelu on reaaliaikaista, asynkroninen taas viiveellä tapahtuvaa viestintää. (Laaksonen & Matikainen 2013: 194.) Nykyisissä verkkokeskusteluympäristöissä tällaiset jaot eivät ole enää niin selkeitä, sillä keskustelupalstat mahdollistavat erilaiset aikaulottuvuudet sekä mobiilikäytön myötä palvelut ovat aina käytössä. Myös palveluiden yksityis-

asetuksista nousseet kohut kertovat siitä, että viestinnän muotojen välinen raja ei ole käyttäjillekään selkeä. (Laaksonen & Matikainen 2013: 195.) Huomioitavaa on myös, että internetissä käyty keskustelu on hitaampaa kuin oikeassa elämässä käyty keskustelu. Täten keskustelupalstalla voi vastauksen voi saada sekunnissa tai vastauksen saamiseen voi kulua kuukausia. (Crystal 2001: 31.) Tämä seikka voi vaikuttaa internetkeskustelun luonteeseen, jos verrataan siihen, että sama keskustelu käytäisiin kasvotusten.

Asynkroniset keskustelut nähdään enemmän kirjoitetun kielen kaltaisena, kun taas synkroninen keskustelu on ominaisempaa puhutulle kielelle. Tästä syystä osallistujien on viestittävä asynkronisessa keskustelussa niin, että he tulevat ymmärretyiksi ilman nonverbaalisia keinoja, kuten eleitä ja ilmeitä. (Kääntä 2016: 5.) Verkkokeskustelu on kasvotonta, sillä keskustelun osallistajat näkevät vain kirjalliset tuotokset. Koska ilmeet, eleet ja muu nonverbaalinen viestintä jää puuttumaan, metakommunikaatiolla on tärkeä rooli verkkokeskustelussa. Metakommunikaatio on sellaista kommunikaatiota, joka ei sinällään edistä keskustelunaiheen käsittelyä vaan keskittyy keskustelun normeihin ja siihen, miten keskustelua pitäisi ymmärtää. Osallistujat siis voivat arvioida viestien sisältöä tai esitystapaa, kertoa muille, miten heidän viestinsä pitäisi lukea tai arvioida, mikä on sopivaa kielenkäyttöä keskustelutilanteessa. (Tanskanen 2014: 51.)

Omasta aineistostani on havaittavissa sellaista metakommunikaatiota esimerkeissä (3)–(7), joissa kommentti kohdistuu nimenomaan tarkastelemini verbimuotoihin, ja joissa kirjoittaja selkeästi tulkitsee toisen kirjoittajan käyttämän verbimuodon vääräksi (kuten (3) tai (7)) tai muuten ilmaisee epäilyksensä vokaalivartaloista muotoa kohtaan (esimerkki (6)). Tämä on kiinnostava havainto, vaikka en tässä tutkielmassa keskitykään siihen, miten kielenkäyttäjät suhtautuvat vokaalivartaloistuneisiin muotoihin. Tästä näkökulmasta tosin on tehty opinnäytetöitä aiemmin (ks. Liukkonen 2018; Keränen 2019).

- (3) *se sana on PANNA eikä **PANEA***
- (4) ***Panettu** vai pantu?*
- (5) *mitä tarkoittaa **panetaan**.... olen kyllä kuullut että pannaan... mutta panetaan*
...
- (6) *Juosta-sanana alkumuoto (infinitiivi) olisikin **juoksea** ... jne ...*
- (7) *Juosta sanan perfekti on olen **JUOSSUT** , eikä olen **juoksenut**!*

Kun tein hakuja aineistoani varten, pyrin saamaan esiin kaikki mahdolliset muodot, joissa innovatiivinen vokaalivartalo esiintyy. Tässä toki haasteena on se, että molemmilla verbeillä

on sekä konsonantti- että vokaalivartaloesiintymiä, joten aineiston suhteen pitää olla tarkkana siitä, milloin kyseessä on norminmukainen vokaalivartaloinen muoto ja milloin taas norminvastainen. Pelkästään hakusanoilla *pane* ja *juokse* sekä vokaalivartaloisen A-infinitiivin puhekielisillä muodoilla *panee* ja *juoksee* sain kymmeniätuhansia osumia, joten ajankäytöllisesti järkevämpää on tehdä hakuja yksittäisistä muodoista.

Tässä vaiheessa käytin apuna omaa kandidaatintutkielmaani: katsoin, mitä muotoja *panna*-verbistä silloin esiintyi useimmin, ja perustin hakusanani niihin. Käytin laajennettua hakua, ja tarkensin hakua muotoon ”sana alkaa”, jolloin sain näkyviin myös ne muodot, joissa on mahdollisesti esimerkiksi liitepartikkeli. Lisäksi samaistin pien- ja suuraakkoset, jolloin hakutuloksiin ei vaikuttanut se, missä kohtaa lausetta muoto esiintyy tai miten se on kirjoitettu. Taulukossa 2 esittelen käyttämäni hakusanat sekä kuinka paljon ne tuottivat tuloksia.

TAULUKKO 2. Käyttämäni hakusanat ja niiden esiintymät.

<i>panna</i>	Esiintymät	<i>juosta</i>	Esiintymät
panea	152	juoksea	95
panie	202	juoksie	363
panenu	74	juoksenu	84
panennu	4	juoksennu	3
panettu	216	juoksettu	21
panetu	-	juoksetu	124
panetaan	81	juoksetaan	10
panettiin	20	juoksettiin	2
panekaa	109	juoksekaa	292
paneko	9	juokseko	13
panene	95	juoksene	199
panenne	13	juoksenne	-
Yhteensä	975		1 206

Kuten taulukosta 2 havaitaan, *panna*-verbin muodot tuottivat yhteensä 975 osumaa, *juosta*-verbin taas 1 206 osumaa. Kuten edellä totesin, hain ensin kandidaatintutkielmani pohjalta yleisimpiä verbimuotoja: A-infinitiivejä (*panea 152 osumaa, *juoksea 95 osumaa), NUT-partisiippeja (*panenu 74 osumaa, *juoksenu 84 osumaa), TU-partisiippeja (*panettu 216

osumaa, *juoksettu 21 osumaa), passiivin preesensmuotoja (*panetaan 81 osumaa, *juoksetaan 10 osumaa), passiivin imperfektimuotoja (*panettiin 20 osumaa, *juoksettiin 2 osumaa) ja imperatiiveja (*panekaa 109 osumaa, *juoksekaa 292 osumaa, *paneko 9 osumaa, *juokseko 13 osumaa). Tein myös hakuja hakusanoilla *panene ja *juoksene, joilla pyrin löytämään potentiaalimuotoja sekä NUT-partisiippeja.

Lisäksi tein täydennyshakuja E-infinitiiveistä (*panie 202, *juoksie 363), jotka tuottivatkin yllättävän suuren määrän osumia. Hain myös potentiaalimuotojen murteellisia muotoja ja NUT-partisiippien murteellisia muotoja hakusanoilla *panenne (13 osumaa), *juoksenne (0 osumaa), *panennu (4 osumaa) ja *juoksennu (3 osumaa) sekä TU-partisiippien heikkoasteisia muotoja hakusanoilla *panetu (0 osumaa) ja *juoksetu (124 osumaa). Nämä taulukossa 1 esitetyt tulokset eivät kuitenkaan vastaa lopullisen aineiston kokoa, sillä Korp näyttää samat hakutulokset useamman kerran, ja siksi olen käynyt kaikki hakutulokset erikseen läpi ja karsinut niin, että olen saanut selville oikeat esiintymismäärät. Lopullinen aineiston koko on *panna*-verbin kohdalla 293 tapausta ja *juosta*-verbin kohdalla 387 tapausta. Havainnollistan aineiston kokoa tarkemmin luvussa 5.1.

Tapausten lukumäärään vaikuttaa myös se, että omat hakuni tuottivat myös sellaisia tuloksia, jotka eivät aineistooni sovi. Useimmiten kyse on siitä, että kirjoittaja on tarkoittanut eri verbiä, vaikka muoto näyttääkin samalta. Tästä syystä hakusanan *juoksettu kaikki tulokset eivät ole TU-partisiippimuotoja tai hakusanojen *panekaa ja *juoksekaa tulokset eivät ole imperatiivimuotoja. *Juoksettu-haku tuotti myös tuloksia, joissa kirjoittaja oli tarkoittanut *juoksettua*-verbin puhekielistä imperfektimuotoa (*juoksettui* ~ *juoksettu*), kuten myös heikkoasteisen *juoksetu*-muodon kohdalla kaikki 124 tapausta osoittautuivat *juoksettua*-verbitapauksiksi. Hakusanat voivat tuottaa osumia, jotka eivät kuulu sovi aineistoon siitä syystä, että ne edustavat muiden kuin tutkimieni verbien muotoja. Tällaiset muodot, joissa ei ole tarkoitettu käyttää tarkastelemiani verbejä, olen jättänyt pois aineistosta. Samoin olen jättänyt aineistosta pois tapaukset, joista on mahdotonta päätellä, mitä kirjoittaja on tarkoittanut.

Sen sijaan sellaiset tulokset, joissa kaksitulkintaisuus on mahdollinen, olen laskenut aineistooni. Näissä tapauksissa ehtoni on, että muoto on selkeästi tulkittavissa niin, että kirjoittaja on voinut tarkoittaa *panna*- tai *juosta*-verbiä. Tällaisista tapauksista esimerkkejä ovat (8) ja (9). Näitä tapauksia on mahdollista tulkita niin, että kirjoittaja on saattanut tarkoittaa *painaa*-verbiä (*painettu*), jolloin kyseessä olisi kirjoitusvirhe.

- (8) *Se numero on **panettu** sinne lehden sivuille .*
- (9) *Taikina kohottua siitä leivotaa yksi tai useampia pyöreitä leipiä joiden päälle **panetaan** sinetti.*

Koska kirjoittajan motiivia ei voi tietää, olen päätenyt tekemään linjanvetoja siinä, millaisia tapauksia sisällytän aineistooni. Kuten ylempänä totesin, aineistossani on selkeiden *panna*- ja *juosta*-tapausten lisäksi kaksitulkintaisia esiintymiä (*panna*-verbillä 28 tapausta, *juosta*-verbillä 22 tapausta), mutta kuitenkin sellaisia, joissa *panna*- tai *juosta*-verbin käyttö on mahdollinen.

5. ANALYYSI

5.1. Aineiston luokittelu

Analyysissani on morfologinen ja syntaktinen osuus sekä semanttinen osuus. Olen jakanut analyysiluvun alalukuihin niin, että ensin käsittelen muotoa ja sitten merkitystä. Aloitan aineiston käsittelyn niin, että teen ensin muodon analyysin eli tarkastelen, mitä muotoryhmiä aineistossa esiintyy, ja luokittelen aineistossa esiintyvät tapaukset sen mukaan. Lisäksi selvittän, millaisissa lauserakenteissa muotoja esiintyy. Muodon analyysi rakentuu siten, että käsittelen finiittiset ja infiniittiset muodot alaluvuittain.

Taulukossa 3 olen kuvannut kaikki aineistossa esiintyvät muodot ja niiden esiintymismäärät. Lisäksi olen ryhmitellyt tapaukset niihin ryhmiin, joita aion tässä tutkielmassa tarkastella: A-infinitiivit, E-infinitiivit, NUT-partisiipit, TU-partisiipit, passiivit, imperatiivit ja potentiaalit.

TAULUKKO 3. Aineisto muotoryhmittäin.

Muoto	<i>panna</i>		<i>juosta</i>	
A-infinitiivi	<i>panna</i>	56	<i>juoksea</i>	43
	<i>paneakseen</i>	1	<i>juokseakseen</i>	2
E-infinitiivi	<i>paniessa-</i>	69	<i>juoksiessa-</i>	124
	<i>panien</i>	21	<i>juoksie-</i>	112
NUT-partisiippi	<i>panenu/panenut</i>	35	<i>juoksenu/juoksenut</i>	47
	<i>panenee-</i>	8	<i>juoksenee-</i>	31
	<i>panene-</i>	-	<i>juoksene-</i>	3
	<i>panenne</i>	1	<i>juoksennu</i>	1
TU-partisiippi	<i>panettu</i>	15	<i>juoksettu</i>	10
Passiivi	<i>panetaan</i>	43	<i>juoksetaan</i>	4
	<i>panettiin</i>	7	<i>juoksettiin</i>	1
Imperatiivi	<i>panekaa</i>	17	<i>juoksekaa</i>	1
	<i>paneko</i>	4	<i>juokseko</i>	3
Potentiaali	<i>panene-</i>	17	<i>juoksene-</i>	5
Yhteensä		294		386

Taulukosta 3 havaitaan, että *panna*-verbitapauksia on yhteensä 294 kpl, *juosta*-verbitapauksia 386 kpl. A-infinitiiveihin olen laskenut lyhyet (*panea, *juoksea) sekä pitkät (*paneakseen, *juokseakseen) muodot. E-infinitiiveissä *paniessa- ja *juoksiessa- sisältävät kaikki E-infinitiivin inessiivimuodot, *panie- ja *juoksie- taas kaikki instruktiivimuodot. NUT-partisiippien *panenu*- ja *juoksenu*-esiintymät sisältävät sekä loppuheittoiset *nu*-päätteiset sekä *nut*-päätteiset muodot, *panenee-/ *juoksenee- ja *panene-/ *juoksene- sen sijaan sisältävät sellaiset muodot, joissa NUT-partisiipin tunnus on *-nee* : *-ne*-. Haut *panenne ja *juoksennu tuottivat molemmat yhden tuloksen, jotka osoittautuivat NUT-partisiipeiksi. Aineistossa kaikki TU-partisiippimuodot sisältävät vahva-asteisen tunnuksen *-ttu* (*panettu, *juoksettu). Passiivimuodot ovat preesens- (*panetaan, *juoksetaan) ja imperfektimuotoisia (*panettiin, *juoksettiin). Imperatiiveista *panekaa ja *juoksekaa ovat myönteisiä muotoja, *paneko ja *juokseko taas kielteisiä. Potentiaalissa *panene- sisältää kaikki aineiston potentiaalimuodot (esimerkiksi *panenen, ei *panene, *panenevat).

5.2. Infiniittiset muodot

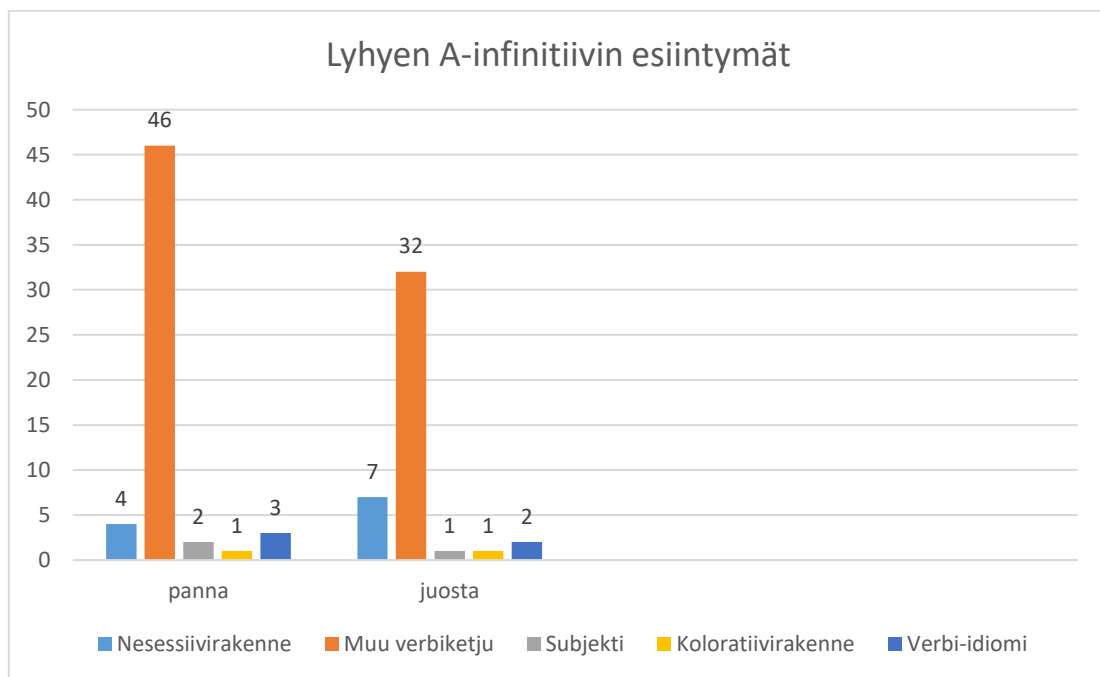
Aloitan muodon analyysin käsittelemällä infiniittisiä muotoja. Verbien infiniittiset muodot käyttäytyvät osin verbien, osittain nominien tapaan. Ne voivat saada verбилle tyypillisiä laajennuksia, kuten objektin, mutta niiltä puuttuvat modus ja tempus, finiittiverbin tunnusmerkit. Persoonaa voidaan ilmaista joissain infiniittisissä muodoissa possessiivisuffiksilla samalla tavalla kuin substantiiveissa. Tämän lisäksi infiniittisillä muodoilla on nominien tapaan sijataivutusta ja partisiipeilla myös lukutaivutus. (VISK 2008 § 490.)

Infinitiivien muodostamat lausekkeet toimivat lauseessa substantiivilausekkeen tehtävässä, mutta infinitiiveillä on kuitenkin vain osittainen sijataivutus. Partisiipit sen sijaan ovat adjektiivisia, ja niillä on täysi nominien luku- ja sijataivutus. (VISK 2008 § 490.) Suomen kielessä on kolme infinitiiviä, ja niitä nimitetään A-, E- ja MA-infinitiiveiksi. (VISK 2008 § 492.) Partisiippeja ovat NUT-, VA- ja TU-partisiipit sekä agentti- ja kieltopartisiipit. Aineistossani on A- ja E-infinitiiviesiintymiä sekä NUT- ja TU-partisiippiesiintymiä, ja siksi keskityn tutkielmassani näihin.

5.2.1. A-infinitiivimuodot

A-infinitiivin perusmuodon muodostamat lausekkeet toimivat erilaisissa moniosaisissa predikaateissa (verbiketju, verbiliitto, verbi-idioni, koloratiivirakenne). Lisäksi ne toimivat subjektina, objektina tai substantiivin, adjektiivin tai verbin määritteenä. Interrogatiiviset ja relatiiviset infinitiivilausekkeet esiintyvät samoissa asemissa kuin finiittiset kysymys- ja relatiivilauseet. A-infinitiivi esiintyy myös irrallisena, jolloin siihen liittyy affektisia ja retorisia merkityksiä. (VISK 2008 § 493.) Tarkastelen ensin, millaisissa yhteyksissä perusmuotoja esiintyy aineistossani, ja sen jälkeen perehdyn aineiston translatiiviesiintymiin.

Aineistossani lyhyet A-infinitiivit esiintyvät joko nesessiivirakenteessa, muussa verbiketjussa, subjektina tai koloratiivirakenteessa. Kuviossa 1 havainnollistan *panna*- (56 kpl) ja *juosta*-verbien (43 kpl) esiintymismääriä näissä muotoryhmissä.

KUVIO 1. Lyhyen A-infinitiivin esiintymismäärät muotoryhmittäin.

Kuten havainnollistan kuviossa 1, lyhyet A-infinitiivit esiintyvät selkeästi useimmin verbiketjuissa. Olen tässä taulukossa merkinnyt nesessiivirakenteet ja muut verbiketjut erikseen, ja muiden verbiketjujen osuus on selkeästi suurin (*panna* 49 kpl, *juosta* 34 kpl). Nesessiivira-

kenne-esiintymiä on *panna*-verbistä 4 kpl, *juosta*-verbistä 7 kpl. Verbiketjussa infinitiivi liittyy modaaliseen tai muuhun abstraktiin verbiin ja muodostaa yhdessä sen kanssa kaksi- tai useampiverbisen predikaatin. Yleensä verbiketjussa on A-infinitiivin perusmuoto. Verbiketjun muodostavia verbejä ovat nesessiiviverbit (esim. *kannattaa, pitää, sopia, täytyä*). Lisäksi tietyt abstraktit verbit muodostavat A-infinitiivin kanssa verbiketjun (esim. *alkaa, saada, saattaa, voida*). (VISK 2008 § 496.) Tällaisia abstraktin verbin kanssa muodostuneita verbiketjuja on esimerkeissä (10), (11) ja (12). Esimerkissä (10) *panea* esiintyy *voida*-verbin aktiivin konditionaalin preesensin yksikön 1. persoonamuodon kanssa: *voisin *panea*. Esimerkissä (11) *panea* esiintyy verbiketjussa *saada*-verbin aktiivin indikatiivin yksikön 2. persoonan kanssa: *saat *panea*. Tapauksessa (12) *alkaa *juoksea* on verbiketju, mutta tässä yhteydessä on puhekielinen *alkaa*-verbi, joka yleiskielisenä olisi monikon 3. persoonassa, kun subjekti on monikko (*maksut alka+vat*).

- (10) *se on kyllä kaunis nainen niin paljon että voisin **panea** sitä*
- (11) *Kun en kerta kelvannut ystäväksesi Olarinluoman Oskari , saat **panea** näitä espoolaisia tyttöjä niin paljon kun sielu sietää , eipä sinulla sitten olekkaan aikaa olla ystäväni Oskari Olarinluomasta !*
- (12) *YEL vakuutushan pitää ottaa 6kk kuluessa yritystoiminnan aloittamisesta , mutta milloin se astuu voimaan (eli maksut alkaa **juoksea**) , ottamispäivänä vai aina toiminnan alusta lukien ?*

Nesessiivirakenne on muoto, jossa nesessiiviverbiin liittyy A-infinitiivin perusmuoto. Sillä voi olla genetiivimuotoinen subjekti, ja sen totaaliobjekti on nominatiivissa. Infinitiivin laajennukset sijoittuvat finiittiverbin ympärille. Nesessiiviverbi ja infinitiivi muodostavat verbiketjun. Vaikka rakenteen tunnusmerkki on genetiivisubjektin mahdollisuus (tietyissä tapauksissa myös partitiivi- tai nominatiivisubjekti), usein rakenne on subjektiton. Subjektiton nesessiivirakenne on nollapersonainen, eli se edellyttää ihmistarkoitteista subjektia, mutta subjekti voi viitata muuhunkin kuin ihmiseen. (VISK 2008 § 505.)

Nesessiivirakenne eroaa muista nollasubjektin sisältävistä lauserakenteista siinä, että nesessiiviverbi on kieliopillisesti yksipersonainen: se on aina yksikön kolmannessa persoonassa (vrt. *Minun ~ teidän pitäisi muuttua*). Subjektittomana nesessiivinen lause tulkitaan yleensä ihmistä koskevaksi, siis nollapersonaiseksi. Nollapersonaisia nesessiivilauseita käytetään etenkin silloin, kun puhutaan itsestä, eli sellaisissa tapauksissa, joissa käytettäisiin yksikön ensimmäistä persoonaa. (VISK 2008 § 1354.) Esimerkissä (13) on *siellä ei sovi *panea* -ra-

kenne, jossa A-infinitiivi on muodostanut verbiketjun *sopia*-verbin aktiivin indikatiivin yksikön 3. persoonan kielteisen muodon kanssa (*ei sovi*). Tapauksessa (14) verbiketju on lauseessa *tänään ei tarvitse kellon peräs *juoksea*. Esimerkissä (15) on rakenne *pitä* ('pitää') **juoksea pakoon* -rakenne, jossa verbiketjussa on *pitää*-verbin aktiivin indikatiivin yksikön 3. persoonamuoto (*pitää*) ja A-infinitiivi. Esimerkeissä (14) ja (15) subjektittomat rakenteet viittaavat itseensä, ja kontekstin muut osat ilmaisevat yksikön ensimmäistä persoonaa (*pistäydyn, tarvitsen*).

- (13) *Tai sä voit tulla mun luo kun asun yksin kuitenkin ja jos asut miehes kansa yhdessä niin siellä ei sovi **pane**a .*
 (14) *tänään ei tarvitse kellon peräs **juoksea** kun on vapaapäivä kunhan kampaajalla pistäydyn ja uimahallissa ja lopun päivää vaikka vällyjen alla ....)) voi pirulauta ei taas lähde tää viesti*
 (15) *PS: I Mickey's wild adventure:ssa tarvitsen apua siinä kohdassa missä pitää **juoksea** pakoon sitä hämähäkkiä ?*

A-infinitiivi voi myös esiintyä sellaisessa nesessiivirakenteessa, joka ei ole verbiketju. Esimerkissä () on *on pakko* -rakenne, jonka predikaatti on *olla*-verbin ja substantiivin *pakko* muodostama sanaliitto. (VISK 2008 § 1581.) Tapauksessa (16) ei ole subjektia, mutta se voisi saada genetiivisubjektin (vrt. esim. *Minun ~ hänen oli pakko *pane*a, *kun ei missään näkynyt --*). Esimerkeissä (17) ja (18) taas on *tehdä*-verbin sisältävä idiomi *tehdä mieli*. Tapauksessa (17) on genetiivisubjekti *mun* sekä *tekis mieli* - - **pane*a, jossa on *tehdä*-verbin konditionaalimuoto *tek+is(i)* ja A-infinitiivimuoto **pane*a. Esimerkin (18) lauseessa - - *voin sanoa että karkuun tekee mieli *juoksea* pääverbin predikaatti *vai+n* ilmaisee yksikön ensimmäistä persoonaa, vaikka *tekee mieli* -rakenteeseen ei liity subjektia.

- (16) *Pakko oli hiukan väkisin jo **pane**a, kun ei missään näkynyt Mervin poikays-tävää Ranea .*
 (17) *Mun tekis mieli laittaa kortsu kulliin ja **pane**a sitä likkaa .*
 (18) *Jos näkee kaupungilla tai vapaa-ajalla muuten siististi pukeutuneen miehen , mutta nämä lenkkivekottimet jalassa , vain sanoa että karkuun tekee mieli **juoksea**.*

A-infinitiivi voi toimia myös lauseen subjektina esimerkiksi tunnekausatiivilauseessa tai *olla*-verbillisissä lauseissa, kuten esimerkissä (19) *todella ällöttävää *pane*a tai (20) *ei ole kivaa *juoksea*.

- (19) *Todella ällöttävää **panea** naista joka on antanut miehen hakata ja käyttää hyväksi.*
 (20) *Ja tiedän : ei baareissa ole kivaa **juoksea** .*

A-infinitiiviä käytetään myös koloratiivirakenteessa. Koloratiivirakenteessa deskriptiiviseen pääverbiin liittyy kyseistä toimintoa, useimmiten liikettä tai ääntelyä, kuvaavan verbin A-infinitiivin perusmuoto, ja koloratiivirakenne muodostaa kaksiverbisen predikaatin (VISK 2008 § 493). Esimerkissä (21) on **pane* *puksuttelee* -rakenne, jossa *puksuttelee* on pääverbi, ja A-infinitiivi **pane* kuvaa toimintaa. Esimerkissä (22) on *lähtee* **juoksea vipattamaan* -rakenne, jossa predikaattiverbi on *lähtee* ja *vipattaa* toimii koloratiivirakenteessa pääverbinä. Tulkitsen niin, että koloratiivirakenne [**juoksea vipattamaan*] on *lähtee*-verbin MA-infinitiivimuotoinen adverbialitädennys.

- (21) *mitä ihmeen jäätyneitä maaliskuuta , mun markkuhan se **pane** puksuttelee jo toista eukkoa , eikä välitä vanhasta heilastaan , mutta niin kovasti hänet haluaisin takaisin*
 (22) *Aina kun sitä huutaa ulkona juoksee jostain puskasta innoissaan moikkaamaan ja antaa silitellä ja aina ei tule samantien sisälle vaikka avaa ulko-ovea ja kysyy tuletkos sisälle niin kissa tyytyväisenä kävelee ohi ja lähtee **juoksea** vipattamaan matkoihinsa ja vähän ajan päästä tulee itse pyytämään sisälle .*

A-infinitiivin pitkään muotoon eli translatiivimuotoon liittyy aina possessiivisuffiksi, joka osoittaa, että rakenteella on sama subjekti kuin lauseen hallitsevalla verbillä (VISK 2008 § 493). A-infinitiivin translatiivi esiintyy yleisimmin finaaliirakenteessa, joka ilmaisee toiminnan tarkoitusta tai myöhemmyyttä suhteessa hallitsevan lauseen ajankohtaan. Elollissubjektillisessa lauseessa se ilmaisee, että kuvattu toiminta edistää rakenteen osoittaman päämäärän saavuttamista, ja näiden kahden teon välillä on kausaalinen suhde. Kun hallitseva lause ei kuvaa tarkoituksellista toimintaa, esim. kun verbinä on *tarvita* tai *vaatia*, rakenne ilmaisee, että tämän verbin objektitarkoite on edellytys finaaliirakenteen ilmaiseman asian saavuttamiseksi. Finaaliirakennetta käytetään myös riittävyttä tai liiallisuutta ilmaisevien määritteiden kanssa. Rakenteen ilmaisema tilanne on myöhempi kuin hallitsevan lauseen ilmaisema, koska päämäärään johtava teko edeltää ajallisesti varsinaista päämäärää. (VISK 2008 § 513.)

Aineistossa pitkiä A-infinitiivejä on *panna*-verbissä 1 kpl ja *juosta*-verbissä 2 kpl. Esimerkissä (23) A-infinitiivin translatiivimuodossa **pane+a+kse+en* on vartalo *pane-*, infinitiivin tunnus *a*, translatiivin tunnus *kse* ja possessiivisuffiksi *en*. Esimerkissä (23) translatiivimuodon

tehtävä on ilmaista toiminnan tarkoitusta: **paneakseen* on ikään kuin peruste sille, miksi mies ottaa naisen. Esimerkissä (24) taas muodossa **juokse+a+kse+en* on vartalo *juokse-*, muuten samat tunnuksat kuin yllä. Tässä tapauksessa teoilla on kausaalinen suhde, sillä rakenne ilmaisee, että media juoksisi, jos kiinnostusta olisi.

(23) *Ei mies todellakaan ota tuollaista naista kuin **paneakseen** sitä .*

(24) *Musta kyl tuntuu , et senaikainen media ei vaan ollut kovin kiinnostunutta **juokseakseen** heidän perässä , koska oli niin paljon muutakin tekemistä*

5.2.2. E-infinitiivimuodot

E-infinitiivillä on kaksi mahdollista sijaa: inessiivi (*pan+ne+ssa, juos+te+ssa*) ja instruktiivi (*pan+ne+n, juos+te+n*). Inessiivimuotoon voi liittyä possessiivisuffiksi (*pan+ne+ssa+an, juos+te+ssa+an*), ja inessiivillä on myös passiivimuoto (*pan+ta+e+ssa, juos+ta+e+ssa*). Instruktiivimuodon *en*-aines voidaan tulkita koostuvan E-infinitiivin ja instruktiivin tunnuksista tai jakamattomaksi nippumorfeemiksi. Joka tapauksessa aines on instruktiivimainen, kun se esiintyy tavan adverbialina samalla tavalla kuin nominien instruktiivimuodot (esim. *suo-riutua rimaa hipoen*). (VISK 2008 § 123.)

Edellä mainittuja E-infinitiivin kahta muotoa käytetään ensisijaisesti adverbialimääritteenä. Inessiivimuotoa käytetään ajankohdan määritteenä toimivassa temporaalirakenteessa, instruktiivimuotoa taas tavan määritteenä toimivassa rakenteessa, joka ilmaisee myös erilaisia additiivisia suhteita. Kuten totesin, vain inessiivillä on passiivi, ja genetiivisubjekti on sillä tavallisempi kuin instruktiivilla. (VISK 2008 § 495.) On huomautettava, että tässä tutkielmassa inessiivin passiivimuotoja ei ole (*pane+tta+e+ssa, juokse+tta+e+ssa*), sillä ne jäivät aineiston rajaussyistä ulkopuolelle.

Temporaalirakenne on adverbialina toimiva infiniittinen lauseke, jonka edussana on E-infinitiivin inessiivimuoto eli niin sanottu *essA*-muoto. Puiteadverbialin tehtävässä temporaalirakenne kertoo, minkä toisen tapahtuman ajankohtaan hallitsevan lauseen tarkoittama tilanne sijoittuu, ja se toimii samantyyppisesti kuin *kun*-lause. Rakenteessa on genetiivisubjekti tai sitä vastaava possessiivisuffiksi, mutta se voi olla myös subjektiton. (VISK 2008 § 543.) Esi-

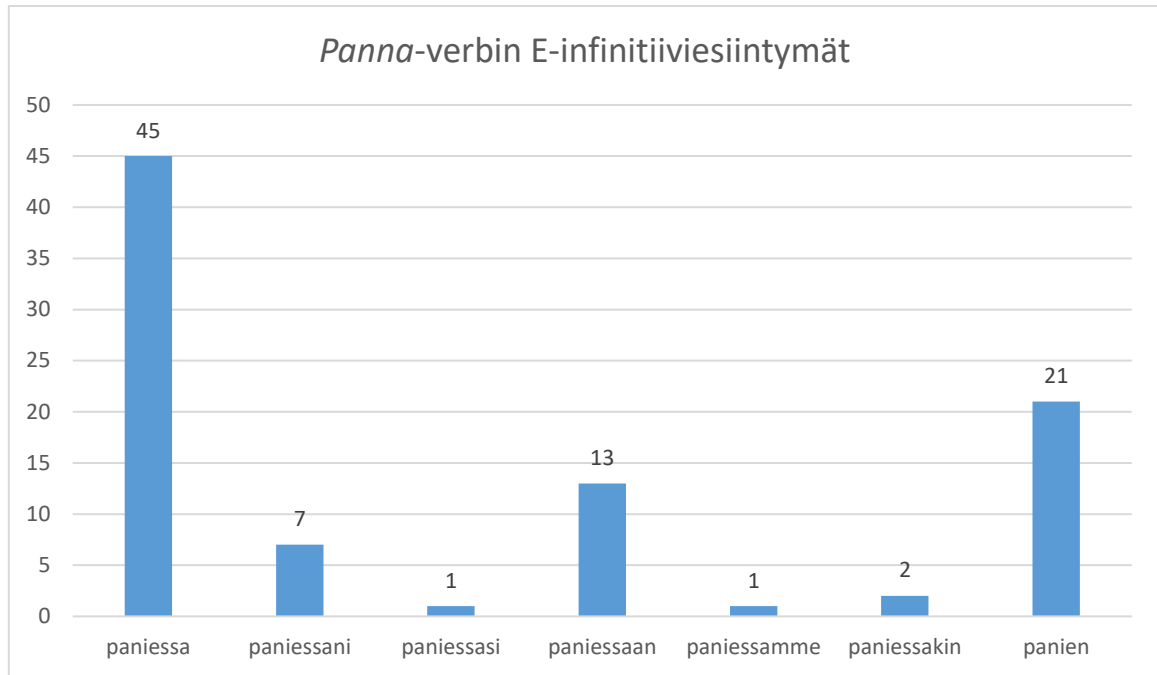
merkissä (25) *heidän *paniessa* -rakenne koostuu genetiivisubjektista *heidän* sekä *panna*-verbin vokaalivartaloisesta E-infinitiivimuodosta **paniessa*. Esimerkissä (26) taas ei ole subjektia. Tapauksessa (27) on genetiivisubjekti *eläinten* (*eläinten *juoksiessa*). Esimerkissä (28) on subjektiton rakenne *maaseudulla *juoksiessa*. Näissä esimerkeissä temporaalirakenne toimii *kun*-lauseen tavoin.

- (25) *Ja kun Peter , Viola ja Ville ovat yhdessä , niin Ville haluaa että Viola ei satuteta ja heidän **paniessa** lukija pystyy taas lukemaan sitä tuttua .*
- (26) *Ainakin takaapäin **paniessa** meinaa sperma ruiskahtaa turhankin aikaisin .*
- (27) *Entä kenen on vastuu silloin , kun eläintenhoitaja vahingoittuu eläinten **juoksiessa** sisälle navettaan ?*
- (28) *Kerran maaseudulla **juoksiessa** vastaan tuli kiinalaisen näköinen todella hyväkroppainen nuori nainen tiukoissa trikoissa .*

E-infinitiivin instruktiivi eli niin sanottu *en*-rakenne muodostaa adverbiaalimääritteenä toimivia lausekkeita, jotka ilmaisevat tapaa. Tavan adverbiaali kuvaa parhaiten sellaisia *en*-rakenteita, jotka ovat merkitykseltään konkreettisia. Tapauksessa (29) *viettävät aikansa* -rakenteen liittyy määrite, tässä tapauksessa muun muassa E-infinitiivimuoto **panien*. Tapauksessa (30) **juoksien* kuvaa tulemisen tapaa, mutta tässä tapauksessa lause olisi ymmärrettävä myös ilman E-infinitiivimääritettä (vrt. *Yri tuli iloisesti luokseni kutsuttaessa*). On myös tapauksia, joissa ei ole merkitystä, kumpi samanaikaisen tapahtuman kuvauksista esitetään *en*-rakenteena ja kumpi hallitsevana. Tällaisia tapauksia ei kuitenkaan omasta aineistostani löytynyt. (VISK 2008 § 515–516.)

- (29) *Yläasteen ja ehkä jopa amiskan käyneitä luusereita , jotka viettävät aikansa ryypäten , sohvilla maaten , remuten , häiriköiden ja teinejä paksuksi **panien** , josta taas seuraa se että aina sinne kasvaa uusi whitetrash sukupolvi .*
- (30) *Tottelevaisuuskoulutuksessa Yri tuli iloisesti **juoksien** luokseni kutsuttaessa , mikä ilahdutti kouluttajaa , koska rottishan normaalisti tekee mitä tahtoo .*

Kuviossa 2 havainnollistan, millaisia esiintymiä **panie*-muodosta on aineistossa ja millaiset osuudet niitä on kokonaismäärästä (90 kpl, ks. luku 5.1.).

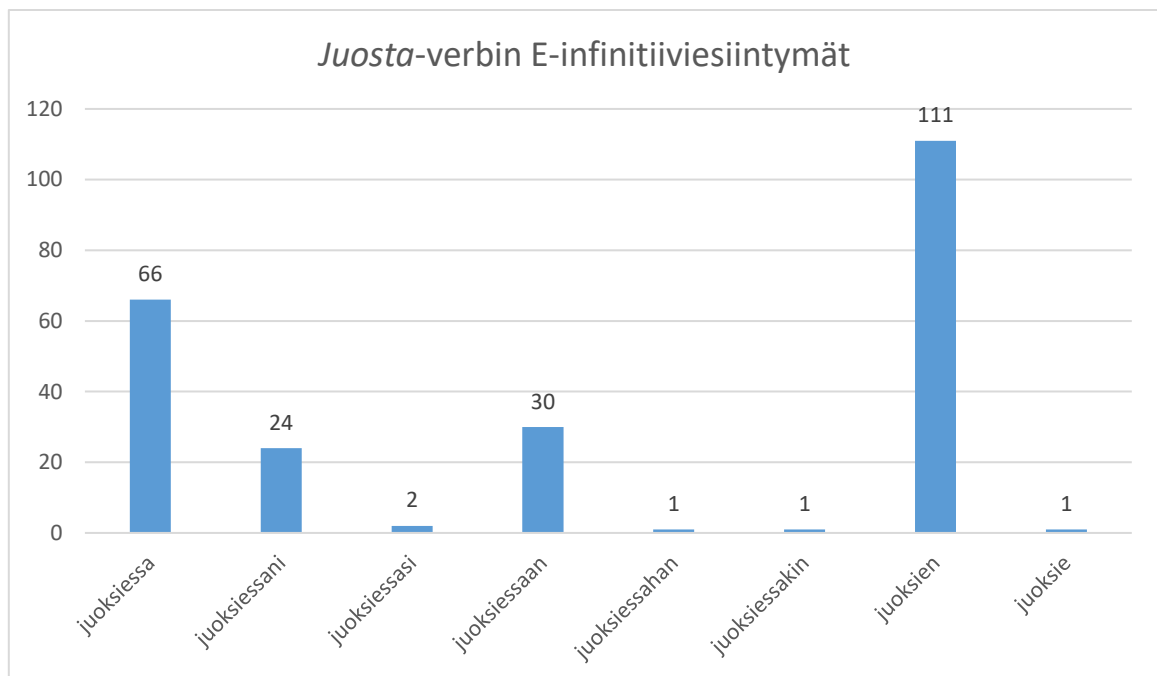
KUVIO 2. *Panna*-verbin E-infinitiivimuodot aineistossa.

Kuten kuviosta 2 selviää, aineistossa inessiivimuoto **paniessa* esiintyy joko sellaisenaan ((31), 45 kpl) tai siihen on liittynyt possessiivisuffiksi. Myös liitepartikkelin sisältäviä inessiivejä esiintyy. Instruktiiveja **panien* (38) on yhteensä 21 kpl. Kuten totesin, E-infinitiivin inessiivimuoto voi saada possessiivisuffiksin, ja tällaisia possessiivisuffiksin sisältäviä muotoja esiintyy aineistossani yksikön 1., 2. tai 3. persoonassa sekä monikon 1. ja 3. persoonassa. Yksikön ensimmäistä persoonaa ilmaiseva possessiivisuffiksi *-ni* esiintyy muodossa **pani+e+ssa+ni* (7 kpl, esimerkki (32)), yksikön toista persoonaa ilmaiseva *-si* muodossa **pani+e+ssa+si* (1 kpl, esimerkki (33)), yksikön kolmatta persoonaa ilmaiseva *-an* muodossa **pani+e+ssa+an* (10 kpl, esimerkki (34)), monikon ensimmäistä persoonaa ilmaiseva *-mme* muodossa **pani+e+ssa+mme* (1 kpl, esimerkki (35)) ja monikon kolmatta persoonaa ilmaiseva *-an* muodossa **pani+e+ssa+an* (3 kpl, esimerkki (36)). Esimerkissä (37) muodossa **pani+e+ssa+kin* (2 kpl) inessiivin tunnukseen on liittynyt fokuspartikkeli *-kin*.

- (31) *Miehen kyrpä kun ei **paniessa** muutu mihinkää (toisin kuin naisen vittu , sanokaa mitä sanotte , koettu on) , Ei niitä panoja kohta käytännössä teidän kannalta ole ollutkaan , kun niistä ei ole enää fyysistä tai psyykkistä jälkeä .*
- (32) *Enkä hoe **paniessani** mitään muuta kuin himon huokauksia.Kysyin ja halusin asiallisia vastauksia , kiitos ... Toki ymmärrän , jos tämä ikuisuuskysymyksen vatvominen kyllästyttää.*
- (33) *kumia näitä vakkari naisiasi **paniessasi** ?*

- (34) *Entäs se että 16v mies löytää 14v naisen ja häntä **paniessaan** joutuu pahimassa tapauksessa linnaan !*
- (35) *hän on aina alla eikä suostu tulemaan päälle tai ottamaan suihin perseeseen panemisesta puhumattakaan , eli aina **paniessamme** olen vain päällä ja panen pilluun.*
- (36) *Miehet puhuivat **paniessaan** törkeyksiä ja mollasivat minua huonoimmaksi orjaksi mitä he ovat koskaan nähneet .*
- (37) *vältyt parhaiten kun olet hankkimatta koko auton , sen verran kokemuksi on että kyseinen auto kaatuu **paniessakin** , oli siinä äidille selittelemistä .*
- (38) *Välillä halien , välillä **panien**, mutta koko ajan kiinni toisissa ...*

Kuviossa 3 havainnollistan, millaisia *juosta*-verbin E-infinitiiviesiintymiä aineistossa on ja millaisessa suhteessa niitä on kokonaismäärään nähden (236 kpl, ks. luku 5.1.).

KUVIO 3. *Juosta*-verbin E-infinitiivimuodot aineistossa.

Juosta-verbin kohdalla instruktiivimuoto **juoksien* esiintyy useimmin (111 kertaa, esimerkki (46)), ja lisäksi aineistossa on yksi **juoksie*-esiintymä (47), joka on loppuheitollinen instruktiivimuoto. Inessiivimuoto **juoksiessa* esiintyy 66 kertaa (esimerkki (39)). Possessiivisuffiksisia muotoja ovat yksikön 1. persoona **juoksiessani* (24 kpl, esimerkki (40)), yksikön 2. persoona **juoksiessasi* (2 kpl, esimerkki (41)) ja yksikön 3. persoona **juoksiessaan* (26 kpl, esimerkki (42)) ja monikon 3. persoona **juoksiessaan* (4 kpl, esimerkki (45)). Fokuspartikkelin *-kin* sisältävä muoto **juoksiessakin* (44) esiintyy kerran, kuten myös muoto **juoksiesahan*, jossa on sävypartikkeli *-han* (43).

- (39) **Juoksiessa** kuuntelen musiikkia , askellan musiikin tahdissa ja juoksu tuntuu lähes tanssilta.
- (40) Vaikka annan itseni palautua ainakin päivän , **juoksiessani** vasemman säären sivussa ja polvessa on alkanut tuntua kovaa kipua .
- (41) ja näin vielä saarnan lopuksi : ENNEN ensimmäistäkään lenkkiä menet urheilukauppaan ja ostat kunnon kengät (valitettavasti juurikaan alle 90 € ei löydä sellaisia kenkiä joilla nautit juoksusta) , sillä ne ovat tärkeimmät välineesi **juoksiessasi** ja huonoilla kengillä parempikin juoksija alkaa inhoamaan juoksemista !!! joten ei muuta kuin hit the road !
- (42) Mutta kun yhdistät nämä , niin synteesisistä tulee ihminen , joka paikallaankin ollessaan kiiruhtaa , kävellessäänkin juoksee ja **juoksiessaan** kävelee .
- (43) Paljasjalkakengillä **juoksiessahan** jalketerän lihakset nimenomaan vahvistuvat verrattuna siihen kun juoksee jollain megatuki-Asicseilla .
- (44) Nopeasti lapset siinä kylmettyisivätkin sinne tänne **juoksiessaan** , jos nyt edes huoneesta niitä ulos saisi .
- (45) Olisiko tässä sii skyhe lihasrepeämistä , sillä Se on edelleen kipeä , ja nyt **juoksiessakin** se tuntuu kokoajan siltä kuin siellä olisi jotain joka heiluu ..
- (46) Tee kunnon sisään tulo oikein lentäen **juoksien** ja lopulta kompastuen , kyllä siinä jännitys katoaa kun tuli jo mokattua .
- (47) Sit se poika moikkas mua ja sano et silloin oli kivaa lähin **juoksie** pois .

5.2.3. NUT-partisiippimuodot

Partisiipit ovat nominaalisia verbimuotoja, joita käytetään adjektiivin tapaan substantiivin kongruoivina etumääritteinä sekä itsenäisesti predikatiivina ja NP:n edussanana. NUT-partisiippi esiintyy myös liittomuotojen osana (esim. *on syönyt*). Liittomuodossa apuverbi *olla* tai *ei* ilmaisee yhdessä pääverbin kanssa joko kiellon, tempuksen tai molemmat. Apuverbi kongruoi subjektin kanssa luvun ja persoonan suhteen samalla tavalla kuin yksinkertainen finiitti-verbi, pääverbi pelkästään luvun suhteen. Kieltoverbillä on pelkät persoonamuodot, sen sijaan *olla*-verbi toimii myös pääverbinä. Liittomuodot esiintyvät pääasiassa finiittisinä. (VISK 2008 § 450.) Taulukossa 4 havainnollistan NUT-partisiippimuotojen kokonaismäärää.

TAULUKKO 4. NUT-partisiipin tunnusten jakauma.

NUT-partisiipin tunnus	<i>panna</i>	<i>juosta</i>
<i>-nUt-</i>	35	48
<i>-nee-</i>	9	31
<i>-ne-</i>	-	3
Yhteensä	44	82

Taulukosta 4 käy ilmi, että *panna*-verbillä on yhteensä 44 NUT-partisiippiensiintymää, joista 35 tapauksessa on tunnus *-nut* (**panenut*). 9 tapauksessa on tunnus *-nee-* (esimerkiksi **paneneet*), *-ne*-tunnuksisia muotoja ei ole. *Juosta*-verbillä sen sijaan on yhteensä 82 NUT-partisiippiensiintymää, joista 48 on *nut*-tunnuksen sisältäviä muotoja (**juoksenut*), 31 tapauksessa on *-nee*-tunnus (esimerkiksi **juokseneet*) ja 3 tapauksessa on *-ne*-tunnus (esimerkiksi **juokseneita*).

Esimerkissä (48) NUT-partisiippi esiintyy liittomuodossa *sä oot *panenu*, joka on myönteinen perfektimuoto, ja *oot *pane+nu* koostuu kongruoivasta *olla*-verbistä sekä loppuheittoisesta NUT-partisiipista (vrt. *olet *pane+nut*). Esimerkissä (49) sen sijaan on kysymyslause, *ole+t+ko sinä *pane+nut*, jossa pääverbiin on liittynyt yksikön toisen persoonan tunnus ja kysymyspartikkeli *-ko*. Tässä esiintyy *panna*-verbin NUT-partisiippi muodossa **panenut*. Esimerkissä (50) taas on kielteinen imperfektimuoto *en *panenutkaan*, jossa on taipuva kielto sana *en*. Tässä tapauksessa se ilmaisee yksikön ensimmäistä persoonaa. Muodossa **pane+nut+kaan* on NUT-partisiipin tunnus sekä liitepartikkeli *-kAA*n, joka esiintyy kieltolauseissa.

- (48) *Ei kai se reikä nyt itsekseen veny ulottuvuuksiin jos on pieni pippeli. En tiää minkälaisia naisia sä oot **panenu** jos alapää ittekseen löystyy siinä session aikana .*
- (49) *Kuule 11 vuotias Espoolainen Jarno , oletko sinä koskaan **panenut** jotakin Espoolaista tyttöä .*
- (50) *järkevintä on vain vaihtaa numeroa , sen enempää selittelemättä , riippuu tietysti ihan tapauksesta mutta mulle eräs nainen jota en edes senparemmin tuntenut enkä **panenutkaan** kun se ei vaan kiinnostanut , tuli aina päissään jutteleen jne .*

Esimerkeissä (51) ja (52) *juosta*-verbi esiintyy liittomuodoissa. Tapauksessa (51) on myönteinen perfektimuoto *se on *juoksenu*, jossa on taipuva *olla*-verbi yksikön kolmannessa persoonassa (*on*) ja loppuheittoinen *juosta*-verbin NUT-partisiippimuoto **juokse+nu*. Tapauksessa (52) taas myönteinen perfektimuoto muodostuu *olla*-verbistä yksikön ensimmäisessä persoonassa (*olen*) ja NUT-partisiipista **juokse+nut*.

- (51) *siis sehän olikin maalaiskissa eikä maatiaskissa , no onko sillä suurtakaan eroa , kissa kuin kissa , mutta omistaja sanoi että sitä ei ole rokotettu eikä madotettu , ja se on **juoksenu** pihalla ympäriinsä ...*
- (52) *Aloitin juoksentelun heinäkuun puolivälissä , ja parhaimmillaan olen **juoksenut** 14km lenkkejä , hidasta vauhtia tosin (kesto 85min) .*

Omassa aineistossani *panna-* ja *juosta-*verbien NUT-partisiipit (**panenu/*panenut*, **juoksenu/*juoksenut*) esiintyvät suurimmaksi osaksi liittomuodoissa. Kuitenkin esimerkissä (53) *juosta-*verbin NUT-partisiippimuoto **juoksenut* esiintyy lausekkeessa, jossa se saa määritteen: *vapaana *juokse+nut*. Tulkitsen tämän partisiippilausekkeeksi, mutta sillä on adjektiivimainen tehtävä, sillä se toimii adjektiivin kongruoivana määritteenä.

- (53) *Olisivat varmaan saaneet pidemmän elämän , jos eräs vapaana juoksenut hirvikoira ei olisi tullu ja hätistellyt niin , että toinen kuoli metsään (ilmeisesti sydänkohtaukseen) ja toista ei olla vielä löydetty ..*

NUT-partisiipin tunnuksella on erilaisia allomorfeja, kuten *-nee-* : *-ne-*, joita käytetään NUT-partisiippia taivutettaessa (esim. *pannut* : *panneet*). Taulukossa 5 havainnollistan muotoryhmiä, joissa *-nee-* : *-ne-* -tunnukselliset muodot esiintyvät aineistossa.

TAULUKKO 5. Muotoryhmät, joissa tunnus *-nee-* : *-ne-* esiintyy aineistossa.

Muotoryhmä	<i>panna</i>	<i>juosta</i>
monikon nominatiivi	4	14
yksikön genetiivi	5	11
monikon partitiivi	-	1
yksikön essiivi	-	3
monikon elatiivi	-	1
yksikön illatiivi	-	1
monikon illatiivi	-	1
yksikön allatiivi	-	2

Kuten taulukosta 5 nähdään, *panna-*verbin kohdalla esiintymiä on monikon nominatiivissa (4 kpl) ja yksikön genetiivissä (5 kpl). *Juosta-*verbillä on esiintymiä useammissa muotoryhmissä: monikon nominatiivissa 14 kpl ja yksikön genetiivissä 11 kpl. Yksikön essiivissä on 3 esiintymää, yksikön allatiivissa 2 esiintymää sekä monikon partitiivissa, monikon elatiivissa, yksikön illatiivissa ja monikon illatiivissa kaikissa yksi esiintymä.

Aineistossani muodot **paneneet* ja **juokseneet* esiintyvät liittomuodoissa, joko perfektissä tai imperfektissä. Esimerkeissä (54) ja (55) partisiippimuodot ovat osana monikkomuotoisia

perfektin kieltomuotoja: esimerkissä (54) on *ei(vät)kä ole *paneneet*, esimerkissä (55) *eivät ole *juokseneet*. Esimerkin (56) partisiippimuoto on osa monikon perfektimuotoa, mutta myönteisenä: *ovat *juokseneetkin*, jossa on NUT-partisiipin tunnus ja fokuspartikkeli *-kin*. Esimerkissä (57) on kielteinen imperfektimuoto *emme *juokseneet*.

- (54) *Ne ei varmaan pane ollenkaan eikä ole muuten koskaan **paneneet** , ne juo siellä vaan teetä , juttelee ja pitelee toisia käsistä kiinni .*
- (55) *Tämä on monta kertaa todettu , kertaakaan eivät ole auton huomattessaan tielle **juokseneet** .*
- (56) *Mielestäni on ihan oiva apu tuokin , ja ei meillä ole muilla ollut matoja kun aina on Mirrix:iä annettu kun on ollut madotuksen aika , vaikka ovat maalla vapaana **juokseneetkin** - nyt tosin sisäkissoina kun ollaan muutettu rivariin lähelle keskustaa ja iso tie menee aivan vieressä .*
- (57) *Itse "juoksin " 1500m 3:31:94 , oikeasti tiesin reitin , koska emme **juokseneet** radalla ja piilotin pyörän pusikkoon , juoksin alun vain täysillä , sitten pyörä ja loput taas juosten ... . opettaja vähän ihmetteli mutta pikku vikoja :DD:D:::D:D:D:*

NUT-partisiippiin voi liittyä myös possessiivisuffiksi. Esimerkissä (58) on vartalo *pane*, NUT-partisiipin tunnus *nee* ja 1. persoonan possessiivisuffiksi *ni*, esimerkissä (59) on vartalo *juokse*, NUT-partisiipin tunnus *nee* ja 1. persoonan tunnus *ni*. Esimerkissä (60) on vartalo *pane*, NUT-partisiipin tunnus *nee* ja 3. persoonan possessiivisuffiksi *nsa*, esimerkissä (61) sen sijaan on vartalo *juokse*, NUT-partisiipin tunnus *nee* ja 3. persoonan possessiivisuffiksi *nsa*.

- (58) *Itse tunnustan **paneneeni** yh:ta (yh:tkin tarvitsevat seksiä)*
- (59) *Sisällä sanoin **juokseneeni** pitkän matkan ulkona , sanoinhan meneväni happihyppelylle , tosin ihanalle sellaiselle .*
- (60) *Musta että väittää olleensa mun kanssa , väittää **paneneensa** ja naineensa mun kanssa .*
- (61) *Meille sanottiin,että parantukaan ohjeiden mukaan , vaikka naapurin mies olisi kertonut **juokseneensa** 5 vkon päästä maratonia jo ja naapuri kävelisi ilman keppejä 2 vkon päästä .*

NUT-partisiippi esiintyy aineistossa myös partitiivi-, elatiivi-, essiivi-, illatiivi- ja allatiivimuotoisena. Esimerkissä (62) vokaalivartaloon on liittynyt NUT-partisiipin tunnus *ne*, monikon tunnus *i* ja partitiivin tunnus *ta* (**juokse+ne+i+ta*), esimerkissä (63) vokaalivartaloon on liittynyt NUT-partisiipin tunnus ja essiivin tunnus *na* (**juokse+nee+na*), esimerkissä (64) taas on NUT-partisiipin tunnus, monikon tunnus ja elatiivin tunnus *sta* (**juokse+ne+i+sta*). Esimerkissä (65) on NUT-partisiipin tunnus *nee* ja illatiivin tunnus *seen* (**juokse+nee+seen*). Esimerkissä (66) sen sijaan illatiivimuoto on monikossa, jolloin NUT-partisiipin tunnus on

ne, ja siihen on liittynyt monikon tunnus *i* ja illatiivin tunnus (**juokse+ne+i+siin*). Esimerkissä (67) on NUT-partisiipin tunnus ja allatiivin tunnus *lle* (**juokse+nee+lle*).

- (62) *niin , nyt yli kolmikymppisenä näitä **juokseneita** naisia kyllä riittäisi .*
- (63) *kopiopalveluun " keskusteluna " viittaat , niin joutavat moiset massapostit poistaakin - kaikki tietävät uljaan puhujaveljen ja hoitomiehen , vuosikymmenet asumuserossa olleen aivopesijän tuotokset , joita weha viljeli lapsen-omaisesti oppi-isäänsä uskoen , monissa " kristillisyyksissä " **juokseneena** ja viimein rauhan ja ilon saaneena thai-tytön harharetkillään naineena kolmannen polven poikamiehenä*
- (64) *Media haluaa luonnollisesti tuoda esiin vain onnistuneet integroitumistarinat pizzakeisareista , mamulääkäreistä sun muista , mutta totuus on , että valtaosa paremman elintason perässä **juokseneista** pakolaisista syrjäytyy lopulta omiin oloihinsa .*
- (65) *Helsingborgin kaksi pelaajaa ajettiin ulos , koska he kävivät käsiksi tähän kentälle **juokseneeseen** mieheen .*
- (66) *Tärkeintä on kuitenkin muistaa että häiriköintiä ja muuta kohdatessaan KAIKILLA on VELVOLLISUUS ja oikeus puuttuu tilanteeseen varsinkin jos viestissäsi kerrottiin 5v. perään **juokseneisiin** häiriköihin .*
- (67) *Onko hyvä tulos puoli vuotta **juokseneelle** ja miten pitäisi tästä jatkaa (kolme lenkkiä viikossa) ?*

Kun tarkastelee *-nee* : *-ne-* -tunnuksellisten muotojen morfosyntaktisia konteksteja, huomaa, että aineistossa on tapauksia, joissa NUT-partisiippi esiintyy yksikön genetiivimuodossa. NUT-partisiipit toimivat substantiivistuneina tai substantiivin määritteenä. Esimerkissä (68) substantiivistunut partisiippi saa etumääritteen: *alkuun *panenneen*. Esimerkissä (69) taas *hukkaan *juokseneen* on substantiivin *veden* määrite. Esimerkissä (70) *juosta*-verbi esiintyy referatiivirakenteessa. Referatiivirakenne koostuu nipputunnuksen sisältävästä referatiivimuodosta. Aktiivimuotoisella referatiivimuodolla on genetiivisubjekti. (VISK 2008 § 538.) Esimerkissä (70) referatiivirakennetta on siis [*tytön *juokseneen takaatamme*]. Huomattavaa on, että Leinosen aineistossa sekä referatiivirakenteita että adjektiivimaisia NUT-partisiippeja esiintyy verrattain usein, kun taas omassa aineistossani vastaavat tapaukset ovat yksittäistapauksia (Leinonen 2021: 25, 27).

- (68) *Onkin merkittävää , että tieteenymmärtäjien joukko lisääntyy päivä päivältä ja samaan aikaan nämä uskoonsa sortuneet joutuvat linkittämään edelleen niitä rankasti vanhentuneita ja jopa oman uskontonsa alkun **panenneen** sekä sitä lietsonneen , mutta jo nykyään itseään epäilevän instituution linkkejä .*
- (69) *Vastuu siis myös työn teettäjällä , urakoitsijan vastuu siis kiistanalainen asia ja jos tila on varustettu määräysten mukaisilla vesieristeillä ja lattiakaivolla niin korvattavat vahingot rajoittuvat enintään uuden liitoksen tekemiseen ja hukkaan **juokseneen** veden maksamiseen .*

- (70) *Koirani enkä minä tajunneet tytön **juokseneen** takaatamme , ennen kuin oli koirani hanurissa kiinni .*

5.2.4. TU-partisiippimuodot

TU-partisiippi on NUT-partisiipin passiivinen vastine. Aineistoni kaikissa TU-partisiippitapauksissa on vahva-asteinen tunnus *-ttu*. TU-partisiippitapauksista suurin osa on erilaisia liittomuototapauksia, kuten Sirviönkin aineistossa vokaalivartaloistuneista TU-partisiipeista yli puolet tapauksista ovat liittomuotoja (Sirviö 2020: 83).

Esimerkissä (71) on kaksoispassiivi eli liittomuoto, jossa sekä apu- että pääverbissä on passiivin tunnus (VISK 2008 § 1292). Tässä liittomuoto on *ol+la+an *pane+ttu*, jossa *olla*-verbiin on liittynyt passiivin tunnus sekä *panna*-verbi on TU-partisiippimuotoinen. Aineistossa on myös apuverbittömiä TU-partisiippitapauksia (esimerkki (72)). Tällaisia tapauksia on vaikea luokitella tiettyyn kielipilliseen kategoriaan. Tässä lauseyhteydessä voisi olla apuverbi *olla* (*Monet juoksulenkit **on** yhdessä *juoksettu*), jolloin se olisi liittomuototapaus.

- (71) *Ollaan sitte **panettu** joka päivä ja olen nykyään 19-vuotias .*
 (72) *Vaikka varsin hyvin tunsin , kun oli kymmeniä kertoja kodissani käynyt , ja monet juoksulenkit yhdessä **juoksettu** .*

Esimerkeissä (73) ja (74) TU-partisiippi esiintyy partisiippilausekkeessa. Partisiippilausekkeessa partisiippi saa laajennuksia, ja lausekkeen rooli on useimmiten toimia substantiivin määrittäen (VISK 2008 § 521). Esimerkissä (73) tarkasteltava kohta on *joidedin 'joidenkin' ihmisten *panettu raja*, jossa *joidenkin ihmisten *panettu* on partisiippilauseke, ja *raja* on substantiivi, joka saa määritteen. Esimerkissä (74) taas tarkasteltava kohta on *keskimääräisesti *juoksettu matka / koulu*, jossa *keskimääräisesti *juoksettu* on partisiippilauseketta, joka määrittää substantiivia *matka / koulu*.

- (73) *Mitataa nyt se herjauksen / liiketoiminnan haittamisen ja joidedin ihmisten **panettu** raja missä se kulkee !*
 (74) *Pistetään juoksemaan kuupperi esimerkiksi kokonainen koulu kaupungista X (sanotaan 300 henkeä , joista 50 harrastaa juoksua) ja heitä vastaan pistetään toinen koulu , josta lähtee juoksemaan 50 henkeä (joista 30 ovat kuntourheilijoita) ja tehdään testien jälkeen tilastot (keskimääräisesti **juoksettu** matka / koulu) .*

Sirviö toteaa, että vokaalivartaloistuneilla TU-partisiipeilla on vähemmän morfosyntaktista variaatiota verrattuna konsonanttivartaloisiin, mikä hänen mukaansa viestii, että vokaalivartaloiset muodot keskittyvät vain yleisimpiin morfosyntaktisiin konteksteihin (Sirviö 2020: 83). Omassa tutkimuksessani en voi ottaa kantaa tähän, sillä en tarkastele *panna-* ja *juosta-*verbien konsonanttivartaloisia esiintymiä, mutta tätä seikkaa olisi kiinnostavaa tutkia tarkemminkin.

5.3. Finiittiset muodot

Käsittelen seuraavaksi finiittisiä verbimuotoja. Verbi, joka on persoonamuodossa, on finiittinen. Finiittiverbiin sisältyy siis tieto subjektin kieliopillisesta persoonasta. Finiittiverbi määrittää useita lauseen ominaisuuksia. Finiittiverbin sisältävä lause voi saada subjektin, joka kongruoi luvun ja persoonan suhteen. Lisäksi persoonamuotoisen predikaatin morfologisesta muodosta voi päätellä lauseen tehtävän. Finiittisissä taivutusmuodoissa persoonaa ilmaisee yleensä persoonapäätte, joka liittyy myönteisissä muodoissa verbin vartaloon, kielteisissä muodoissa kieltoverbiin. Päätte voi liittyä myös moduksen tai tempuksen tunnuksen. Tempus (preesens, imperfekti, perfekt, pluskvamperfekti) ilmaisee puheena olevan tilanteen suhdetta puhetilanteen ajankohtaan, modus (indikatiivi, konditionaali, imperatiivi, potentiaali) taas kuvaa asiantilaa suhteessa todellisuuteen. (VISK 2008 § 107, 111.)

Aineistossani finiittiset tapaukset ovat joko passiiveja, imperatiiveja tai potentiaaleja. Näistä passiivit ovat indikatiivin joko preesens- tai imperfektimuotoja. Valitsin nämä muotoryhmät tarkasteltaviksi, sillä muissa muotoryhmissä tunnukset liittyvät vokaalivartaloon, esimerkiksi konditionaalissa. Päädyin tähän ratkaisuun myös aineistonrajaussyistä, sillä tarkastelin näitä samoja ryhmiä kandidaatintutkielmassani (Kärkkäinen 2018), ja uudet haut antoivat riittävästi tuloksia tähän tutkielmaan.

5.3.1. Passiivimuodot

Passiivimuotoisessa lauseessa verbin muoto tai predikaatin rakenne ilmaisee lauseen ydinjäsenten edustuvan toisin kuin tavallisesti aktiivilauseessa. Subjektilla ei ole yhtä vahvaa roolia kuin aktiivilauseessa, ja jokin toinen lauseenjäsen voi saada joitakin subjektin piirteitä.

Suomessa yleisin passiivirakenne on yksipersonainen passiivi. Yksipersonaisessa passiivilauseessa ei ole ilmisubjektia, ja finiittiverbi on passiivimuodossa. (VISK 2008 § 1313.) Aineistossa *panna*-verbin passiivin preesensmuoto on selkeästi yleisempi (43 kpl) kuin *juosta*-verbin (4 kpl). Tässä aineistossa tarkastelussa olevat passiiviesiintymät ovat passiivimuotoisia finiittiverbejä.

Passiivin tunnus liittyy yksivartaloisilla verbeillä vokaalivartaloon ja kaksivartaloisilla konsonanttivartaloon (VISK 2008 § 110). Tällöin norminmukaisena *panna*- ja *juosta*-verbien passiivin preesensmuodot ovat *pan+na+an* ja *juos+ta+an*. Vokaalivartaloisena muodot ovat **pane+ta+an* (esimerkki (75)) ja **juokse+ta+an* (esimerkki (76)).

- (75) *Robin otti shortsini pois ja sanoi : nyt **panetaan** kunnolla ! .*
 (76) *isisilta **juoksetaan** !*

Kuten totesin, molempien verbien kohdalla passiivimuodot ovat yksipersonaisia. Yksipersonaisen passiivimuodon voi muodostaa, jos verbi voi saada ihmistarkoitteisen perussubjektin. Aineistossani passiivitapaukset ovat selkeästi ihmistarkoitteisia, vaikka yksipersonaista passiivia ei aina välttämättä käsitetä kirjaimellisesti ihmistarkoitteiseksi. (VISK 2008 § 1321–1322.) Esimerkeissä (77)–(80) finiittinen passiivi ilmaisee implisiittistä tekijää.

- (77) *Meillä ei ole Islamissa sellaista että **panetaan** kuollutta naista. Jos on niin , olen varma että joku on keksinyt koko asian ja haluaa pilata islamin kuvaa .*
 (78) *Ehkä mun vika , ehkä pitää vaatia itsellenikin orgasmia , muuten tunnen olevani joku panopuu , jota **panetaan** , saadan orkut ja jätetään homma siihen ://*
 (79) *Se on hienoa katsottavaa kun luonnossa **juoksetaan** ja etsitään rasteja .*
 (80) *Nainen ei pysty panemaan miestä ilman pippeliä vaan naista **panetaan** .*

Puhekielessä passiivimuotoa käytetään monikon ensimmäisen persoonan muotona, kuten esimerkissä (81). Yleiskielisenä sama ilmaistaan monikon ensimmäisen persoonan tunnuksella (*me pane+mme*), mutta tässä persoonamuotoisen predikaatin tilalla on passiivimuoto **panetaan*.

- (81) *Viikon päästä me tehdään raskaustesti. jos sä et ole raskaana , me **panetaan** . Jos sä olet niin me odotetaan sen syntymää .*

Esimerkissä (82) on imperfektimuotoinen yksipersonainen passiivi. Passiivimuotoon **panettiin* ei liity ilmisubjektia, vaikka se on kuitenkin ihmistarkoitteinen, mutta siihen liittyy

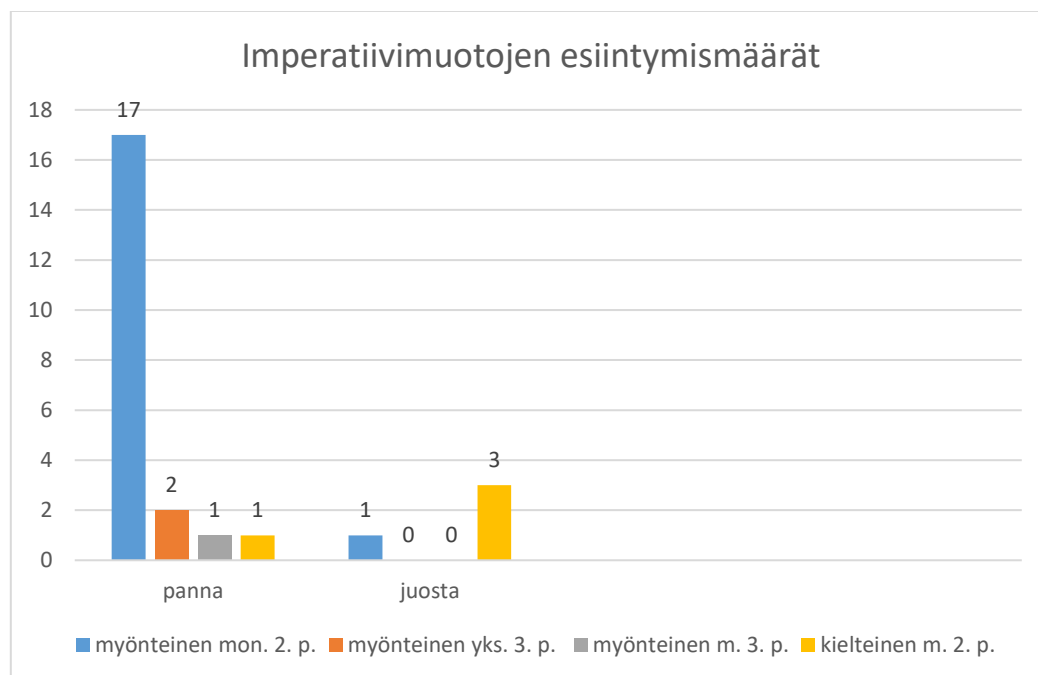
objekti *mun tyttöystävää*. Aineiston ainoa imperfektimuotoinen *juosta*-verbin passiivi (83) ilmaisee implisiittistä tekijää.

- (82) *Ja Kun **panettiin** mun tyttö ystävää niin KORTSU Tippui eiiiii spermaa lense joka puolelle se oli elämäni huonoin PÄIVÄÄ = (*
 (83) *peloissaamme toisiamme **juoksettiin** toisiamme pakooooon välttämätöntä määränpääääätä . I*

5.3.2. Imperatiivimuodot

Imperatiivilla on vajaa yksikkö- ja monikkotaivutus. Yksikön 1. persoonassa ei ole imperatiivimuotoja, ja monikon 1. persoonan muodotkin ovat vanhahtavia, esim. *tehkäämme* (VISK 2008 § 118). Muuten imperatiivi taipuu 2. ja 3. persoonassa sekä passiivissa. Aineistossani imperatiivimuodot ovat joko myönteisiä monikon 2. persoonan, myönteisen yksikön 3. persoonan, myönteisen monikon 3. persoonan ja kielteisen monikon 2. persoonan muotoja.

Aineistossa *panna*-verbistä on yhteensä 21 imperatiivimuotoista esiintymää, *juosta*-verbistä 4 esiintymää. Kuviossa 4 havainnollistan muotoryhmät, joissa imperatiivimuotoja esiintyy aineistossa sekä kuinka usein ne esiintyvät.

KUVIO 4. Imperatiivimuotojen esiintymismäärät muodoittain.

Kuten kuviossa 4 havainnollistan, aineistossa imperatiivimuodot esiintyvät joko myönteisessä monikon 2. persoonassa (*panna* 17 kpl, *juosta* 1 kpl), myönteisessä yksikön 3. persoonassa (*panna* 2 kpl), myönteisessä monikon 3. persoonassa (*panna* 1 kpl) tai kielteisessä monikon 2. persoonassa (*panna* 1 kpl, *juosta* 3 kpl). Kuviosta käy ilmi, että sen lisäksi, että imperatiivimuoto on *panna*-verbillä yleisempi kuin *juosta*-verbillä, *panna*-verbin imperatiivimuodot esiintyvät myös useammissa persoonissa.

Monikon 2. persoonassa tunnus on *-kAA*, joka liittyy yksivartaloisilla verbeillä vokaalivartaloön ja kaksivartaloisilla konsonantivartaloön (*pan+kaa* ~ **pane+kaa*, *juos+kaa* ~ **juokse+kaa*).

(84) **Panekaa** äitiänne ja imekää isäänne .

(85) **juoksekaa** renttujen perässä?

Kolmannen persoonan tunnukset ovat *-kOOn* ja *-kOOt*, jotka liittyvät samaan vartaloön (*pan+koon/koot* ~ **pane+koon/koot*, *juos+koon/koot* ~ **juokse+koon/koot*). Esimerkissä (86) **panekoo[n]* on yksikön kolmannen persoonan muoto, joka liittyy lekseemiin *hallitus*, kun taas esimerkissä (87) monikkomuotoinen kolmannen persoonan muoto **panekoot* viittaa useampaan tekijään, vaikka sitä ei suoraan ilmaista.

(86) **Panekoo** hallitus turvapaikkaporukan taakanjaossa

(87) vittu **panekoot** toisiansa *X* (

Kielteinen imperatiivimuoto muodostetaan apuverbillä *älä*. Pääverbi on yksikön 2. persoonassa samanlainen kuin myönteisessä imperatiivissa, mutta kolmannessa persoonassa ja monikon kielteisessä muodossa pääverbiin liittyy imperatiivin *kO*-tunnus, apuverbiin *kää*-, *köön*-tai *kööt*-tunnus (*älä juokse*, *älkää juosko*, *älköön juosko*, *älköt juosko*). Esimerkeissä (88) ja (89) on monikon toinen persoona, jossa apuverbi on *älkää*, ja pääverbi vokaalivartaloinen **paneko*, **juokseko*.

(88) No *älkää paneko* niin lapsiakin ei tuu , mulle mahtu kolme sormea ☺ ei ihme sen pillu on varmaan muurahaisen kokonen

(89) *Älkää juokseko* liikaa PIKITIELLÄ koska

5.3.3. Potentiaalimuodot

Potentiaalimuotoisen finiittiverbin sisältävä lause ilmaisee todennäköisyyttä, ja potentiaalin preesens ilmaisee puhehetken aikaista arviota (esim. *juossee*). (VISK 2008 § 1597.) Potentiaali on harvinainen muotoryhmä etenkin kirjoitetussa kielessä: aineistossa *panna*-verbin potentiaalitapauksia on 17 kpl, *juosta*-verbin 5 kpl. Potentiaalilla on täysi persoonataivutus. Taulukossa 6 havainnollistan, missä persoonamuodoissa aineiston potentiaalimuodot esiintyvät.

TAULUKKO 6. Aineiston potentiaalimuodot persoonamuodoittain.

Persoonamuoto	<i>panna</i>	<i>juosta</i>
y. 1. p.	8	-
y. 2. p.	1	-
y. 3. p.	5	2
y. 3. p. kielt.	2	-
m. 1. p.	1	-
m. 3. p.	-	3

Taulukosta 6 käy ilmi, että *panna*-verbillä on esiintymiä kaikissa persoonamuodoissa lukuun ottamatta monikon 2. ja 3. persoonaa. Sen sijaan *juosta*-verbillä esiintymiä on pelkästään yksikön sekä monikon 3. persoonassa. Pöyhtäri toteaa aineistonsa perusteella, että ainakin hänen tutkimissaan verbeissä (*tulla*, *nähdä*, *tehdä*, *surra*, *purra*) vokaalivartaloistumista tapahtuu kaikissa persoonamuodoissa lukuun ottamatta monikon 1. ja 2. persoonan kieltomuotoja (Pöyhtäri 2019: 27). Omassa aineistossani kummallakaan verbillä ei ole muotoja kaikissa persoonamuodoissa, tosin *panna*-verbillä variaatio on laajempaa. Tämän perusteella voisi siis ajatella, että potentiaaliesiintymien persoonamuotojen variaatio riippuu tarkastellusta verbistä.

Esimerkeissä (90)–(96) on potentiaalimuoto yksikön ensimmäisessä persoonassa: esimerkissä (90) on **pane+ne+n*, esimerkissä (91) **pane+ne+n* sekä kysymyspartikkeli *-ko* ja esimerkissä (92) **pane+ne+(n)* sekä sävypartikkeli *-pa*. Tässä tosin on mahdollista, että kyseessä on lyöntivirhe (*panenpa*). Tapauksessa (93) potentiaalimuotoon **pane+ne* liittyy yksikön toisen persoonan tunnus *-t* ja fokuspartikkeli *-kin*. Yksikön kolmannen persoonan muotoja ovat **pane+ne+e* (esimerkki (94)), vaikka tässä kuitenkin verbiä käytetään monikon funktiossa,

ja *juokse+ne+e (esimerkki (95)), ja kielteinen yksikön kolmas persoona on (96) *ei* *pane+ne.

- (90) *Tosi mies sanoo suoraan naiselle että **panenen** sua kerran perseeseen ja se on sit siinä ja nainen on silti heti innoissaan messissä , sellainen mies mä haluaisin olla :-)*
- (91) ***Panenenko** Muijan lihoiksi*
- (92) *Tämä sama nimerkki on levitelty tätä samaa kirjoitusta joka puolelle eri keskustelupalstoja , joten **panenepa** minäkin tähän mielipiteeni , jonka kirjoitin vastaukseksi jo yhteiskunta-palstalle tälle jauhajalle :*
- (93) *Tuosta paremmin panemisesta ,ei kyllä käy ilmi , että mitä sitten **panenetkin** Onnni , vai tarkoittiko ,että metsästäjä vaimosi (muijasi) panee paremmin , mutta mitä/ketä ?*
- (94) *Ne kaappaa lapsia ja tyttöjä ja **panenee** niitä suurilla joukoilla .*
- (95) ***Juoksenee** tässä keulassa .*
- (96) *Kn on ihan hyvä jätkä , vaikka se on ulkomuistista latelee marxilais lenistiset teorialat Tunnen Kaarlon puoluetovereita oulusta ja puolueem johdostakin , kun oltiin yhteisrintamassa aikaansaamassa tätä hyvinvointia , mitä nyt ollaan ottamassa meiltä pois , koska tätä uusavuton sukupolvi joka on päässyt valmiille etuille ei **panene** hanttiin kun etuja karsitaan .*

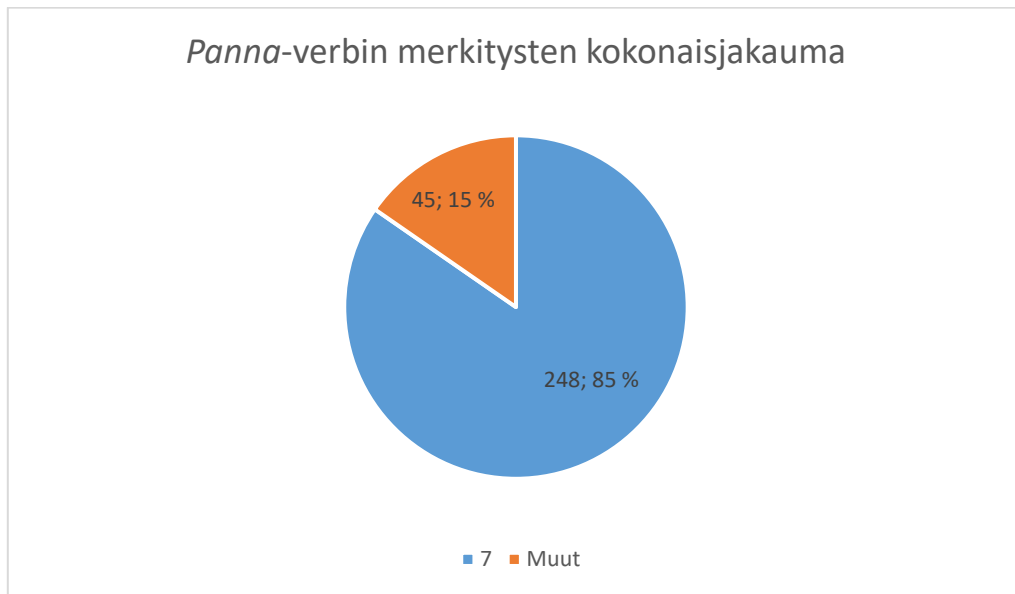
Omassa aineistossani potentiaaliesiintymät ovat useimmiten yksikkömuotoisia, mutta monikkomuotoisia potentiaalitapauksia ovat (97) ja (98). Esimerkissä (97) vokaalivartaloon on liittynyt potentiaalin tunnus -ne (*pane+ne) ja monikon ensimmäisen persoonan tunnus -mme, esimerkissä (98) sen sijaan on monikon kolmannen persoonan tunnus -vat *pane+ne+vat.

- (97) *Me ihmiset **panenemme** niin helposti toisiamme omiin lokeroihinsa sen mukaan mihin kirkkoon kukin kuuluu ja sitten luulemme tietävämmä mitä kukin ajattelee ja mihin kukin uskoo .*
- (98) *Vapishan on jo kauemmin kuin helarit kaupannut tätä torontolais New wineä ja ihmiset juoksivat ja **juoksenevat** edelleenkin sen perässä , Himoksella niitä pidettiin.*

5.4. Panna-verbin merkitykset

Kuten kandidaatintutkielmassani (2018) totesin, panna-verbin vokaalivartaloistuneita muotoja käytetään selkeästi useimmin seksuaalimerkityksessä. Kandidaatintutkielman aineistosta 70 % tapauksista oli seksuaalimerkityksisiä, 30 % muita. (Kärkkäinen 2018: 13.) Tästä syystä myös tässä pro gradu -tutkielmassa jaan panna-verbin tapaukset seksuaalimerkityksiin ja muihin merkityksiin, sillä oletukseni on, että seksuaalimerkitys on useimmin esiintyvä.

Esittelin luvussa 1.2. *Kielitoimiston sanakirjan* (KS 2020) määritelmän *panna*-verbin merkityksistä. Käytän tätä määritelmää merkityksen analyysin tukena.

KUVIO 5. *Panna*-verbin merkitysten kokonaisjakauma.

Kuviosta 5 käy ilmi, että aineiston *panna*-tapauksista 248 kpl eli 85 % on seksuaalimerkityksisiä (merkitystyyppi 7). Loput 45 kpl eli 15 % on muita tapauksia. En kuviossa 5 ole eritellyt tarkemmin, miten nämä muut tapaukset jakautuvat suhteessa koko aineistoon. Päädyin tähän ratkaisuun siksi, että yksittäisen ryhmän osuus on niin pieni suhteessa ryhmään 7, ja tällä tavoin kuvio säilyy selkeänä. Olen jakanut muut tapaukset ryhmiin 1, 1b, 2, 3, 5, 6 ja 9 *Kielitoimiston sanakirjan* (KS 2020) määritelmän mukaan (ks. määritelmä *panna*-verbistä, luku 1.2.). Aineistossani edustuvat siis seuraavat merkitykset:

1. asettaa, siirtää, sijoittaa, pistää, työntää, sovittaa jk jhk paikkaan. *Panna kirjat laukuun.*
 kuv. *Panna (asia) pöydälle.*
 ark. *Pane [= anna] pari euroa.*
     b. kirjoittamisesta, merkitsemisestä, mieleen painamisesta. *Lausunto pantiin pöytäkirjaan.*
     kuv. *Panna jk jkn tiliin, laskuun syyksi.*
2. saattaa jk jhk tilaan, asentoon t. asemaan, muuttaa jnk tila, asunto, asema t. olomuoto toisenlaiseksi. *Panna ovi lukkoon. Panna kansi kiinni.*
 kuv. *Panna jkn pää pyörälle.*
3. määrätä, asettaa, sijoittaa jku t. jk jhk t. jksik; määrätä, asettaa jllek hinta, maksu tms. *Kokeisiin oli pantu liian vaikeat kysymykset.*
5. jnk toiminnan aloittamista, uudelleen järjestämistä tms. merkitsevissä ilmauksissa. *Panna toimeksi.*

ark. *Panna töpinäksi, tuulemaan.*

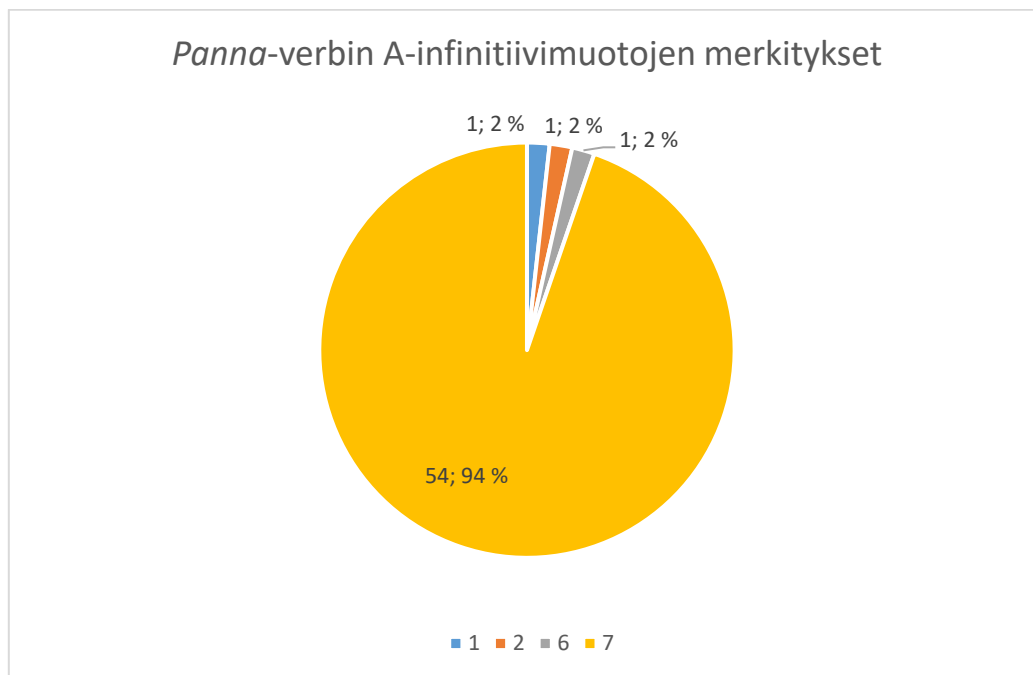
6. tehdä, laittaa, valmistaa. *Panna aittaa.*

erik. mallasjuoman valmistamisesta. *Panna olutta, sahtia.*

7. ark. vars. miehestä: olla yhdynnässä, naida.

9. pitkälleen, makuulle menemistä merkitsevissä ilmauksissa: paneutua, mennä, käydä, ruveta. *Panna pitkälleen, pitkäkseen.*

Seuraavaksi tarkastelen merkitysten jakaumia muotoryhmittäin. A-infinitiiviesiintymiä on yhteensä 57 kpl. Kuviossa 6 havainnollistan, miten merkitykset jakautuvat.

KUVIO 6. *Panna*-verbin A-infinitiivimuotojen merkitysten jakauma.

Kuten kuviossa 6 havainnollistan, seksuaalimerkityksisiä **panea*-tapauksia on aineistossa 54 kpl eli 94 %, muita tapauksia 3 kpl eli yhteensä 6 %. *Kielitoimiston sanakirjan* (KS 2020) määritelmässä seksuaalinen merkitys on numero 7, joten viitataan tästä eteenpäin seksuaalimerkityksiseen tapaukseen pelkästään numerolla. Esimerkeissä (99)–(102) on kyseessä merkitys 7.

(99) *Mua ei kiinnosta hierominen , vaan PANEMINEN , ja **panea** ei pysty kuin munalla , ja nainen saa hyvää panoa vain isolla munalla :(*

(100) *Ite ottaisin kolmosen , mutta en kyllä haluaisin seurustella hänen kanssa , pelkästään **panea** :P.*

(101) *On paras ihminen talossa , jota kaikki miespuoliset asukkaat haluaisivat **panea** , paitsi homoseksuaali-Sauli .*

(102) *Ei mies todellakaan ota tuollaista naista kuin **paneakseen** sitä .*

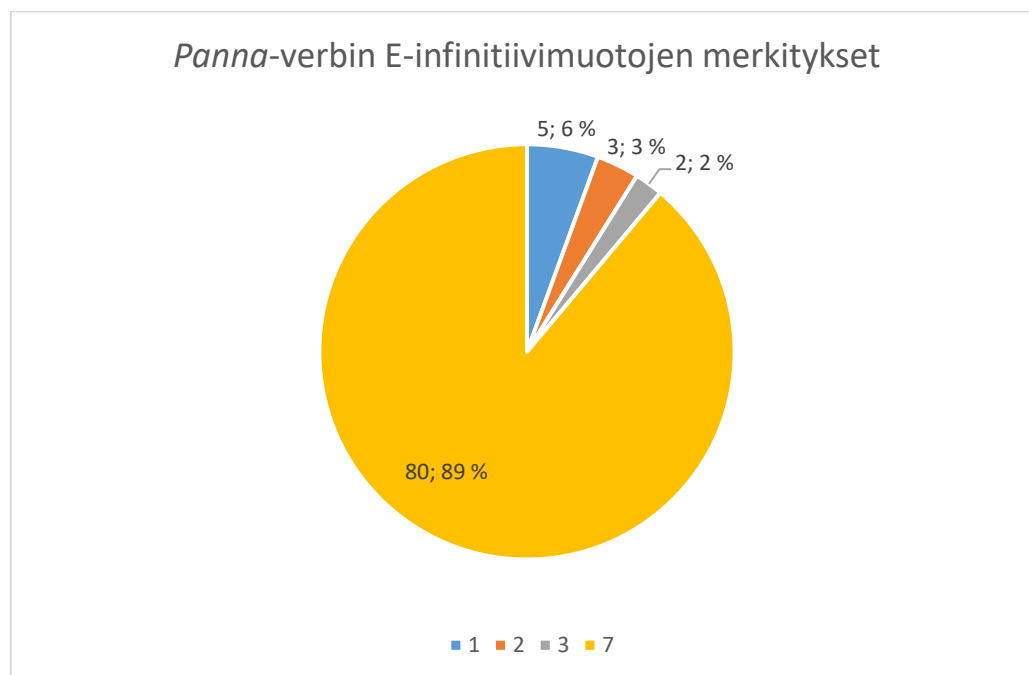
Esimerkissä (103) on kyseessä merkitys 1 eli *panna*-verbi ilmaisee laittamista tai asettamista. Esimerkissä (104) *panna*-verbiin liittyy merkitys 2. Verbi esiintyy rakenteessa *aiot *panea täytäntöön*. Tällaisessa rakenteessa *panna*-verbi ilmaisee, että asiointi muuttuu toisenlaiseksi. Esimerkin (105) *panna*-verbi esiintyy merkityksessä 6 'valmistaa', ja *Kielitoimiston sanakirja* (KS 2020) huomioi erikoismerkityksen 'valmistaa mallasjuomaa': *osaavat *panea kaljaa*.

(103) *TEEN TÄNÄN KAKKU..SEN PÄÄLLE JOKA KERMA JA MANSIKKAA ..MITÄ TEE KUN PALJON JÄÄSSÄ..VOIKO PANEA PAKKASTAAN VAI JÄÄKAPISSA ..! !*

(104) *lähtökohtasi ei ole lasta ajatellen ollenkaan hyvä koska tässä on kyse omasta tarpeestasi jota sinä voimakkaalla tahdolla aiot **panea** täytäntöön .*

(105) *Ainoastaan ihmiset osaavat **panea** ... kaljaa .*

E-infinitiiviesiintymiä on yhteensä 90 kpl. Kuviossa 7 havainnollistan näiden muotojen merkitysten jakaumaa.

KUVIO 7. *Panna*-verbin E-infinitiivimuotojen merkitysten jakauma.

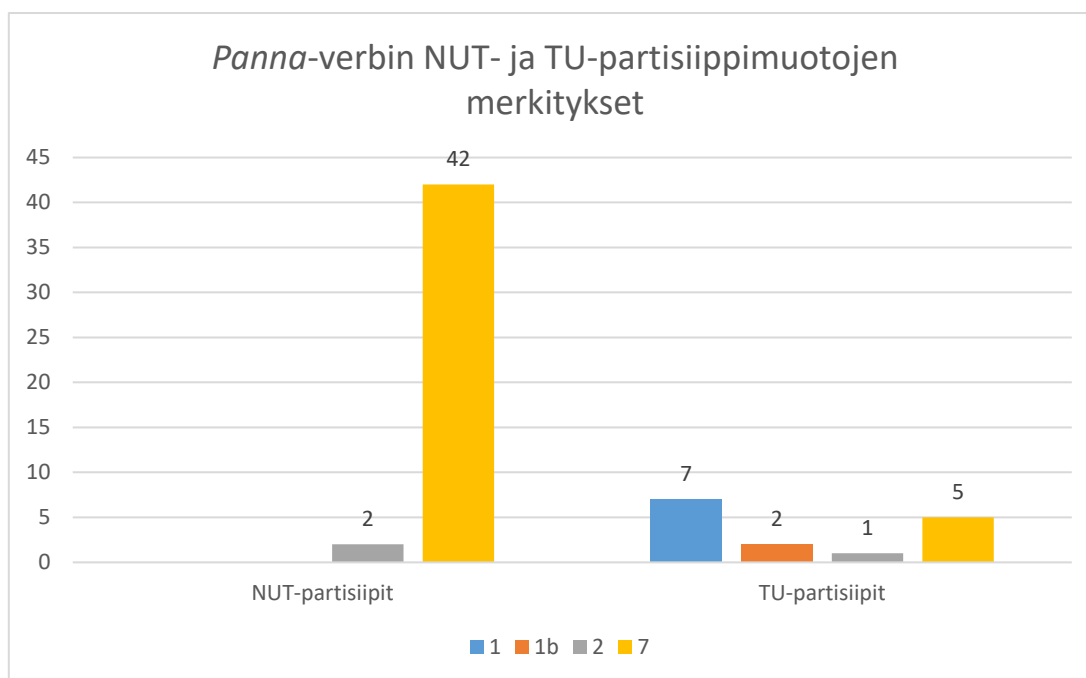
Kuviosta 7 käy ilmi, että E-infinitiivitapauksista 80 kpl eli 89 % on seksuaalimerkityksisiä, ja muita tapauksia on 10 kpl eli 11 %. Esimerkeissä (106)–(108) on merkitys 7.

- (106) *Heitä **paniessa** kannattaa käyttää kumia , koska myös jyväskylässä molempia on naitu .*
- (107) *Mikään huoleton hulivili **panien** sinne tänne ja siementäen puolikylää ja vähän silmä vipaten joka hameen alle sekä viinaa sekä muita päihteitä suuresti kuluttava ei todellakaan tule olemaan hyväksi minulle .*
- (108) *Kakkoset ovat hänelle pientä piristystä arkeen , mutta vaimo on aina mielessä , jopa näitä kakkosia **paniessaan** hän kuvittelee , että se olen minä .*

Esimerkissä (109) on kyseessä ryhmän 1 tapaus, sillä tässä on kyse vaatteiden päälle pukemisesta. Esimerkissä (110) on kyseessä merkitys 2, johon KS:n mukaan kuuluu merkitys 'panna alulle'. Esimerkin (111) merkityksen määrittely on hankalaa, sillä KS ei suoraan tunnista 'panna merkille' -merkitystä. Laskisin tämän merkitykseen 2, sillä siihen kuuluu samantyyppisiä käyttötarkoituksia (esim. *panna alulle*). Esimerkissä (112) sanajärjestys on epäselvä, mutta tulkintani mukaan kirjoittaja tarkoittaa *puolustaa ketää - - itensä vaaraan *panien*. Tämän tapauksen luokittelen merkitykseen 2, sillä tähän merkitystyyppiin liittyy jonkin (tässä tapauksessa itsensä) asettaminen tiettyyn tilaan. Merkitykseen 3 liittyy asettaminen tai määrittäminen jokin joksikin, ja tässä merkityksessä *panna*-verbiä käytetään esimerkissä (113).

- (109) *Huomaan helposti housuja päälle **paniessani** jos olen vähänkin turvonnut ja myös sukat jättävät kauheat turvotusrajat .*
- (110) *Tai kirveeseen sängyn alla poikaa alulle **paniessa** tai enempään pahoinvointiin kun on tulossa tyttö ...*
- (111) *Kun varmaan olisi paljon ihmisiä keillä olisi kykyä seurata urheilua asioita merkille **panien**, ja lajista ymmärtäen .*
- (112) *Sitä saa pitää kii sylissä et se ei mee puolustaa itensä vaaraan **panien** ketää.*
- (113) *Meidän vl:llien tavoite on kulkea puhtaalla omalla tunnolla , pieniäkin rikkeitä pois **panien** , anteeksi saamisella .*

Käsittelen seuraavaksi partisiipit yhtenä ryhmänä. NUT-partisiippi esiintymiä on yhteensä 44 kpl, TU-partisiippi esiintymiä 15 kpl. Kuviossa 8 olen ryhmitellyt molemmat partisiipit ja niiden merkitysten jakauman.

KUVIO 8. *Panna*-verbin NUT- ja TU-partisiippien merkitysten jakauma.

Kuviosta 8 käy ilmi, että NUT-partisiipeista lähes kaikki esiintymät ovat seksuaalimerkityksisiä, pelkästään kahdessa tapauksessa on kyse jostain muusta merkityksestä. Esimerkeissä (114)–(118) on kyseessä merkitys 7.

- (114) *ei vittu ku tyhmä joku voi olla jos ei kelaä olevansa raskaana jos on **panenu** jotain poikaa*
- (115) *oon naimisissa ollu ja vain mieheni kanssa sinä aikana rakastellut , siis rakastellut en **panenut** .*
- (116) *Kertokaa kenen kanssa olette **paneneet** ja missä ja mitä asentoja olette käyttäneet ;)*
- (117) *Itse tunnustan **paneneeni** yh:ta (yh:tkin tarvitsevat seksiä)*
- (118) *Huvittaa sellaset jutut , ku naiset rehvakkaana puhuu **paneneensa** jotain miestä .*

Esimerkissä (119) *panna*-verbi viittaa asennon tai tilan muuttamista toisenlaiseksi (*yhteen *paneneet on suojaan*) eli kyseessä on merkitys 2. Myöskin esimerkissä (120) on kyseessä merkitys 2, ja KS tunnistaakin tässä merkityksessä ilmauksen 'panna alulle': *oman uskontonsa alkuun *panenneen*.

- (119) *kaksi nuorta sientä , vaikket sitä nää katsoo perseeseen , seisoo perillään ja jossain vuoteessaan ne kaiken aikaa yhteen **paneneet** on suojaan*
- (120) *Onkin merkittävää , että tieteenymmärtäjien joukko lisääntyy päivä päivältä ja samaan aikaan nämä uskoonsa sortuneet joutuvat linkittämään edelleen*

*niitä rankasti vanhentuneita ja jopa oman uskontonsa alkuun **panenneen** sekä sitä lietsonneen , mutta jo nykyään itseään epäilevän instituution linkkejä .*

TU-partisiippien 15 esiintymästä 5 esiintymää on seksuaalimerkityksisiä, 10 muita tapauksia (kuvio 8). TU-partisiippi on siis siinä mielessä poikkeava muotoryhmä, että tässä ryhmässä seksuaalimerkityksisiä tapauksia on vähemmän. Esimerkit (121) ja (122) ovat näitä seksuaalimerkityksisiä tapauksia. Esimerkissä (121) *panna*-verbi esiintyy kontekstissa *jota ei oo *panettu kertaakaa*, esimerkissä (122) *onko nyt panot *panettu*.

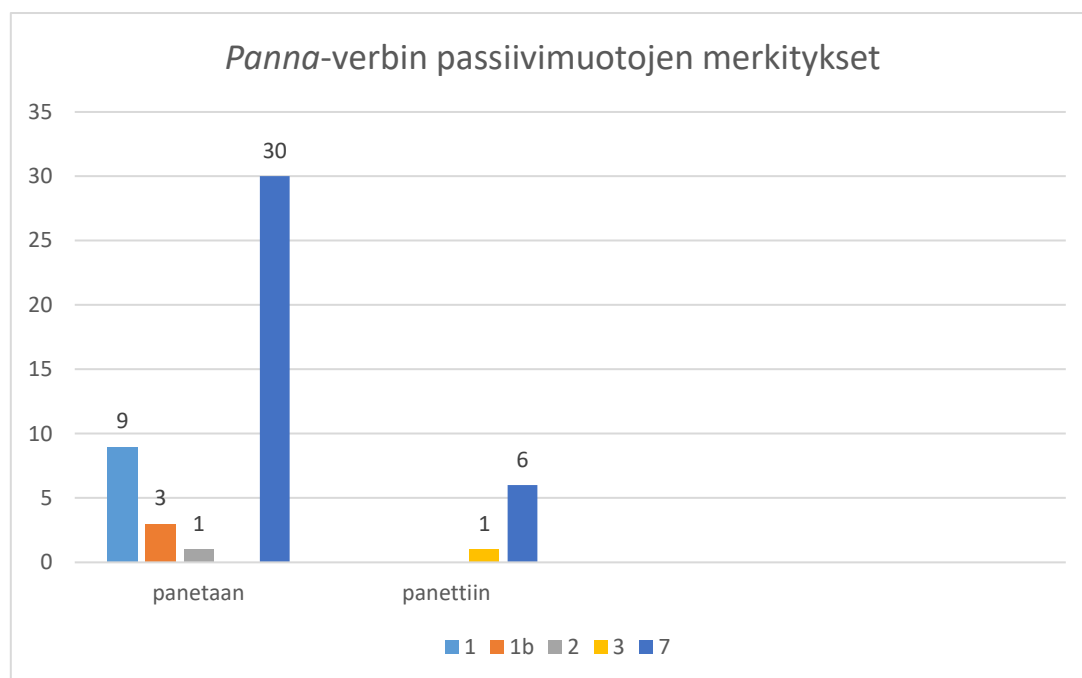
- (121) *TÄÄLLÄ LEMPÄÄLÄSSÄ OIS YKS JOTA EI OO **PANETTU** KERTAAKAA*
 (122) *Onko nyt " panot **panettu**"? ? ?*

Tapausta (123) tulkiten niin, että se kuuluu merkitykseen 1. *Kielitoimiston sanakirjan* (KS 2020) mukaan tähän merkitykseen liittyy myös *panna*-verbin arkinen käyttö merkityksessä 'antaa' (esim. *pane muutama euro*). Tässä voisi siis olla kyse samantyyppisestä käytöstä. Tässä on tosin mahdollista, että kirjoittaja on tarkoittanut *painaa*-verbiä, jolloin kyse olisi kirjoitusvirheestä. Esimerkeissä (124) ja (125) *panna*-verbiä käytetään merkityksessä 'panna jotakin johonkin', erityismerkityksessä 'merkitä', eli kyseessä on merkitys 1b.

- (123) *sta. , tyhjästä **panettu** raha ja siihen lisättynä asiakkaan raha on korollista velkaa pankille .*
 (124) *Mitään merkkiä pippeliin ei ollut **panettu** varoitukseksi .*
 (125) *Pedonmerkki on sunnuntai , joka on **panettu** monen otsan sisäpuolelle jo sunnuntaipyhäkoulussa ja kotona ja koulussa .*

Seuraavaksi käsittelemme passiivimuotoja yhtenä ryhmänä. Kuviossa 9 havainnollistan preesens- ja imperfektimuotoisten passiivien merkitysten jakaumaa.

KUVIO 9. *Panna*-verbin passiivimuotojen merkitysten jakauma.

Preesensmuotoisia passiivimuotoja on aineistossa yhteensä 43 kpl. Näistä 30 kpl on seksuaalimerkityksisiä, 13 kpl muita kuin seksuaalimerkityksisiä. Imperfektimuotoisia tapauksia on yhteensä 7 kpl, ja näistä lähes kaikki ovat seksuaalimerkityksisiä. Aineistossa on yksi imperfektimuotoinen tapaus, jossa on kyseessä muu kuin seksuaalinen merkitys. Esimerkeissä (126)–(128) on merkitys 7.

- (126) *On myös ihmisiä , joiden elämäkatsomus poikkeaa huomattavasti omastani ; " seksuaalisuus on kaikki kaikessa , tutustu omaasi seksuaalisuuskinkereillä (joilla **panetaan** kaikkia osallistujia ;]) .. . "*
- (127) *moi kysyisin niitä sanoja kun **panetaan** mitä pitäis muuta sanoo kun uuh aahh ja panee*
- (128) *Mä ajattelisin fuck buddyn niin että silloin tällöin nähdään ja **panetaan** .*

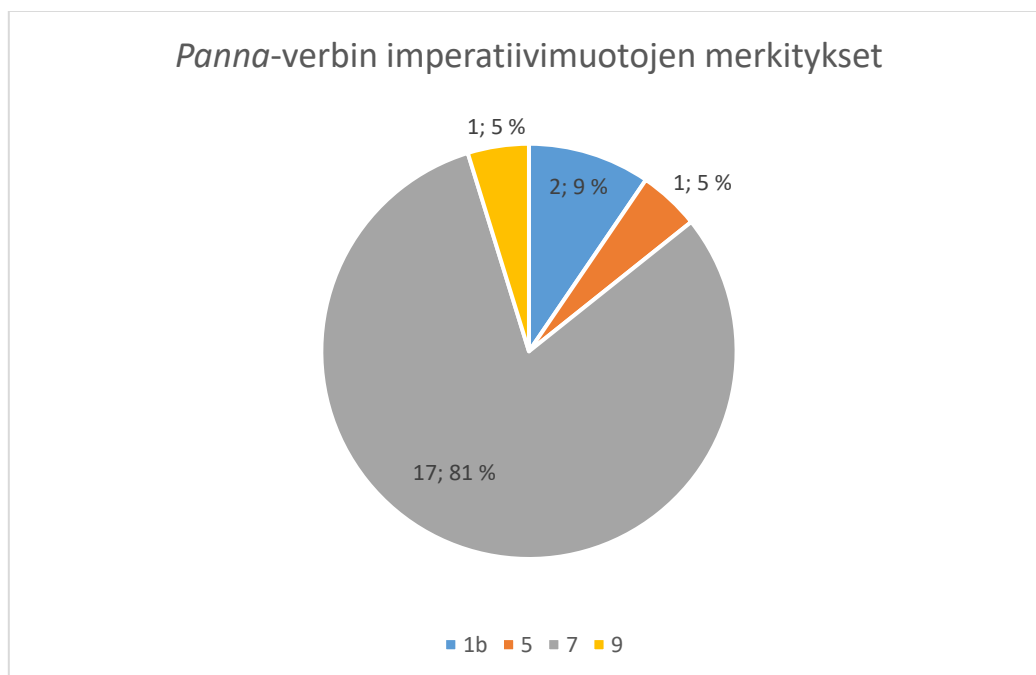
Esimerkeissä (129) ja (130) on tulkintani mukaan merkitys 1, sillä esimerkissä (129) *panna*-verbi ilmaisee mahdollisesti rahan tilille laittamista. Esimerkissä (130) taas verbi ilmaisee jonkin asettamista johonkin. Esimerkin (131) tulkitsemisen kuuluvan erikoismerkitykseen 1b, sillä tässä verbiin sisältyy merkitys 'merkitä, kirjoittaa'. Esimerkissä (132) sen sijaan on merkitys 2, sillä siinä verbi ilmaisee olotilan muuttamista toiseksi - - *puolikkaat *panetaan kiinni* (vrt. *panna kansi kiinni*).

- (129) *kunn **panetaan** rahaa korkko menee vain pankeille mutta asiakas ei saa mitään .*
- (130) *Metrossa paras käännös pakon tuoma hulluus on KAISANIEMEN pysäkki , jossa on VÄKISIN yhden kirjaimen ERO ja sen takia **panetaan** kylttejä ja muutellaa muitakin asioita aivan TURHAAN .*
- (131) *Nehän on olleet joka vuotisia , ei ole Venäläisiä matkailijoita vaikka lehtiin niin **panetaan** .*
- (132) *Etuvastus asetetaan puhaltimeen takaisin ja puolikkaat **panetaan** kiinni .*

Imperfektimuotoisista tapauksia ovat (133) ja (134). Näistä esimerkissä (133) imperfektimuotoista passiivia käytetään seksuaalimerkityksessä 7: ja **panettiin sekä suudeltiin*. Esimerkissä (134) sen sijaan *panna*-verbiin liittyy jonkin määrääminen johonkin, tässä tapauksessa Ahtisaari määrätään pois virkatehtävästä: *Ahtisaari siis *panettiin sivuun - -*. Tämäntyyppinen *panna*-verbin käyttö kuuluu merkitykseen 3.

- (133) *Nuoltiin toisten alapäitä ja **panettiin** sekä suudeltiin .*
- (134) *Ahtisaari siis **panettiin** sivuun siksi , ettei hän suostunut toimimaan sdp:n sätkyukkona Lipposen sanelun mukaan , niin kuin Halonen sittemmin teki siihen saakka , kun hän puolestaan pääsi pompottamaan Matti Vanhasta .*

Kuviossa 10 havainnollistan imperatiivimuotojen merkitysten jakaumaa. Imperatiivimuotoja on aineistossa yhteensä 21 kpl.

KUVIO 10. *Panna*-verbin imperatiivimuotojen merkitysten jakauma.

Imperatiivimuotojen kokonaismäärästä (21 kpl) 17 tapausta on seksuaalimerkityksisiä, loput 4 tapausta muita kuin seksuaalimerkityksisiä. Seksuaalimerkityksisiä tapauksia ovat (135) **panekaa mieluummin jota kuta toista - - ja* (136) *älkää *paneko niin lapsiakin ei tuu.*

(135) *Jollain keskustelupalstoilla neuvoja annettiin , että **panekaa** mieluummin jotakuta toista kuin sitä exää , se satuttaa liikaa .*

(136) *No älkää **paneko** niin lapsiakin ei tuu , mulle mahtu kolme sormea ☺ ei ihme sen pillu on varmaan muurahaisen kokonen*

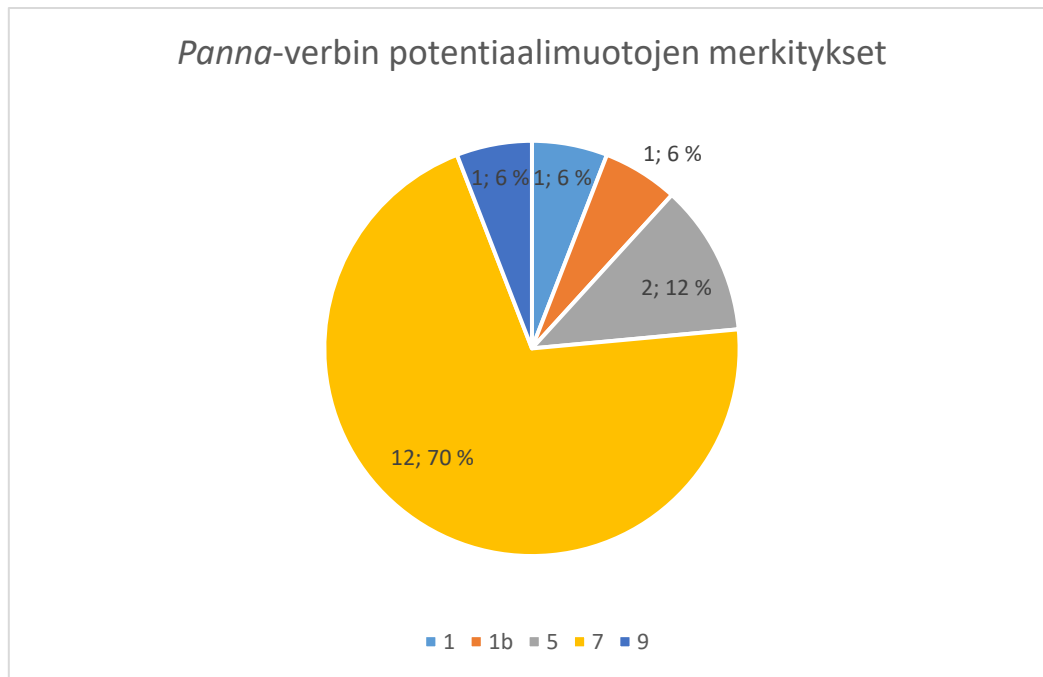
Esimerkin (137) lasken merkitykseen 1b eli erikoismerkitykseen 'merkitä'. Esimerkissä (138) **panekaa paremmaksi* on kyseessä merkitys 5, johon *Kielitoimiston sanakirjan* (KS 2020) mukaan kuuluu myös arkinen ilmaus *panna paremmaksi* 'tehdä jotakin paremmin kuin jokin toinen'. Esimerkissä (139) verbin merkitystä on hieman hankalaa tulkita, mutta kandidaatin-tutkielmassani määrittelin saman esimerkin merkitykseksi 'panna nukkumaan' (Kärkkäinen 2018: 18). Tällöin se voisi olla merkitys 9.

(137) ***Panekaa** vaikka sivuillenne , että aiva oikein , että verotetaan niitä , joille ne maksu kuulukin .*

(138) ***panekaa** paremmaksi ...*

(139) *vittuun taiwanilailest , mie panen nukkujänkkään , **panekaa** tekki , ei nyt muuttakaan voi ko on ne hullut taivaanit joka paikassa .*

Kuviossa 11 kuvaan *panna*-verbin potentiaali- ja muotojen merkitysten jakaumaa. Kokonaismäärä koostuu seuraavista muodoista: *panenen, panenenko, panenenpa, panenee, panenetkin, panene* ja *panenemme* (ks. muodon analyysi, luku 5.2.3.).

KUVIO 11. *Panna*-verbin potentiaalityyppien merkitysten jakauma.

Kuviosta 11 käy ilmi, että potentiaalityyppejä on yhteensä 17 tapaus. Näistä 12 tapaus eli 71 % on seksuaalimerkityksisiä, loput 5 tapaus eli 29 % muita kuin seksuaalimerkityksisiä. Esimerkit (140)–(143) ovat seksuaalimerkityksisiä 7. Tosin esimerkissä (142) on mahdollista, että kirjoittaja on tarkoittanut muotoa *panen* eli kyseessä olisi kirjoitusvirhe, tai sitten kyseessä on potentiaalityyppi *panene[n]*. Potentiaali on kuitenkin harvinainen muotoryhmä, että voi olla, että kirjoittaja ei olekaan tarkoittanut käyttää potentiaalityyppeä.

- (140) *ja jos sanot B-vaihtoehtoa kauniiksi , niin tarkoittaako se , että haluan panna sua , mutten välitä nähdä naamaas kun **panenen** ?*
- (141) *Niin , joka pillun määräksi saa , mutta moniko **panenee** sen jälkeen kuivaksi .*
- (142) *Tuosta paremmin panemisesta ,ei kyllä käy ilmi , että mitä sitten **panenetkin** Onnni , vai tarkoittiko ,että metsästäjä vaimosi (muijasi) panee paremmin , mutta mitä/ketä ?*
- (143) *haluatko että **panene** vaimoasi.Ehk ä haluat kyrpää sisään miehesi katsoessa vieressä nöyränä ja valmiina nuolemaan sinut ja minut puhtaaksi .*

Esimerkissä (144) selkeästi ilmaistaan, että joku laitetaan johonkin, jolloin se olisi merkitys 1. Tässä ei kuitenkaan ole kyse konkreettisesta laittamisesta, vaan toisen henkilön aseman muuttamisesta eli tässä *panna*-verbiä käytetään kuvaannollisesti. Merkitykseen 1b liittyy myös jonkinlainen toimittaminen, merkitseminen tai kirjoittaminen, kuten edempänä olen todennut, joten siksi lasken esimerkin (145) tähän merkitykseen. Tässä esimerkissä on mahdollista, että kirjoittaja on tarkoittanut muotoa *panenpa* eli kyseessä olisi kirjoitusvirhe, jolloin

se ei olisi tähän aineistoon kuuluva tapaus. Olen silti laskenut tämän aineistoon potentiaalityypiksi, sillä kirjoittajan tarkoituksesta ei voi olla varma. Oman tulkintani mukaan esimerkki (146) (**panenenko muijan lihoiksi*) voi kuvata toiminnan aloittamista (vrt. *Panna toimeksi*), jolloin se olisi merkitys 5. Esimerkissä (147) ilmaisu ei **panene hanttiin* on arkinen ilmaisu merkitykselle 'vastustaa', ja *Kielitoimiston sanakirja* (KS 2020) laskee tämän merkitykseksi 5. Esimerkissä (148) potentiaalimuotoista *panna*-verbiä on käytetty merkityksessä 9 'mennä makuulle'.

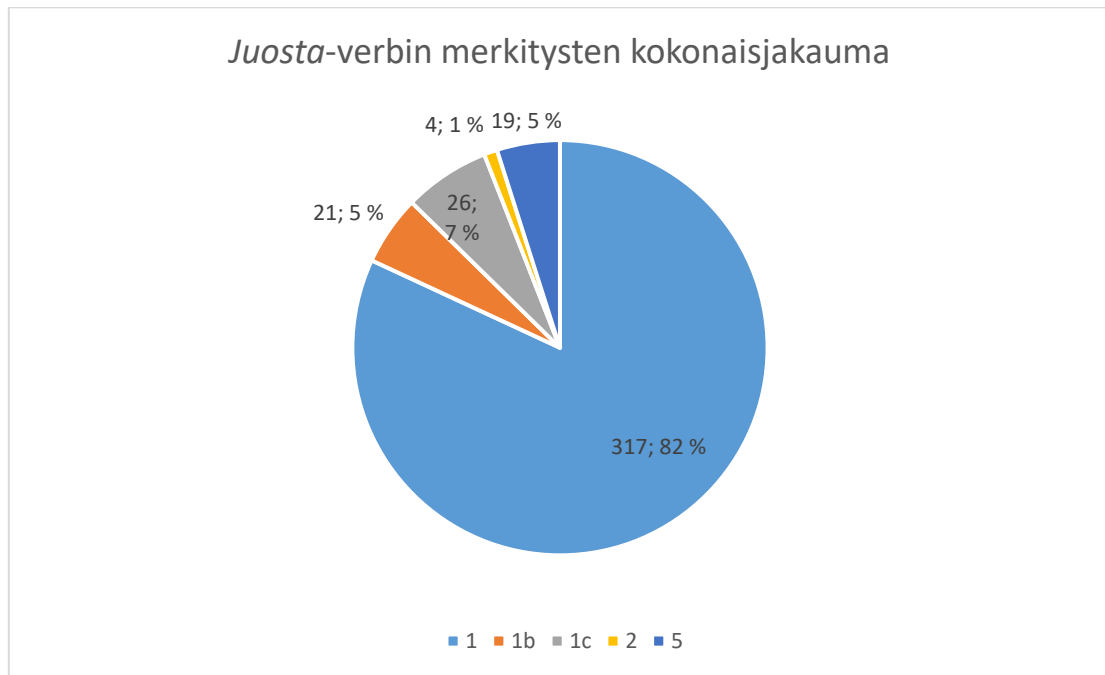
- (144) *Me ihmiset **panenemme** niin helposti toisiamme omiin lokeroihinsa sen mukaan mihin kirkkoon kukin kuuluu ja sitten luulemme tietävämme mitä kukin ajattelee ja mihin kukin uskoo .*
- (145) *Tämä sama nimerkki on levitellyt tätä samaa kirjoitusta joka puolelle eri keskustelupalstoja , joten **panenepa** minäkin tähän mielipiteeni , jonka kirjoitin vastaukseksi jo yhteiskunta-palstalle tälle jauhajalle :*
- (146) ***Panenenko** Muijan lihoiksi*
- (147) *- - mitä nyt ollaan ottamassa meiltä pois , koska tätä uusavuton sukupolvi joka on päässyt valmiille etuille ei **panene** hanttiin kun etuja karsitaan .*
- (148) ***panenen** maate ja meen huomenna töihin ...*

5.5. Juosta-verbin merkitykset

Tässä luvussa tarkastelen, millaisissa merkityksissä vokaalivartaloisia *juosta*-verbin muotoja käytetään. Tarkastelu perustuu *Kielitoimiston sanakirjan* (KS 2020) määritelmiin kuten *panna*-verbin kohdalla. *Juosta*-verbin vokaalivartaloisten muotojen lähempi tarkastelu osoittaa, että etenkin merkitykseen 1 sisältyvät erikoismerkitykset esiintyvät verrattain usein aineistoni tapauksissa, joten olen jakanut tapaukset ryhmiin 1, 1b, 1c, 2 ja 5. (ks. määritelmä *juosta*-verbistä, luku 1.2.) Tästä määritelmästä siis seuraavat edustavat aineistossani:

1. tav. kävelyä vauhdikkaammasta yhtäjaksoisesta jaloilla liikkumisesta. *Juosta kilpaa. Juosta täyttää vauhtia.*
- b. käydä usein jssak. *Juoksi jatkuvasti naapurissa.*
- c. kulkea, kierrellä (kiireisesti) asioilla. *Juosta asioilla.*
2. nesteistä ja hienojakoisista aineista: virrata, valua, vuotaa. *Vesi, puro juoksee. Haavasta juoksee verta.*
5. kuv. *Sillä pojalla järki juoksee leikkaa, on terävä järki. Palkka, eläke juoksee tulee säännöllisesti. Korko juoksee karttuu koko ajan.*

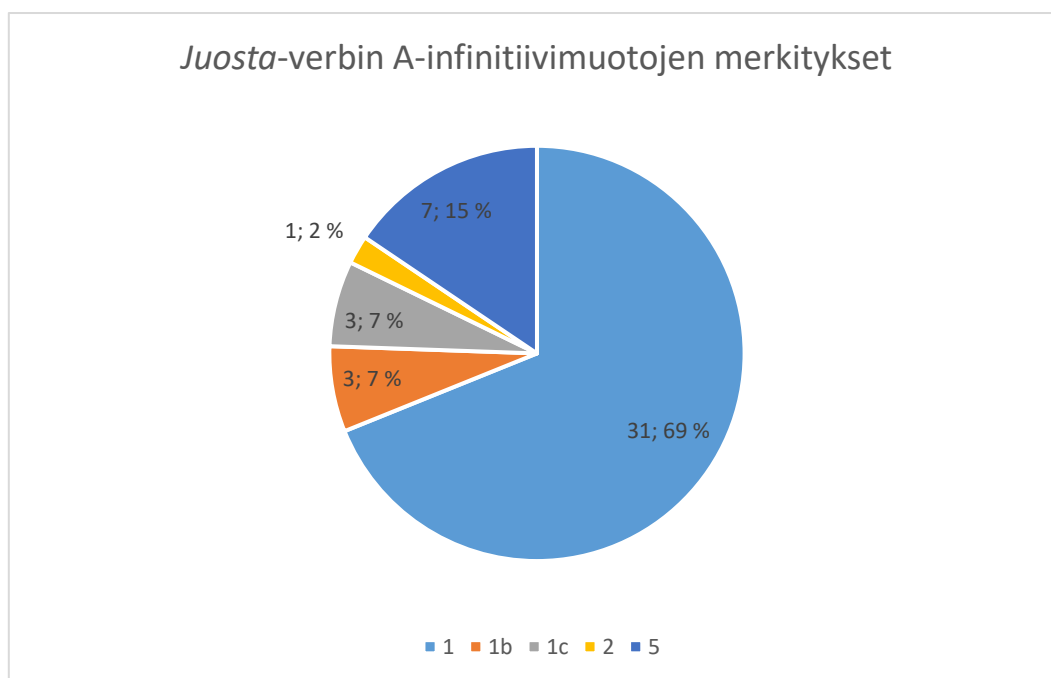
Juosta-verbiesiintymiä on aineistossa yhteensä 387 kpl. Kuviossa 12 havainnollistan, kuinka suuri osuus yllä mainituista merkitystyypeistä edustuu. Verrattuna kuvioon 5 (ks. edellinen luku) olen tässä kuviossa eritellyt jokaisen merkitystyyppin esiintymismäärät erikseen. Tämä johtuu siitä, että *juosta*-verbin kohdalla ei ole samanlaista oletusta tietyn merkitystyyppin korostumisesta kuten *panna*-verbin kohdalla on (merkitys 7 vs. muut merkitykset).

KUVIO 12. *Juosta*-verbin merkitysten kokonaisjakauma.

Kuviosta 12 käy ilmi, että *juosta*-verbitapausten kokonaismäärästä 317 kpl eli 82 % kuuluu merkitykseen 1. Loput 19 % jakautuvat seuraavasti: 26 tapausta (7 %) merkityksessä 1c, 21 tapausta (5 %) merkityksessä 1b, 19 tapausta (5 %) merkityksessä 5 ja 4 tapausta (1 %) merkityksessä 2. Kuvio 12 siis paljastaa, että merkitystyyppi 1 on aineistossani selkeästi useimmin edustuva.

Kuviossa 13 havainnollistan A-infinitiivimuotojen merkitysten jakaumaa. Tulkintani perusteella A-infinitiivit jakautuvat ryhmiin 1, 1b, 1c, 2 ja 5.

KUVIO 13. *Juosta*-verbin A-infinitiivimuotojen merkitysten jakauma.

A-infinitiivien kokonaismäärästä 31 kpl (69 %) on merkitykseen 1 kuuluvia, ja näitä ovat esimerkit (149)–(152). Näistä kaikissa on kyseessä yhtäjaksoinen jaloilla liikkuminen.

- (149) *pitää osata seisoa nätisti paikallaan , antaa tuomarin tutkia esim.purenta ja **juoksea** vierellä riehuma ja hyppimättä*
- (150) ***Juoksea** en voi kun polvilumpio temppuilee , uimaan en kehtaa mennä tällä bodylla ..*
- (151) *Eli mikä vetää ihmiset noihin juoksutapahtumiin kun " yhtä hyvinhän " sitä vois **juoksea** sen maratonin kotipoluilla .*
- (152) *Paras lähtee vaan kävelee , niin johan nainen sieltä perään juoksee , jos on **juokseakseen** .*

Merkitys 1b on 'käydä usein jossakin'. Esimerkissä (153) kirjoittaja viittaa siihen, että joku on aiemmin käynyt jatkuvasti oksentamassa. Esimerkissä (154) taas kirjoittaja viittaa, että joku käy baareissa usein, ja se ei ole kivaa.

- (153) *Mutta oon alkanut pikku hiljaa ymmärtämään ettei oikeesti ketään muuta kiinnostanut että painaako 50kg vai 60kg.Eik ö sun pitäis olla onnellinen että oot nyt terve , eikä tarvi **juoksea** oksentamassa ?*
- (154) *Ja tiedän : ei baareissa ole kivaa **juoksea** .*

Merkitys 1c on 'kulkea, kierrellä (kiireisesti) asioilla', mutta siihen liittyy erikoismerkitys 'tavoitella innokkaasti jotain'. Esimerkissä (155) - - *ei tarvitse erikseen *juoksea luukulta luukulle* viittaa useammassa paikassa asiointiin (vrt. *juosta eri virastoissa*), ja tästä syystä lasken tapauksen ryhmään 1c. Esimerkeissä (156)–(158) taas on kyseessä yllä mainittu erikoismerkitys. Näissä prepositio *perässä* osoittaa jonkinlaiseen innokkuutta tai innokkuuden puutetta tavoitella jotakin.

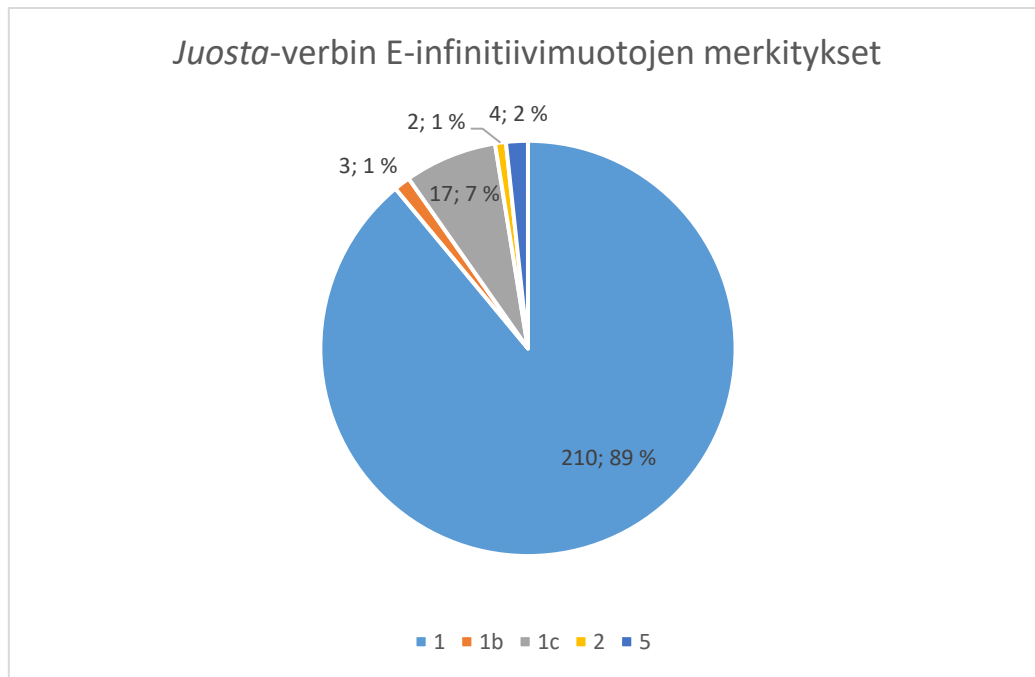
- (155) *Seuraan paljon Saksan tapahtumia ja siellähän on sosiaalituki ja työttömyyspäiväraha yhdistetty yli vuoden työttömänä oleille ,eli kenenkään ei tarvitse erikseen **juoksea** luukulta luukulle .*
 (156) *Mutta minkä " villitsevien oppien " perässä ei saisi **juoksea** on sitten jo tulkintakysymys .*
 (157) *Taitaa Jaana rahan perässä **juoksea**.*
 (158) *Musta kyl tuntuu , et senaikainen media ei vaan ollut kovin kiinnostunutta **juokseakseen** heidän perässä , koska oli niin paljon muutakin tekemistä*

Merkityksessä 2 *juosta*-verbin tarkoitus on ilmaista nesteen virtaamista, valumista tai vuotamista, kuten esimerkissä (159). Merkitys 5 sen sijaan on ryhmä, jossa *juosta*-verbiin liittyy jonkinlainen kuvaannollinen merkitys. Esimerkeissä (160)–(162) *juosta* viittaa siihen, että jokin tulee säännöllisesti: näissä tapauksissa joko raha (160), vuokrasopimuksen irtisanominen (161) tai bonukset (162).

- (159) *Suihkussa ensin annoin veden **juoksea** napaa vasten , ja pyöritin korua .*
 (160) *Onneksi kuitenkin sanan ja mielipiteen vapaus on sinnekin leviämässä joten jahka vaan suodaan muillekin oikeus valtioon , niin eiköhän ne rahavirratkin ala **juoksea** jolla sitten kustantaa niitä mulstareita tai lääkityksiä .*
 (161) *mistä päivämäärästä lähtien vuokrasopimuksen irtisanominen alkaa **juoksea**?*
 (162) *S-etukortilla bonukset alkavat **juoksea** jo 50 ostoksella ... mutta K-plussa ei .*

Seuraavaksi tarkastelen E-infinitiivitapauksia ja niiden merkityksiä. Tulkintani mukaan E-infinitiivin kohdalla merkitykset jakautuvat ryhmiin 1, 1a, 1b, 1c, 2 ja 5, ja kuviossa 14 havainnollistan merkitysten jakaumaa näihin ryhmiin.

KUVIO 14. *Juosta*-verbin E-infinitiivimuotojen merkitysten jakauma.

E-infinitiivimuotojen kokonaismäärästä 210 kpl (89 %) on merkitykseen 1 kuuluvia, ja esimerkit (163)–(165) kuuluvat tähän ryhmään. Esimerkissä (163) vokaalivartaloinen *juosta* esiintyy kontekstissa - - *lähdin *juoksien pois*, esimerkissä (164) *koirani lähti matalana *juoksien portille* - - ja esimerkissä (165) - - *jalan lihakset lyhentyvät - - *juoksiessa* - -.

- (163) Näytin verta kädessäni ja hän suuttui ja huusi jotain todella vihasen näkösesti , lähdin **juoksien** pois .
- (164) Koirani lähti matalana **juoksien** portille josta yritti päästä yli , ali , läpi ja vaikka mitä ..
- (165) Ja esimerkkinä mainitsen että jalan lihakset lyhentyvät rivakassa kävelyssä tai **juoksiessa** ja ne pitäisi venyttää kuntoon .

Tulkitsen esimerkin (166) niin, että ilmaisu *terapiassa *juoksiessani* tarkoittaa, että kirjoittaja on käynyt usein terapiassa, ja tästä syystä esimerkki (166) kuuluu merkitykseen 1b. Kyseessä ei siis ole varsinaisesta paikasta toiseen liikkumisesta juosten.

- (166) Mutta masennukseni kanssa painiskellessa , turhaan lääke-coctaileja naukkaavana ja terapiassa **juoksiessani** mikään ei tunnu auttavan Minussa vika ?

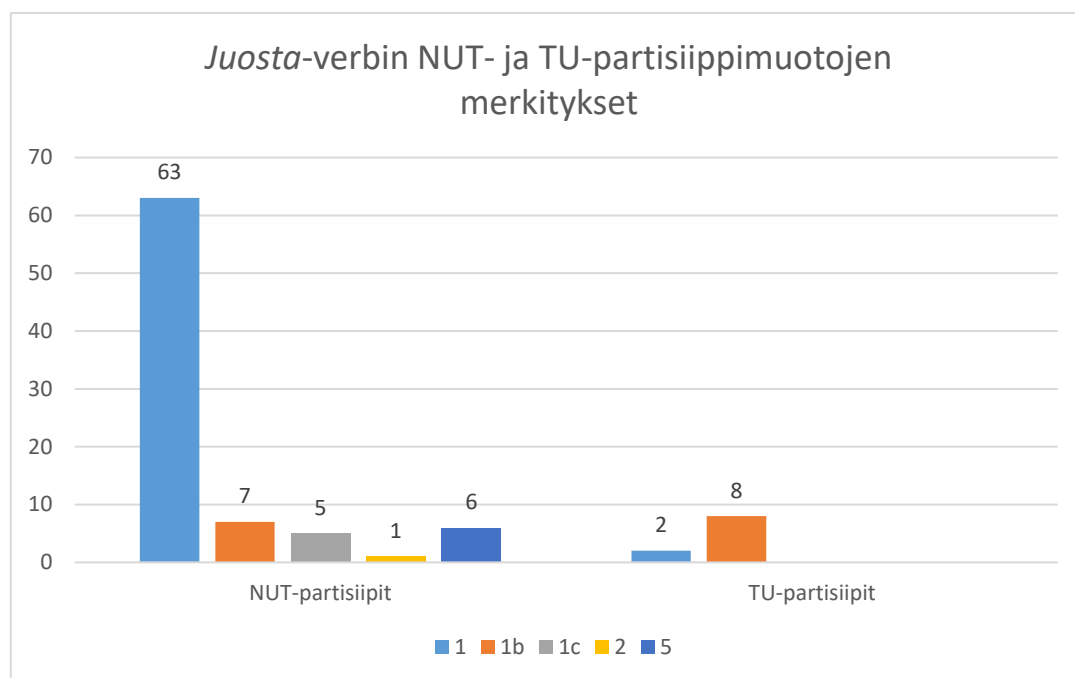
Merkitykseen 1c liittyy jonkinlainen asioilla kulkeminen tai kiertely sekä jonkin asian tms. tavoittelu. Esimerkissä (167) kirjoittaja ilmaisee, että jokin henkilö kulkee työn ja kodin väliä, esimerkeissä (168) ja (169) *perässä* selkeästi ilmaisee jonkin tavoittelua.

- (167) *Siinä **juoksiessa** työn ja kodin väliä , kaupan ja koulutusten ja jos minkälaisen takia , unohdetaan elää ja nauttia siitä että on koira .*
 (168) *ei siinä niin ole kyse vaan joukon mukana olemisesta ja mikäs sitä komeampi alfauros naiselle olisi kuin se joka ensimmäisenä baarissa vetää tuntemattomia kuonoon ja lopulta lentää ulos , peipi kiimassa perässään **juoksien***
 (169) *Ja kaikki vain rahan perässä **juoksiessa** .*

Esimerkissä (170) *juosta* viittaa veden valumiseen, jolloin siihen liittyy merkitys 2. Esimerkeissä (171) ja (172) taas on kyseessä merkitys 5, sillä molemmissa *raha juoksee* eli tulee säännöllisesti.

- (170) *no se suihkussa seisominen , pää roikkuen , veden **juoksiessa** oli kyllä aneemisen näköstä .*
 (171) *Oikeisiin ongelmiin ei puututa mutta sitten ihmetellään tunti-**liikan juoksiessa** kokouksissa että " Hui muuten kun on kamalaa kun kaupoista saa sunnuntai-
sin kaljaa . "*
 (172) *Liitonpäivärahan **juoksiessa** on turvattua tehdä vähän halvemmalla urakoita tarvitseville .*

Käsittelen nyt *juosta*-verbin NUT- ja TU-partisiippeja yhtenä ryhmänä samaan tapaan kuin *panna*-verbin muotoja edellisessä alaluvussa. NUT-partisiippimuodot esiintyvät ryhmässä 1, 1b, 1c, 2 ja 5. TU-partisiippiesiintymiä on ryhmässä 1 ja 1b. Kuviossa 15 havainnollistan näiden merkitysten jakaumaa.

KUVIO 15. *Juosta*-verbin NUT- ja TU-partisiippimuotojen merkitysten jakauma.

Kuten kuviosta 15 käy ilmi, NUT-partisiippitapauksia on yhteensä 82 kpl. Näistä suurin osa (63 kpl) on merkitykseen 1 kuuluvia. Esimerkit (173)–(176) kuuluvat siis ryhmään 1.

- (173) *nyt kun koulut taas alkavat = (koko kesän olen liikkunut ajanut pyörällä 20km päivittäin , tai **juoksenut** ja joka ilta tehnyt lihasliikkeitä .*
- (174) *Itse muistan **juokseneeni** viitosluokalla 60m 10.1 s . Cooperissa sain 14v 2900m ja 100m taisi silloin olla 13.3 s .*
- (175) *Juuri ennen lähtöä Olli huomasi onnekseen Tapsan karanneen köysistään ja **juokseneen** metsään .*
- (176) *Ovatko miehet sitten näyttäneet pelokkailta , **juokseneet** pakoon tai jotain vastaavaa ?*

Luokittelen esimerkit (177)–(179) ryhmään 1b, sillä näissä tapauksissa *juosta*-verbiin sisältyy merkitys 'joku käy usein jossakin'. Esimerkissä (177) *juosta*-verbi esiintyy yhteydessä *en ole neuvolissa* *juoksenut - -, esimerkissä (178) *eivätkä ole* **juokseneet baarissa* - - ja esimerkissä (179) *20 vuotta ihotautilääkäreillä* **juokseneena atoopikona* - -.

- (177) *En ole myöskään neuvolissa **juoksenut** yhdenkään lapseni kanssa .*
- (178) *Eivätkä ole **juokseneet** baarissa etsimässä uutta kumppania .*
- (179) *20 vuotta ihotautilääkäreillä **juokseneena** atoopikona , että sieltä et apua saa .*

Esimerkit (180)–(182) lasken ryhmään 1c, sillä näissä tapauksissa *juosta* ilmaisee joko (asioilla) juoksemista tai jonkin tavoittelemista. Näistä ensin mainittuun kuuluvat esimerkit (180) ja (181). Esimerkissä (182) taas kirjoittaja ilmaisee, että pakolaiset tavoittelevat parempaa elintasoa.

- (180) *työssäkäyvä tyyppi jolla sattuu olemaan tänään vapaa päivä ja joka on **juoksenut** koko aamun asioilla ja vihdoin nyt kahvikuppi edessään istuu tietsikalla palstailemassa ja tuulettamassa ajatuksia ennen kuin syöksyy taas uusiin hommiin*
- (181) ***Juoksenut** eri lippujen ja lappujen kanssa Kelassa ja työkkärissä*
- (182) *Media haluaa luonnollisesti tuoda esiin vain onnistuneet integroitumistarinat pizzakeisareista , mamulääkäreistä sun muista , mutta totuus on , että valtaosa paremman elintason perässä **juokseneista** pakolaisista syrjäytyy lopulta omiin oloihinsa .*

Merkitykseen 2 kuuluva tapaus on esimerkki (183), jossa kirjoittaja ilmaisee, että vesi valuu hukkaan. Merkitykseen 5 taas kuuluvat esimerkit (184)–(186), sillä näissä tapauksissa *juosta*-verbiin liittyy jonkinlainen kuvaannollinen merkitys. Esimerkissä (184) *juosta* esiintyy merkityksessä 'järki leikkaa, on terävä järki', esimerkeissä (185) ja (186) *juosta* ilmaisee jonkin karttumista.

- (183) *Vastuu siis myös työn teettäjällä , urakoitsijan vastuu siis kiistanalainen asia ja jos tila on varustettu määräysten mukaisilla vesieristeillä ja lattiakaivolla niin korvattavat vahingot rajoittuvat enintään uuden liitoksen tekemiseen ja hukkaan **juokseneen** veden maksamiseen .*
- (184) *Järki ei **juoksenut** yhtä hyvin lääkkeen kanssa , riippui annosmäärästä ja monesti pääntukkoisuus oli pahimmillaan juuri sen jälkeen kun lääkkeen otti .*
- (185) *Ja silti tuotot ovat **juokseneet** .*
- (186) *Me toverit olemme muuttaneet kaupunkeihin , koska ymmärsimme jo kauan sitten , että perinteinen heinänteko seivästyksineen ei ollut sosialidemokraattisesti ajatellen järkevää toimintaa , koska työaikalakeja rikottiin räikeästi , eivätkä ylityökorvaukset **juokseneet** , eivätkä taukotilatkaan aina olleet normien mukaisia .*

TU-partisiippien osalta on kiinnostavaa, että suurin osa tapauksista ei kuulu ryhmään 1, vaikka muissa muotoryhmissä se on yleisin ryhmä. Lisäksi aineiston kaikki tapaukset edustavat samaa rakennetta *juoksut on *juoksettu* (perusmuotoisena *juosta juoksut*). Tarkempi tarkastelu kuitenkin osoittaa, että sama ilmaus esiintyy eri merkityksissä kontekstista riippuen. Merkitykseen 1 lasken esimerkin (187), sillä tässä lausekontekstista käy ilmi, että kirjoittaja tarkoittaa varsinaista liikkumista. Tässä siis *juosta* esiintyy yhteydessä *monet juoksulenkit yhdessä *juoksettu*.

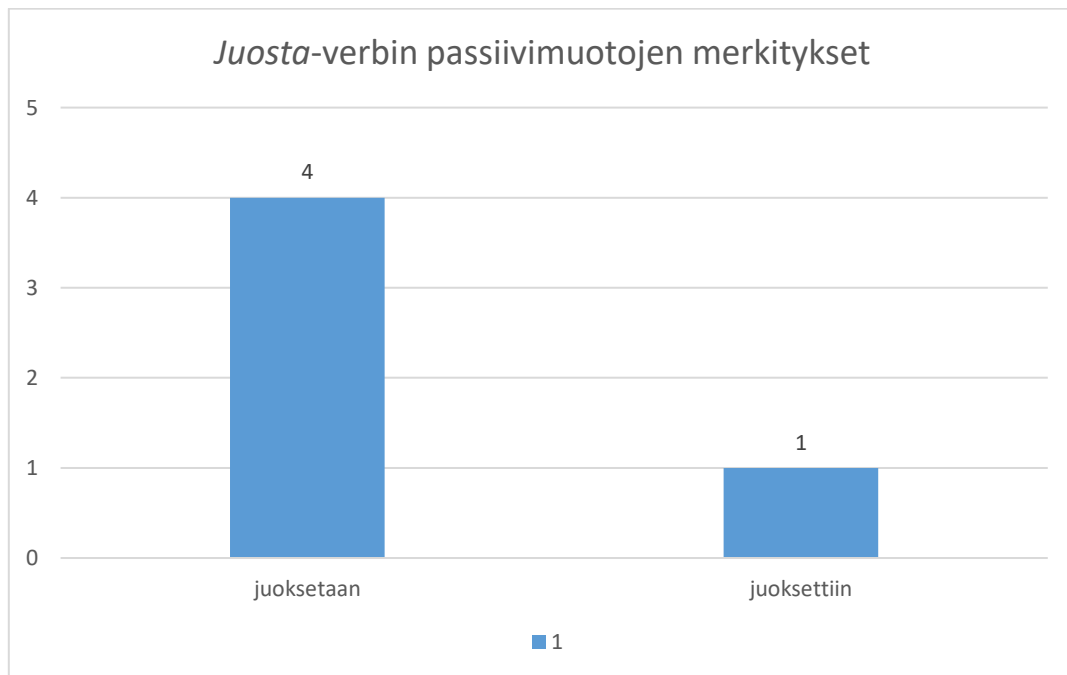
(187) *Vaikka varsin hyvin tunsin , kun oli kymmeniä kertoja kodissani käynyt , ja monet juoksulenkit yhdessä **juoksettu** .*

Sen sijaan esimerkeissä (188) ja (189) *juosta* viittaa esim. vapaa-ajan viettoon, usein jossakin käymiseen, jolloin lasken nämä merkitykseen 1b. Esimerkissä (188) *juosta* esiintyy yhteydessä, josta on mahdollista päätellä, että kyseessä lienee seuranhaku, ja *Kielitoimiston sanakirjan* (KS 2020) mukaan tällainen verbin käyttö liittyy merkitykseen 1b. Samaan merkitykseen liittyy esimerkki (189).

(188) *Kirjoitin että nyt on juoksut **juoksettu** , pilkkeet on silmäkulmassa , voisiko mennä kahvittelemaan , ja että olen sosiaalinen jne .*

(189) *Mistä ihminen tietää että nyt on juoksut **juoksettu** ja pitää vakiintua ?*

Juosta-verbillä passiiviesiintymiä on yhteensä 5 kpl eli kyseessä on harvinainen ryhmä. Kuviossa 16 havainnollistan merkitysten jakaumaa, ja lasken kuvioon sekä preesens- että imperfektimuotoiset passiivit.

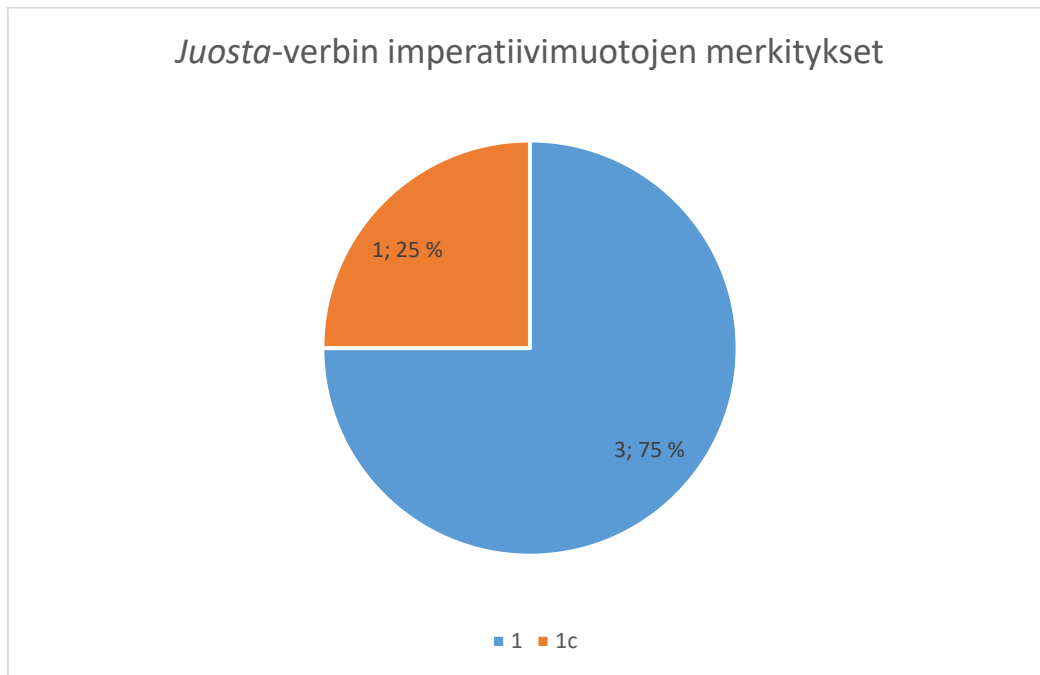
KUVIO 16. *Juosta*-verbin passiivimuotojen merkitysten jakauma.

Kuten kuviosta 16 käy ilmi, *juosta*-verbin passiivimuodoista kaikki esiintymät kuuluvat merkitykseen 1. Esimerkissä (190) *juosta* ilmaisee urheilemista, esimerkissä (191) sen sijaan verbiin liittyy merkitys 'juosta pakoon', jonka *Kielitoimiston sanakirja* (KS 2020) mainitsee merkityksessä 1.

(190) *Se on hienoa katsottavaa kun luonnossa **juoksetaan** ja etsitään rasteja .*

(191) *peloissaamme toisiamme **juoksettiin** toisiamme pakooooooooon välttämätöntä määränpääääätä .*

Myös imperatiivi on *juosta*-verbin osalta verrattain harvinainen ryhmä, sillä imperatiiviesiintymiä on yhteensä 4 kpl. Kuviossa 17 havainnollistan merkitysten jakaumaa.

KUVIO 17. *Juosta*-verbin imperatiivimuotojen merkitysten jakauma.

Kuten kuviosta 17 havaitaan, lähes kaikki *juosta*-verbin imperatiivimuodot kuuluvat ryhmään 1. Tämän ryhmän esiintymiin kuuluu esimerkki (192) (- - *älkää vaan *juokseko laitumilla kuin tammät ja orit*), vaikka tämän tapauksen luokittelua vaikeuttaa kontekstin monitulkintaisuus. Koska ei voi olla varma, tarkoittaako kirjoittaja varsinaisesti juoksemista eli liikkumista paikasta toiseen vai jonkinlaista kuvaannollista juoksemista, olen päättänyt luokittelemaan tapauksen ryhmään 1.

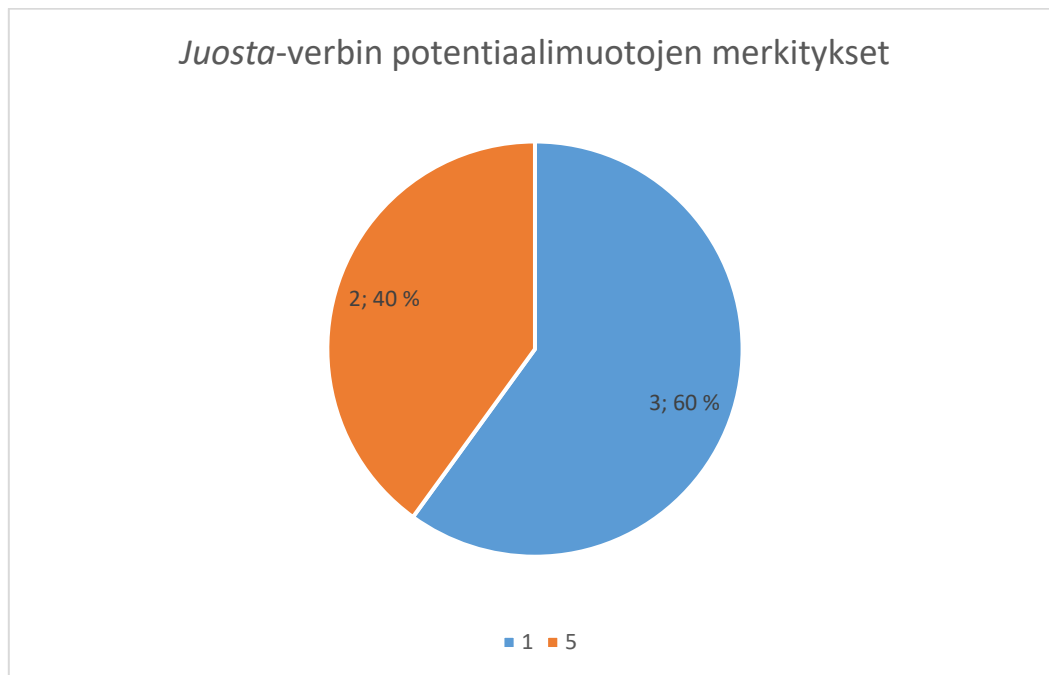
(192) *Oikein virilikästä ja lemmekestä kevättä ,älkää vaan **juokseko** laitumilla kuin tammät ja orit =>*

Sen sijaan esimerkissä (193) on selkeästi kyse muunlaisesta juoksemisesta, ja luokittelen tämän tapauksen ryhmään 1c. KS:n mukaan tähän ryhmään kuuluu merkitys 'tavoitella jotain

innokkaasti', ja kirjoittaja on käyttänyt *juosta*-verbiä tässä merkityksessä (**juoksekaa renttujen perässä*).

(193) *juoksekaa renttujen perässä?*

Potentiaali on myös harvoin esiintyvä ryhmä *juosta*-verbin kohdalla, sillä potentiaaliesiintymiä on yhteensä 5 kpl. Kuviossa 18 havainnollistan näiden esiintymien merkitysten jakaumaa.

KUVIO 18. *Juosta*-verbin potentiaalimuotojen merkitysten jakauma.

Kuviosta 18 käy ilmi, että kokonaismäärästä 60 % (3 kpl) on merkitykseen 1 kuuluvia. Näihin kuuluu esimerkki (194), jossa *juosta* ilmaisee jaloilla (nopeasti) liikkumista.

(194) *Palstan peikot ovat niin " hirmuinen vastustaja " , että venäjän armeija **juoksenee** karkuun , kun peikot huutavat ja heiluttavat lakkejaan*

Sen sijaan esimerkit (195) ja (196) kuuluvat ryhmään 5, sillä näissä kirjoittajat ilmaisevat jonkin säännöllisesti tulemistä: esimerkissä (195) *korvaukset *juoksenevat*, esimerkissä (196) taas *sossutuet *juoksenevat*.

(195) *ja varmaaniki joka kerta kun lähtee liikkeelle " kaupungin nimissä " korvaukset **juoksenevat** ?*

(196) *Sossutuet juoksenevat niiden tileille koko ajan ?*

5.6. Analyysin yhteenveto

Tässä luvussa tiivistän analyysin keskeiset tulokset, esitän johtopäätöksiä ja vertaan havaintojani muihin vokaalivartaloista tehtyihin tutkimuksiin. Analyysin aluksi totesin, että *panna*-esiintymiä on yhteensä 293 kpl, *juosta*-esiintymiä 387 kpl. Aloitin muodon analyysin tarkastelemalla *panna*- ja *juosta*-verbien infiniittisiä esiintymiä, ja infiniittisistä muotoryhmistä aineistossa edustuvat A-infinitiivi, E-infinitiivi, NUT-partisiippi ja TU-partisiippi.

Tarkastelu osoitti, että lyhyitä A-infinitiivejä esiintyy aineistossa nesessiivirakenteessa, muussa verbiketjussa, lauseen subjektina, koloratiivirakenteessa sekä verbi-idiomissa. Aineistossa on siis niin nesessiiviverbin kuin abstraktin verbin sisältäviä verbiketjuja. Näistä muunlaiset verbiketjut kuin nesessiiviset ovat yleisin esiintymisympäristö (*panna* 46 tapausta, *juosta* 32 tapausta). Korja on tehnyt samanlaisen havainnon, sillä hänen aineistossaan verbiketjujen osuus kattaa yli puolet koko aineiston koosta (verbeissä *nähdä*, *tehdä*, *tulla*, *mennä*, *purra* ja *surra*) (Korja 2019: 31). Aineistossani on muutamia pitkien A-infinitiivien eli translatiivimuotojen esiintymiä, ja ne esiintyvät finaaliirakenteessa.

E-infinitiivimuotojen pääasiallinen tehtävä on toimia adverbiaalimääritteenä (VISK 2008 § 495), ja havaintojeni mukaan tämä toteutuu tarkastelemissani E-infinitiivitapauksissa. Inessiivimuotoiset E-infinitiivimuodot toimivat ajankohdan määritteenä temporaalirakenteessa, instruktiivimuotoiset sen sijaan tavan määritteenä kuvaamassa, miten hallitsevan verbin kuvaama tilanne toteutuu. *Panna*-verbillä E-infinitiiviesiintymiä on 90 kpl, *juosta*-verbillä 236 kpl. Näiden verbien sisäinen variaatio on samankaltaista, vaikka *juosta*-verbin osuus on selkeästi suurempi.

NUT-partisiippien kohdalla *juosta*-verbin 82 tapauksessa on enemmän variaatiota allomorfeissa, sillä *nut*-, *-nee*- ja *-ne*-päätteisiä muotoja on enemmän kuin *panna*-verbillä (yhteensä 44 tapausta). NUT-partisiipit esiintyvät aineistossa selkeästi useimmin liittomuodoissa (perfekti tai imperfekti). Näiden lisäksi aineistossa partisiipeilla on muitakin morfosyntaktisia tehtäviä, sillä NUT-partisiippi toimii myös referatiivirakenteessa ja substantiivistuneena tai substantiivin määritteenä. Nämä tehtävät ovat yhtenevät molemmilla verbeillä. Sekä Leinonen

(*nähdä*-verbi) että Sirviö (*surra*-verbi) ovat tutkimuksissaan todenneet, että liittomuoto on heidänkin aineistoissaan ollut useimmin esiintyvä morfosyntaktinen tehtävä. Erona on kuitenkin, että Leinosen aineistossa referatiivirakenteiden osuus on verrattain suuri (22,2 %), kun omassa aineistossani kyse on yksittäisistä tapauksista. (Leinonen 2021: 32; Sirviö 2020: 85.) TU-partisiipeista suurin osa on erilaisia liittomuototapauksia. Aineistossa on esiintymiä, joissa on kaksoispassiivi sekä tapauksia, joissa on ns. apuverbitön liittomuoto. TU-partisiippi esiintyy myös partisiippilausekkeessa. Sirviö on myös todennut, että hänen aineistossaan erilaiset liittomuototapaukset edustuvat useimmin (Sirviö 2020: 83).

Finiittisistä muodoista tarkastelen passiivi-, imperatiivi- ja potentiaalimuotoja. Aineistoni passiivitapaukset ovat yksipersonaisia passiiveja eli esiintyvät lauseessa, jossa ei ole ilmisubjektia. Myös puhekielinen passiivin käyttö on havaittavissa aineistotapauksissa (esim. *me *panetaan*). Imperatiivien kohdalla tein havainnon, että aineistossa vokaalivartaloiset imperatiivimuodot esiintyvät joko myönteisessä monikon 2. persoonassa, myönteisessä yksikön 3. persoonassa, myönteisessä monikon 3. persoonassa tai kielteisessä monikon 2. persoonassa. *Panna*-verbillä on esiintymiä näissä kaikissa ryhmissä, eniten myönteisessä monikon 2. persoonassa (17 kpl). *Juosta*-verbillä on esiintymiä vain myönteisessä monikon 2. persoonassa ja kielteisessä monikon 2. persoonassa. Potentiaalimuotojen osalta erityisen kiinnostavaa on se, että *panna*-verbillä on enemmän esiintymiä eri persoonamuodoissa, mutta *juosta*-verbin potentiaalimuodot ovat joko yksikön tai monikon 3. persoonassa.

Paunosen esittelemän struktuurallisen reuna- ja keskusalueen hypoteesin mukaan harvinaiset sanat ovat alttiita muutoksille (Paunonen 2003: 211). Tehtyjen opinnäytetöiden perusteella voi kuitenkin sanoa, että vokaalivartaloisten muotojen määrä voi vaihdella saman verbin kohdalla eri muotoryhmissä, kuten itsekin olen tässä tutkielmassa havainnut. Tosin on huomautettava, että Paunosen hypoteesin todellisen toteutumisen tai toteutumatta jäämisen voi todeta vain vertaamalla innovatiivisia muotoja norminmukaisiin muotoihin. Opinnäytetyöt ovat antaneet erilaisia tuloksia, sillä on havaittu, että harvinaisilla perussanoilla (*purra*, *surra*: järjestysluku 4005) on alttiutta vokaalivartaloistumiselle (esim. Sirviö 2018, 2020). Toisaalta esim. Korja (2019) ja Leinonen (2021) ovat saaneet tuloksia, jotka osoittavat, että ainakin *nähdä*-verbin (järjestysluku 69) A-infinitiivien ja NUT-partisiippien kohdalla vokaalivartaloistuminen on pitkällä, ja tässä taas kyseessä on yleinen perussana. *Panna* (järjestysluku 361) ja *juosta* (järjestysluku 981) sijoittuvat yleisyydessä näiden mainittujen verbien väliin, ja kuten

havaintoni osoittavat, ainakin tietyissä muotoryhmissä vokaalivartaloistuminen vaikuttaa olevan jo pitkällä.

Merkityksen analyysissa tarkastelin *panna*- ja *juosta*-verbejä erikseen, sillä nämä verbit eroavat toisistaan merkitystyyppien määrän suhteen. Tästä syystä päätin ensin selvittää, millaisia merkityksiä näiden verbien eri muotoryhmissä esiintyy, ja sitten verrata näitä havaintoja toisiinsa. *Panna*-verbitapauksista 85 % on seksuaalimerkityksisiä, 15 % muita tapauksia. A-infinitiivien kokonaismäärästä (57 kpl) kolme tapaus on muita kuin seksuaalimerkityksisiä. Erityisesti huomion arvoista on se, että A-infinitiivissä on aineiston ainoa tapaus, jossa *panna*-verbiin liittyy erikoismerkitys 'valmistaa mallasjuomaa'. Tämä oli kiinnostava havainto, sillä en ajatellut löytäväni tästä aineistosta tällaista *panna*-verbin käyttöä.

Panna-verbin E-infinitiiveistä (90 kpl) 80 tapaus on seksuaalimerkityksisiä, ja NUT-partisiippiensiintymistä lähes kaikki ovat seksuaalimerkityksisiä kahta tapaus lukuun ottamatta. TU-partisiipit poikkeavat *panna*-verbin kohdalla siinä mielessä, että se on ainoa muotoryhmä, jossa jokin muu merkitys kuin seksuaalimerkitys esiintyy useimmin. On tosin todettava, että etenkin TU-partisiippimuotojen merkitysten tarkastelussa haasteen toivat ne tapaukset, joissa ei ole täysin varmaa, onko kirjoittaja tarkoittanut *panna*-verbiä vai kenties *painaa*-verbiä.

Passiivien preesensmuotojen kokonaismäärästä (43 tapaus) 30 on seksuaalimerkityksisiä, loput muita tapauksia. Imperfektimuodot ovat seksuaalimerkityksisiä, mutta aineistossa on myös yksi passiivin imperfektitapaus, jossa on kyseessä merkitys 3 'määrätä jokin johonkin'. Tämä merkitys on aineistossa harvinainen, sillä merkitystä 3 havaitsin passiivin lisäksi E-infinitiiveistä. Imperatiiveista (21 kpl) 17 tapaus on seksuaalimerkityksisiä. Imperatiivimuotojen kohdalla kiinnostavaa on etenkin harvinainen merkitys 9 'pitkälle, makuulle meneminen'. Potentiaalimuotojen kokonaismäärästä (17 tapaus) 12 on seksuaalimerkityksisiä. Kiinnostavaa on, että potentiaalien muissa kuin seksuaalimerkityksissä tapauksissa on runsaasti merkityksen variaatiota, muun muassa edellä mainittu merkitys 9, vaikka kyseessä on harvinainen muotoryhmä.

Juosta-verbin kohdalla merkitysten tarkastelu osoitti, että *juosta*-verbitapauksista 81 % ilmaisee merkitystä 'kävelyä vauhdikkaampi jaloilla liikkuminen'. Tämä merkitystyyppi osoittautui lähes kaikissa muotoryhmissä useimmin esiintyväksi. A-infinitiiveistä (43 kpl) 31 tapaus kuuluvat tähän merkitykseen 1. Merkitys 5, kuvaannollinen merkitys 'on terävä järki; jokin

tulee säännöllisesti; karttuu koko ajan’, osoittautui melko usein esiintyväksi A-infinitiivissä, sillä näitä tapauksia on 7 kpl. E-infinitiiveistä (236 kpl) 210 tapausta on merkitykseen 1 kuuluvia, NUT-partisiippien 82 tapauksesta merkitykseen 1 kuuluu 63 tapausta. TU-partisiipeissa (yhteensä 10 tapausta) esiintymiä on merkityksissä 1 ja 1b, mutta merkitys 1b ’käydä usein jossakin’ osoittautui TU-partisiipin osalta useammin esiintyväksi (8 tapausta). *Juosta*-verbillä passiivimuotoja on verrattain vähän (yhteensä 5 tapausta), ja nämä kuuluvat kaikki merkitykseen 1. Imperatiivilla (yhteensä 4 tapausta) sen sijaan on yksi merkitykseen 1c kuuluva tapaus, aineiston muut imperatiivimuodot kuuluvat ryhmään 1. Potentiaalimuodoista (yhteensä 5 tapausta) 3 tapausta kuuluvat ryhmään 1, 2 tapausta ryhmään 5.

Nämä havaintojen perusteella päättelen, että *panna*-verbissä on merkityksen variaatiota kaikissa muotoryhmissä, mutta harvinaisemmissa muotoryhmissä, kuten potentiaalissa, on runsaasti variaatiota. Niissä ryhmissä, jotka ovat tapausten lukumäärän suhteen suurimpia, verbin merkityksissä variaatiota on vähemmän (esim. A-infinitiivi). Sen sijaan *juosta*-verbissä infiniittisillä muotoryhmillä on enemmän merkityksen variaatiota, kun tarkastellaan merkitysten jakaumaa, ja nämä erottuvat myös tapausten lukumäärää tarkastellessa yleisimpinä muotoryhminä. Erityisesti NUT-partisiipissa ja E-infinitiivissä merkitykset jakautuvat useisiin ryhmiin, vaikkakin on huomioitava, että E-infinitiivi erottuu selkeästi suurimpana muotoryhmänä (236 tapausta). Havaittavaa on myös, että *juosta*-verbillä finiittisiä vokaalivartaloisia muotoja on vähän, ja näiden tapausten merkityksissä ei ole juurikaan variaatiota. Sen sijaan *panna*-verbin finiittisistä esiintymistä passiivi on yksi ryhmistä, joissa vokaalivartaloisia muotoja esiintyy yleisimmin, ja myös imperatiivi- ja potentiaaliesiintymiä on selkeästi enemmän kuin *juosta*-verbillä. Pohdin tarkemmin seuraavassa luvussa, mistä tämä mahdollisesti johtuu.

6. PÄÄTÄNTÖ

Tutkimukseni tavoite on ollut selvittää *panna-* ja *juosta-*verbien vokaalivartaloistumista internetkeskustelukorpuksien avulla. Olen valinnut tutkimuksen kohteeksi infiniittisiä (A- ja E-infinitiivit sekä NUT- ja TU-partisiipit) ja finiittisiä (passiivi, imperatiivi, potentiaali) muotoja ja tarkastellut, millä tavoin vokaalivartaloisuus ilmenee näissä muotoryhmissä niin muodon kuin merkityksen osalta.

Tutkimuskysymykseni olivat seuraavat:

- Missä verbimuodoissa vokaalivartaloita esiintyy norminvastaisesti *panna-* ja *juosta-*verbeissä?
- Millaisissa merkityksissä *panna-* ja *juosta-*verbien norminvastaiset vokaalivartalomuodot esiintyvät?

Kandidaatintutkielmassani hypoteesini pohjautui ajatukseen, että vokaalivartalo on sitä todennäköisempi, mitä harvinaisemmasta muotoryhmästä on kyse. Tämä ei silloin toteutunut, sillä *panna-*verbin kohdalla yleisissä muotoryhmissä (esim. A-infinitiivi ja NUT-partisiippi) vokaalivartaloisia esiintymiä oli enemmän kuin harvinaisissa. (Kärkkäinen 2018: 20.) Tämän pro gradu -tutkielman tarkastelun perusteella vaikuttaa siltä, että *panna-*verbin osalta E-infinitiivi (90 osumaa), A-infinitiivi (57 osumaa), passiivi (50 osumaa), NUT-partisiippi (44 osumaa) ja imperatiivi (21 osumaa) ovat muotoryhmät, joissa vokaalivartaloisia muotoja esiintyy eniten. Erona kandidaatintutkielman tulokseen on se, että en silloin etsinyt vokaalivartaloisia E-infinitiivimuotoja lainkaan. Tässä työssä uudet haut osoittivat, että *panna-*verbin kohdalla E-infinitiivi on suurin muotoryhmä.

*Juosta-*verbistä ei ollut samalla tavalla aiempaa tietoa kuin *panna-*verbistä, mutta aineiston tarkastelu osoittaa, että *juosta-*verbin osalta suurimmat muotoryhmät ovat E-infinitiivi (236 osumaa) NUT-partisiippi (82 osumaa), ja A-infinitiivi (45 osumaa). Voisi siis sanoa, että suurimmat muotoryhmät ovat osittain yhtenevät, mutta esiintymismäärissä on myös erojakin. Suurimpana erona havaitsin, että *juosta-*verbillä finiittiset muotoryhmät olivat selkeästi harvemmin esiintyviä kuin *panna-*verbillä, sillä passiivi ja imperatiivi erottuivat *panna-*verbin kohdalla yleisinä muotoryhminä, kun taas *juosta-*verbillä näissä ryhmissä oli vain muutamia tapauksia.

Nämä havainnot johtavat päätelmään siitä, että ainakin *panna*- ja *juosta*-verbien kohdalla vokaalivartaloistuneet muodot esiintyvät useimmin A- ja E-infinitiivissä, NUT-partisiipissa, ja lisäksi *panna*-verbillä on useita vokaalivartaloisia passiiviesiintymiä. Etenkin juuri E-infinitiivin kohdalla vokaalivartaloistuminen vaikuttaa olevan melko pitkällä. Vokaalivartaloisia esiintymiä nimittäin on E-infinitiivin inessiivissä sekä instruktiivissa molemmilla verbeillä, ja tässä olisikin kiinnostava jatkotutkimusaihe. E-infinitiivin vokaalivartaloisia muotoja voisi tarkastella eri verbien avulla ja esimerkiksi verrata konsonanttivartaloisiin muotoihin. Voisi myös etsiä mahdollisia syitä sille, että vokaalivartaloiset E-infinitiivit tuntuvat kielenkäyttäjille luontevilta.

Panna-verbitapauksista 85 % on seksuaalimerkityksisiä, 15 % muita tapauksia. Sen sijaan kandidaatintutkielmassani 70 % tapauksista oli seksuaalimerkityksisiä, 30 % muita tapauksia (Kärkkäinen 2018: 13). Tämän pro gradu -tutkielman laajempi aineisto vahvistaa havainnon, että *panna*-verbin seksuaalimerkityksisyys korostuu vokaalivartaloisissa tapauksissa. Seksuaalimerkitys on selkeästi useimmin esiintyvä kaikissa muotoryhmissä paitsi TU-partisiipissa: 15 tapauksesta 10 tapausta on muita kuin seksuaalimerkityksisiä. *Juosta*-verbin kohdalla taas 81 % tapauksista kuvaa konkreettista jaloilla liikkumista, joko urheilusuoritusta tai muuten kävelyä vauhdikkaampaa liikkumista. Muissa tapauksissa (19 %) *juosta*-verbiin liittyy jonkinlainen kuvaannollinen merkitys. Tarkastelu osoittaa, että myös *juosta*-verbillä TU-partisiippi osoittautui muotoryhmäksi, jossa jokin muu merkitys osoittautuu useammin esiintyväksi kuin aineistossa kokonaisuutena yleisin merkitystyyppi. Näistä havainnoista voi päätellä, että ainakin näissä verbeissä vokaalivartaloistuneiden muotojen käyttö on sidoksissa siihen, missä merkityksessä verbiä käytetään.

Panna on taajemmin käytetty verbi kuin *juosta*, ja tulokset näyttävät, että *panna*-verbin kohdalla vokaalivartaloistuminen saattaa olla pidemmällä kuin *juosta*-verbillä, vaikka *juosta*-verbilläkin vokaalivartaloiden yleistymistä on havaittavissa. Päätelen tämän siitä, että vaikka *juosta*-verbitapauksia on määrällisesti enemmän aineistossa, *panna*-verbin kohdalla esimerkiksiapaukset jakautuvat laajemmin eri muotoryhmiin, ja merkityksissä on enemmän variaatiota näissä muotoryhmissä. Kuten todettu, *panna* on polyseemisempi verbi kuin *juosta*, eli *panna*-verbiin sisältyy enemmän käyttötarkoituksia. Tämä laajempi polysemia voi selittää sitä, miksi *panna*-verbillä on esimerkiksi enemmän passiivimuotoesiintymiä kuin *juosta*-verbillä.

Internetkeskustelukorpuksesta tehdyn tutkimuksen haasteena on se, että internetkeskustelujen kieli poikkeaa normitetusta yleiskielestä, ja toisinaan esimerkkitapauksia on vaikeaa, ellei mahdotonta ymmärtää. Useimmiten tämä johtuu siitä, että tekstissä on paljon kirjoitusvirheitä. Olen joutunut karsimaan useita tapauksia pois toki siitä syystä, että kirjoittaja on selkeästi tarkoittanut käyttää toista verbiä, mutta myös siksi, että on mahdotonta ymmärtää, mitä kirjoittaja haluaa sanoa. Etenkin merkityksen analyysin kohdalla haasteen tuo se, että kaikista tapauksista ei pysty suoraan arvioimaan, missä merkityksessä verbiä käytetään, kun konteksti ei ole selkeä. Olen kuitenkin pyrkinyt yksiselitteisyyteen ja valinnut aineistoon sellaiset tapaukset, joista tutkittava muoto sekä merkitys erottuvat niin, että analysointi on mahdollista.

Tutkielmani täyttää aukon tutkimuskentässä, sillä etenkin innovatiivisten vokaalivartaloiden merkitykseen keskittyviä opinnäytetöitä on edelleen vähän. Vastaavia töitä, joissa verrataan kahta (tai useampaa) verbiä toisiinsa, on tehty muodon osalta, mutta merkitykseen keskittyviä töitä ei ainakaan toistaiseksi löydy. Myöskin aiemmat opinnäytetyöt ovat keskittyneet tiettyihin muotoryhmiin, kuten A-infinitiiviin tai NUT-partisiippiin, ja olisi kiinnostavaa nähdä saman verbin useampien muotoryhmien tarkastelua vaikkapa *nähdä*- tai *surra*-verbistä. Toisaalta opinnäytetyön pituus on rajallinen, mikä on omallakin kohdallani tuottanut haasteita, sillä tässä työssä olen käsitellyt useita muotoryhmiä, ja aiheen rajausta on täytynyt pohtia. Kuitenkin esimerkiksi infinitiivien ja partisiippien tarkastelu on aiemmissa opinnäytetöissä tuottanut kiinnostavia tuloksia, joten näitä voisi tutkia laajemminkin.

LÄHTEET JA LYHENTEET

- ALAJÄRVI, OUTI – PIRTTIJÄRVI, TAINA 1995: *Onko panna laitettu pannaan? Panna- ja laittaa-verbin polysemiaa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen laitos.
- CRYSTAL, DAVID 2001: *Language and the internet*. New York: Cambridge University Press.
- FERTIG, DAVID 2013: *Analogy and morphological change*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- FORSBERG, HANNELE 1998: *Suomen murteiden potentiaali. Muoto ja merkitys*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 720. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HAKULINEN, LAURI 1979: *Suomen kielen rakenne ja kehitys*. 4., korjattu ja lisätty painos. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- HELASVUO, MARJA-LIISA – JOHANSSON, MARJUT – TANSKANEN, SANNA-KAISA 2014: Johdatus digitaaliseen vuorovaikutukseen. – Marja-Liisa Helasvuo, Marjut Johansson & Sanna-Kaisa Tanskanen (toim.), *Kieli verkossa. Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen* s. 9–25. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KERÄNEN, INKA 2019: *Johtimen produktiivisuuden vaikutus suomen kielen vokaalivartalomuotojen hyväksyttävyyteen*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- KOIVISTO, VESA 2013: *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KORJA, EMMA-KATARIINA 2019: *Vokaalivartaloiden yleistymisen verbien nähdä, tehdä, tulla, mennä, purra ja surra A-infinitiiveissä*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- KS = Kielitoimiston sanakirja. 2020. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus.
URN:NBN:fi:kotus-201433. Verkkojulkaisu HTML. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 11.11.2020.
- KÄRKKÄINEN, SALLI 2018: Mitä tarkoittaa panetaan? Panna-verbin vokaalivartaloistuminen. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- KÄÄNTÄ, LIISA 2016: *Hyviä pointteja. Vuorovaikutus vertaisten kesken institutionaalisessa verkkokeskustelussa*. Acta Wasaensia 359. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- LAAKSONEN, SALLA-MAARIA – MATIKAINEN, JANNE 2013: Tutkimuskohteena vuorovaikutus ja keskustelu verkossa. – Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.), *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät* s. 193–212. Tampere: Vastapaino.

- LAAKSONEN, SALLA-MAARIA – MATIKAINEN, JANNE – TIKKA, MINTTU 2013: Tutkimusotteita verkosta. – Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.), *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät* s. 9–30. Tampere: Vastapaino.
- LAALO, KLAUS 2011: *Lapsen varhaiskielioppi ja miniparadigmat*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LEINONEN, ELLA 2021: Olen näkenyt tämän omin silmin. *Vokaalivartaloiset nähdä-verbin NUT-partisiipit*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- LIUKKONEN, SONJA 2018: Avotulea ei saa sytyttää metsäpalovaaran aikana. *Yläkouluikäisten suhtautuminen suomen kielen vokaalivartaloistumiseen*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- PALVIAINEN, SANTERI – VÄSTI, KATJA 2016: Mieheä ja naisea hämmästyttää – kirjoitetun puhekielen morfologisista innovaatioista. Esitelmä. XLIII Kielitieteen päivät 26.5.2016.
- PALVIAINEN, SANTERI – VÄSTI, KATJA 2017: Voisiko tämä olea mahdollinen? Morfologisten innovaatioiden testattavuudesta. Esitelmä. XLIV Kielitieteen päivät 19.5.2017.
- PAUNONEN, HEIKKI 2003: *Suomen kielen morfologisista muutosmekanismeista*. – Lea Laitinen, Hanna Lappalainen, Päivi Markkola & Johanna Vaattovaara: *Muotojen mieli. Kirjoituksia morfologiasta ja variaatiosta* s. 187–248. Kieli 15. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- PÖYHTÄRI, ESSI 2019: Mutta tähänkin asiaan tulenee kohta muutosta. *Potentiaalin vokaalivartaloistuminen*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- SAUKKONEN, PAULI – HAIPUS, MARJATTA – NIEMIKORPI, ANTERO – SULKALA, HELENA 1979: *Suomen kielen taajuussanasto*. Porvoo: WSOY.
- SIRVIÖ, MARIA 2018: *Konsonanttivartalosta vokaalivartaloön verbien purra, surra, tulla ja mennä NUT- ja TU-partisiipeissa*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- SIRVIÖ, MARIA 2020: Sillä hetkellä emme sureneet. *Surra-verbin konsonanttivartaloiset ja vokaalivartaloistuneet NUT- ja TU-partisiippimuodot*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- TANSKANEN, SANNA-KAISA 2014: Eipäs nyt puhuta omia. Metapragmaattiset kommentit opiskelijoiden keskustelupalstoilla. – Marja-Liisa Helasvuo, Marjut Johansson & Sanna-Kaisa Tanskanen (toim.), *Kieli verkossa. Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen* s. 51–74. SKST 1402. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2014: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- VÄSTI, KATJA – PALVIAINEN, SANTERI 2020: Kokeellisia näkökulmia innovatiivisiin vokaalivartaloihin s. 199–244. *SKY Journal of Linguistics* 33.
- YLITALO, AUNEMARIA 2020: *Vokaalivartaloidet *lapsea ja *mieheä keskustelupalsta-aineistossa*. Kandidaatintutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.

